

Indholdsfortegnelse

Forord	4
1. Problemfelt	5
Unge flygtninge	5
At komme til Danmark	6
Frivilligt socialt arbejde med unge flygtninge.....	7
2. Problemformulering	9
3. Andre undersøgelser og vores bidrag	9
4. Videnskabsteori og metode	10
Fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteoretisk tilgang	10
Metode	14
Specialets informanter.....	14
Kvalitative enkeltpersons-interviews	15
Gruppeinterviews	15
Deltagende observationer	16
Gatekeepers	17
Sprogets betydning for empiriindsamlingen og transskription	19
5. Analysestrategi	20
Meningskondensering.....	20
Tematiseret analysestruktur.....	21
Analysestrategi i de deskriptive analysedele.....	22
Analysestrategi i de teoretisk tolkende analysedele	23
Abduktiv analyseramme	27
Generaliserbarhed	28
6. Analyse	29
Tema 1	29
Deskriptiv analyse: Manglende sociale netværk og sociale aktiviteter i fritiden.....	29
Teoretisk tolkende analyse: Muligheder og udfordringer med at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund.....	37
Delkonklusion	45
Tema 2	46
Deskriptiv analyse: At møde unge med forskellige baggrunde i DFUNK.....	46
Teoretisk tolkende analyse: Identitet og interaktion i det senmoderne samfund	51
Delkonklusion	60
Tema 3	61
Deskriptiv analyse: Hjælp, støtte og udvikling gennem deltagelsen i DFUNK	61
Teoretisk tolkende analyse: Fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund	68
Delkonklusion	77
7. Konklusion	78
8. Perspektivering	82
Litteraturliste	85
Bilag 1: Beskrivelse af Dansk Flygtningehjælps Ungenetværk DFUNK	90
Bilag 2: Interviewguide til enkeltinterviews	93
Bilag 3: Interviewguide til gruppeinterviews	96
Bilag 4: Introduktionsbrev til ung-til-ung grupper i DFUNK	98

Abstract

This thesis is a qualitative study of young refugees' experiences with participating in the Danish Refugee Council's Youth Network (DFUNK) volunteer youth-to-youth activities. In this context, we have investigated the impact of the young refugees' experiences of participation in those youth-to-youth activities to support their social well-being in their new lives in Denmark. The basis of this study can be found in recent research on the subject surrounding young refugees and their risk of social isolation and failure to thrive due to lack of social networks after having been granted asylum and having been placed at a residential location around the country's municipalities. The group of young refugees in this thesis consists of unaccompanied minors under 18 years of age, young single refugees over 18 and late arrived young refugees, of which the latter two may have arrived with very limited family networks. Common to all these young refugees is that they have very limited or no network and are thus facing the risk of social isolation due to challenges with a lack of network and having to go out and build a social network themselves. The youth meet primarily a network of professionals who will act as their immediate network and support in processes of rebuilding new lives. Here, studies show that young refugees are missing contact with Danes and other young people. This contact can be handled by volunteers, as further research shows that voluntary action can contribute to the general social contact between people who can promote refugees' knowledge of the local environment and enhance their ability to participate herein.

Based on a phenomenological-hermeneutic science theoretical approach, we have conducted interviews with 12 young refugees and have done two participating observations. This was done to collect empirical data to answer the thesis research question: *What do young refugees experience to get out of participating in DFUNK's youth-to-youth activities and how can one understand the meaning of their experiences with these social networks for young refugees social well-being in their lives in Denmark?* This should be understood as a two-part research question. From meaning condensation of the total empirical data, we have identified three themes, which together maintain the first part of the problem formulation and then we make a theoretical interpretive analysis to answer the problem formulations second part. In relation to social well-being, we treat three elements of analysis which we understand as relevant for social well-being. These are: to be able to make independent choices, the development of identity and the opportunity to build self-esteem and social skills.

In the first theme we find that young refugees experience the lack of social networks and activities in their daily lives which are reasons for participating in DFUNK. This enables them to promote their language skills and gain insight into their local communities and the young people, both Danish and other refugees, living here. From a late modern theoretical interpretation of these descriptions, one can understand these experiences as an indication that young people have access to information and support to create meaning and to reflect on the opportunities and challenges which young

individuals face and are expected to independently be able to navigate and select among. The young refugees can be viewed as facing a double challenge meeting the Danish society in terms of the cultural liberation in late modern western societies and in their lack of opportunities to reach back into their cultural background to form opinion with the new choices to make for their new lives in Denmark. These choices are a prerequisite to develop and shape their own lives. Opportunities to make independent choices is consider to promote social well-being in their new lives in Denmark, which can be concluded that their participations in DFUNK support them in.

In the second theme, we describe the young refugees experiences with DFUNK, which gives them an opportunity to meet cultural diversity and to share their experiences with traditions and cultural backgrounds. Also, they feel that when in the company of other young people focus is not on learning the Danish language and gaining knowledge of Denmark, such as in their language schools, but they acquire skills and knowledge through the fun and cosy activities that provides the framework for the groups. From a late modern theoretical perspective the exchange of cultural backgrounds and traditions may be seen as a form of search processes in which young people develop identity. The groups will have the insight into different lifestyles and ways of life, which equally can support their reinterpretation of their identities as individuals in the new society. The youth-to-youth approach can be interpreted as conducive to the young refugees mirroring and exchange of experiences about being young in Denmark. The participation of young people in youth-to-youth activities is seen as participating in appreciative relationships that support their development of identity. Thus, it is concluded that participation in DFUNK can support the young refugees ability to develop identity.

In the third and final theme, we describe how the young people experience getting help from the volunteers, support each other as refugees, and develop social skills through their participation in DFUNK. This is also theoretically interpreted from a late modern theoretical perspective as well as from a recognition theory perspective. Their experiences can be understood as an indication that the young refugees participate in DFUNK based on their interest and needs to which they can draw on each other's resources. This can also be seen as an expression of a group based on solidarity, where they have the opportunity to contribute with their own skills in order to help others in a mutually appreciative community. The recognition of the individual's unique characteristics can build the young refugees' self-esteem and can reflect in their development of social skills that they can use to expand and sustain new social network.

Forord

Vi vil gerne indlede dette speciale med at tilkendegive en særlig tak til Dansk Flygtningehjælps Ungenetværk (DFUNK) for at indvilget i et samarbejde med os i forbindelse med dette speciale. Det har haft stor betydning for vores emnevalg til specialet, vores adgang til vigtige informanter og ikke mindst vores ny erhvervede indsigt og viden, at vi har haft mulighed for at indgå et samarbejde med organisationen. Fra DFUNK skal vi dermed rette en særlig tak til projektleder og konsulent Lars Feldvoss, praktikant Malaika Bueno og studentermedhjælpere i DFUNK, for deres gode samarbejde i specialets indledende og empiriindsamlende proces. Uden deres hjælp var det ikke muligt at komme i kontakt med de unge flygtninge, som vi har interviewet til specialet.

I relation til dette vil vi gerne takke alle de frivillige koordinatore fra de fire DFUNK-grupper, vi har været i kontakt med, både i forbindelse med gruppeinterviews og deltagende observationer. Vi er meget taknemlige for deres villighed til både at kontakte og facilitere møder mellem os og de unge flygtninge i deres grupper.

Sidst men ikke mindst vil vi gerne takke de 12 unge flygtninge, som har indvilget i at deltage i vores gruppe- og enkeltinterviews. Vi er ganske benovede over deres ihærdighed, arbejdsomhed og viljestyrke for at kunne trives i nye omgivelser i det danske samfund og ikke mindst for at beherske det (u)mulige danske sprog tilstrækkeligt til at snakke med os om deres oplevelser med DFUNK. Den hjælpsomhed og åbenhed vi har mødt, har gjort det muligt for os at skrive dette speciale. Tak!

1. Problemfelt

Dette speciale er en kvalitativ undersøgelse af unge flygtninges oplevelser af deltagelsen i Dansk Flygtningehjælps Ugenetværks (DFUNK) frivillige ung-til-ung aktiviteter. I denne forbindelse har vi undersøgt, hvilken betydning de unge flygtninges oplevelser med deltagelsen i disse ung-til-ung aktiviteter har for deres sociale trivsel i deres ny tilværelser i Danmark. Dette felt finder vi særligt interessant at undersøge, da øvrig forskning og undersøgelser peger på, at rigtig mange unge flygtninge, der kommer til Danmark med begrænset eller intet familiært netværk eller sociale relationer kan komme til at leve et liv i risiko for social isolation og mistrivsel efter tildelt opholdstilladelse, pga. manglende sociale netværk (Bartnik, 2005; Dickenson & Vangsbo, 2012; Lemberg-Pedersen, 2013; Kristensen, 2011; Ringgard & Nielsen, 2011). Problemfeltet udfoldes i de følgende tre underafsnit.

Unge flygtninge

Gruppen af unge flygtninge, som vi interesserer os for i dette speciale, består af unge enlige flygtninge, sent ankomne unge flygtninge og mindreårige uledsagede flygtninge¹. De unge enlige flygtninge er over 18 år, når de søger asyl i Danmark (ofte mellem 18 og 25 år) og er kommet til landet uden familie. De sent ankomne flygtninge er typisk kommet til landet i deres teenageår sammen med deres familier. De mindreårige uledsagede flygtninge er under 18 år (typisk mellem 15 og 18 år), når de søger asyl i Danmark, og er kommet til landet uden deres familie. Størstedelen af de unge enlige og de mindreårige uledsagede er drenge, da det ofte er den ældste søn i familien, som forældrene vælger at sende af sted. Disse grupper af flygtninge, som søger asyl i Danmark, kommer hovedsageligt fra Syrien, Afghanistan, Somalia og nordafrikanske lande som Algeriet og Marokko (Red Barnet, 2010:9; DFUNK, 2014(2):2).

Denne gruppe af flygtninge har, som mange andre flygtningegrupper, ofte traumatiserende oplevelser i bagagen, da de ofte har oplevet krig, vold og undertrykkelse og kan have haft voldsomme oplevelser med sig fra selve flugten til Danmark. De unge flygtninge har derudover brudt med familie og netværk i oprindelseslandet og nogle af dem har endda mistet familie (Ringgaard, 2012:4). Disse traumer sætter sit spor på forskellige måder på de unge flygtninges trivsel og kombineret med eventuelle frustrationer over de problematikker, de måtte opleve ved påbegyndelsen af et nyt liv i Danmark, kan dette være årsag til psykiske udfordringer,

---

¹ Denne afgrænsning af målgruppen lægger sig tæt op ad DFUNK's målgruppedefinition for deres ung-til-ung aktiviteter, som indeholder samme tre grupper af flygtninge (DFUNK, 2014(2):1).

psykosomatiske reaktioner, søvnvanskeligheder, angst og andre traumesymptomer (Kristensen, 2011:6). Derudover oplever mange af dem også et voldsomt savn af deres familie og venner i hjemlandet og en enorm ensomhed ved at være i et fremmed land og være adskilt fra de personer og omgivelser, som de kender. Ifølge UNHCR er denne gruppe dermed en af de mest sårbare flygtningegrupper (Dickenson & Vangsbo, 2012:16).

At komme til Danmark

Hvis man som flygtning søger og får opholdstilladelse i Danmark, er man omfattet af reglerne i Integrationsloven om boligplacering. Dette betyder blandt andet, at Udlændingestyrelsen bestemmer, hvilken kommune flygtningen skal visiteres til og bo i, indtil det treårige integrationsforløb er gennemført. Når man som flygtning bliver visiteret til en dansk kommune, er det kommunen, som herefter overtager ansvaret for vedkommendes integrationsproces (Integrationsloven, 2010: Kapitel 3). Det varierer meget fra kommune til kommune, hvordan og i hvor høj grad der bliver taget hånd om flygtningene i etableringen af en ny tilværelse i kommunen (Lemberg-Pedersen, 2013:7). Som støtte til at udføre praktiske gøremål samt til at få hverdagen til at hænge sammen får den unge ofte, fra kommunens side, tilknyttet en voksen støttekontaktperson, så han eller hun kan få hjælp til at få hverdagen til at fungere (Ankestyrelsen, 2010:19). Dette er for det meste gældende for de mindreårige uledsagede flygtninge, men i nogle tilfælde bliver der også vurderet, at unge flygtninge over 18 år bør få tildelt en støtteperson, alt afhængigt af hvor selvstændig denne unge vurderes til at være (Ibid.:107-108). Overgangen til livet i den danske kommune kan være en stor udfordring, da de unge ofte kommer fra lande med ganske anderledes samfundsstrukturer og via kortere eller længere ophold på forskellige asylcentre, er blevet placeret i et lokalsamfund, de ikke kender til på forhånd (Ibid.:6). I nogle tilfælde vil den unge blive placeret i en kommune langt fra asylcenteret uden en egentlig vurdering af, om den unge har noget socialt netværk i den nye kommune. Det bliver derfor ofte en udfordring for de unge, som nu skal til at opbygge nye sociale netværk og evt. mister kontakten til det netværk han eller hun måtte have fået på asylcenteret (Lemberg-Pedersen, 2013:6-7).

De uledsagede og enlige unge flygtninge er en særligt udsat gruppe, fordi de flygter uden voksne eller anden familie og kommer helt alene til Danmark, nogle i en meget ung alder, og uden at vide, hvor de ender eller hvad deres muligheder er, når de kommer frem. Mødet med det danske samfund er et møde med et helt nyt sprog, ny(e) kultur(er) og nye og anderledes omgivelser (Bartnik, 2005; Kristensen, 2011; Ringgaard, 2012, Red Barnet, 2010). I undersøgelsen *Hvordan går det dem? - En undersøgelse af unge uledsagede flygtninges perspektiver på integrationen* af Jan Bartnik (2005), konkluderes

det, at størstedelen af de unge flygtninges sociale netværk består af professionelle omsorgspersoner fra kommunen og kontakten til andre unge og danskere er begrænset (Bartnik, 2005:9). Når det kommer til kontakten til danskere og andre unge, så er de unge flygtninge ofte overladt til dem selv (Bartnik, 2005; Kristensen, 2011; Lemberg-Pedersen, 2013). På grund af sproglige, økonomiske og kulturelle barrierer m.m. kan det være svært for unge flygtninge at skabe kontakt til jævnaldrende i det lokalområde, som de er blevet placeret i og det at kunne begå sig sprogligt har stor betydning for de unges kontakt til andre i lokalområdet. De begrænsede økonomiske midler, som mange af de unge har til rådighed, på overførselsindkomst eller som lavtlønnet ufaglært arbejdskraft, kan begrænse dem i at besøge bekendte andre steder i landet samt i muligheden for at benytte sig af lokalområdets aktiviteter. Ligeledes kan danske ungdomskulturer for nogle unge flygtninge virke fremmedartet og svært at forstå. De unge flygtninge kan f.eks. have manglende kendskab til normer, sociale spilleregler og uskrevne regler blandt grupper af unge (DFUNK, 2014(2):3). De unge flygtninge er derfor i risikozonen for en tilværelse i kommunen, som er præget af social isolation fra det omgivende samfund (Lemberg-Pedersen, 2013:6-7, Red Barnet, 2010: 33-34).

Ifølge *Undersøgelse af trivslen blandt uledsagede unge flygtninge i bofællesskaber og i egen bolig - med og uden pædagogisk støtte* udført af Birgitte Sonne Kristensen (2011) er det en stor psykisk omvæltning for de unge at flytte fra asylcenteret og forlade et socialt fællesskab for at komme ud i en kommune og skulle håndtere at være alene. Det er derfor vigtigt for deres trivsel, at de får hjælp til at etablere sig ordentligt i den nye kommune. Undersøgelsen påpeger ligeledes vigtigheden af samværet med andre uledsagede unge samt kontakten til danske unge, hvilket de unge efterlyser, men ofte finder svært og intimiderende selvstændigt at skulle håndtere pga. usikkerhed omkring egne sproglige evner og manglende kendskab til sociale normer (Kristensen, 2011:6).

Frivilligt socialt arbejde med unge flygtninge

Som nævnt indledningsvist, ligger interessen for undersøgelsen i dette speciale i unge flygtninges deltagelse i DFUNK's frivillige ung-til-ung aktiviteter, og hvordan deltagelsen kan bidrage i forhold til målgruppens sociale trivsel i de nye omgivelser i Danmark. DFUNK er en forening af unge, som arbejder for at forbedre flygtninges vilkår i Danmark og internationalt. I DFUNK udføres en række frivilligaktiviteter og i dette speciale er DFUNK's ung-til-ung grupper og DFUNK's SommerCamp i fokus. I ung-til-ung grupperne mødes unge frivillige og unge flygtninge for at lave sociale aktiviteter, hvor frivillige og flygtninge i fællesskab planlægger og afholder aktiviteterne (DFUNK, 2014(2)). DFUNK's SommerCamp er en årlig sommerlejr for unge flygtninge og unge frivillige, hvor målet er

at skabe fælles oplevelser for unge flygtninge og unge frivillige i Danmark (DFUNK, 2014(1))².

Ifølge organisationskonsulent i Kirkens Korshær og forfatter til bogen *Den nødvendige frivillighed* Michael Wulff, kan konteksten i det frivillige sociale arbejde betragtes anderledes end ved det professionelle sociale arbejde, i og med at man som frivillig er mindre afhængig af lovgivning og standardiserede regelsæt (Wulff, 2013:132). Det frivillige sociale arbejde har, ifølge Wulff, nogle særlige kendetegn. Det fungerer under andre muligheder for at bidrage med et andet personligt og relationelt engagement samt alternative og erfaringsbaserede tilgange til målgruppens problemstillinger, end hvad man som kommunalt ansat socialmedarbejder har mulighed for (Ibid.: 133). Ifølge undersøgelsen *Den gode modtagelse af flygtninge i kommunerne* af Else Marie Ringgaard og Stine Nielsen, udarbejdet for Ministeriet for Flygtninge, Indvandre og Integration (2011), kan den frivillige indsats bygges på almindelig menneskeligt samvær med et ønske om at bringe flygtninge ind i lokalsamfundet, hvormed de kan deltage i det lokale liv, på lige fod med alle andre: ”*Personlig kontakt mellem mennesker er den bedste metode til at bryde isolationen, skabe gensidig forståelse, få kendskab til dansk hverdagsliv og værdier og normer i det danske samfund*” (Ringgaard & Nielsen, 2011:39). De unge frivillige i DFUNK har eksempelvis en erfaring med sig, som omhandler det at være ung i de respektive lokalsamfund, som de kan trække på i mødet med de unge flygtninge og i tilrettelæggelsen af ung-til-ung aktiviteterne (DFUNK, 2014(2)).

På trods af at det frivillige arbejde kan bidrage med en særlig fleksibel, relationel og behovsbestemt indsats, så er det også en del af det frivillige arbejde, at indsatsens karakter kan være meget forskelligartet og svingende i kvalitet (Wulff, 2013:133-134). F.eks. er det i nogle tilfælde et vilkår ved frivilligt socialt arbejde, at der kan forekomme ustabilitet og manglende kontinuitet i frivilligrupper, da det frivillige engagement ofte bygger på personlig motivation, som af forskellige årsager kan forsvinde (Ibid.). Dette kan umiddelbart synes at være en risiko, som kan være særligt betydningsfuld for en gruppe unge flygtninge med behov for et (stabilt) socialt netværk, som de kan støtte sig til i deres nye tilværelse i Danmark. Derfor finder vi det relevant at undersøge, hvordan de unge flygtninge, som deltager i DFUNK’s ung-til-ung aktiviteter, oplever relationen til de unge frivillige og de andre unge flygtninge, som deltager. Dette er også relevant for at finde ud af, hvad disse relationer og deltagelsen i DFUNK’s aktiviteter i det hele taget betyder for de unge flygtnings muligheder for at danne sociale netværk med andre unge flygtninge og unge frivillige for herigennem at øge deres sociale trivsel i deres nye lokalsamfund og i Danmark i øvrigt.

---

² En bredere beskrivelse af DFUNK kan læses i Bilag 1.

2. Problemformulering

Ud fra ovenstående præsenterede problemfelt lyder problemformuleringen for nærværende speciale som følger:

Hvad oplever unge flygtninge at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter og hvordan kan man forstå betydningen af deres oplevelser med disse sociale netværk for de unge flygtninges sociale trivsel i deres tilværelser i Danmark?

Ovenstående problemformulering skal forstås som todelt, hvoraf den første del koncentrerer sig om, hvad de unge flygtninge oplever at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter, og den anden del omhandler, betydningen af deres oplevelser i disse sociale netværk for deres sociale trivsel i deres nye tilværelser i Danmark. De to dele af problemformuleringen vil blive behandlet under tre temaer (oversigten over temaer og analysedele fremgår i *Analysestrategi* s. 20). Den første del af problemformuleringen vil blive behandlet i nogle deskriptive analysedele og den anden del af problemformuleringen vil blive behandlet i nogle teoretisk tolkende analysedele. Sammenkoblingen mellem hver af de deskriptive og teoretisk tolkende analysedele vil foregå ved, at de oplevelser, som beskrives i de deskriptive analysedele, vil udgøre udgangspunktet for den videre teoretiske fortolkning i de teoretisk tolkende analysedele. Vi vil derfor i de teoretisk tolkende analysedele anlægge et teoretisk blik på de samme temaer, som behandles i de deskriptive analysedele.

3. Andre undersøgelser og vores bidrag

Som nævnt ovenfor har forskning med unge flygtninge påvist, at unge uledsagede, enlige eller sent ankomne flygtninge ofte lever en tilværelse i risiko for social isolation. Disse tæller blandt nyere undersøgelser på området. Ud over disse undersøgelser findes der enkelte undersøgelser for frivilligt socialt arbejde og integration, hvor Gunvor Christensen & Stine Røn Christensens (2006) *Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration - Afdækning af muligheder og perspektiver* fra SFI, foretaget for det daværende Socialministerium, forekommer at være den mest fremtrædende undersøgelse på området. Denne undersøgelse har fokus på inddragelsen af etniske minoriteter i frivilligt socialt arbejde, både som brugere og som frivillige, og har søgt at afdække frivillige foreningers integrationsindsats samt de mange forskellige projekter, der eksisterer i det frivillige sociale arbejde, der foregår blandt etniske minoriteter.

Derudover findes der kun enkelte undersøgelser af det, som kan betragtes som *ung-til-ung metoden*, hvilken er kendetegnet for det frivillige sociale arbejde, som de unge flygtninge i forbindelse med dette speciale deltager i. I de eksisterende undersøgelser stilles der fokus på ung-til-ung metoden, hvilken oftest anvendes i frivillige organisationer og projekter for unge. Af disse kan nævnes bogen af Sven Mørch og Svend Laursen *At lære at være ung - Modernitetens pædagogik* (1998), samt undersøgelserne *Ung-til-ung: virker det?* udgivet af Center for Ungdomsforskning (2004) og *Ung til Ung* af Nikolaj Henningsen, Kim Boye Holt og Jakob Rubin (2008).

Da vores undersøgelse har fokus på unge flygtnings oplevelser med deltagelsen i frivillige ung-til-ung aktiviteter, og hvordan betydningen af deres oplevelser i disse netværk kan forstås i forhold til de unge flygtnings sociale trivsel i deres nye tilværelser i Danmark, mener vi, at denne adskiller sig fra øvrige undersøgelser på området. Vi tager nemlig udgangspunkt i de unge flygtnings subjektive oplevelser med fokus på deltagelsen i de frivillige ung-til-ung grupper. Den begrænsede mængde forskning på lige netop dette område, gør det særligt relevant at fokusere på dette.

4. Videnskabsteori og metode

I dette speciale er vi inspireret af en fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteoretisk tilgang. Følgende afsnit har til hensigt at give et billede af, hvilken form for viden vi har ønsket at producere, samt hvordan denne form for viden har fordret nogle bestemte metodiske tilgange til det felt, som vi har beskæftiget os med. Vi søger ikke at skelne skarpt mellem fænomenologien og hermeneutikken, da vi mener at disse to tilgange er familiære og derfor har mange ligheder og overlap. Vi vil kort ride den fænomenologisk-hermeneutiske position op i nedenstående for at sikre, at det skinner tydeligt igennem, hvordan vi forstår de to videnskabsteoretiske tilgange og deres samspil i vores speciale. Dernæst vil vi gå i dybden med den metodiske tilgang, som ligger til grund for specialet.

Fænomenologisk-hermeneutisk videnskabsteoretisk tilgang

I bestræbelsen på at være så åbne overfor feltet som muligt og i relation til en manglende professionel eller faglig viden om den valgte målgruppe for specialet, så vi det nærliggende bl.a. at lade os inspirere af en fænomenologisk videnskabsteoretisk tilgang i mødet med målgruppen. Med denne tilgang tager vi afsæt i de unge flygtnings subjektive erfarings- og oplevelsesverdener og vi ønsker derfor at lade disse erfarings- og oplevelsesverdener være i fokus.

Den fænomenologiske tilgang til videnskaben tager udgangspunkt i en beskrivende lære omkring fænomener i verden og hvordan disse erfares. I fænomenologien udfordres sondringen mellem epistemologi og ontologi, da man som fænomenolog ikke ser verden som værende delt op i en objektiv virkelighed og det der fremtræder for os (fænomenet). Virkeligheden findes derimod i subjektets erfaring og denne erfaring er ikke adskilt fra en bagvedliggende virkelighed. Derfor tager man som fænomenolog udgangspunkt i subjektets livsverden for at nå til objektiv erkendelse (Juil, 2012(1):65-67). Ifølge den tyske filosof og grundlægger af den moderne fænomenologi Edmund Husserl skal man derfor søge at tilsidesætte eller neutralisere enhver forudindtaget eller dogmatisk indstilling til verden, når man som fænomenolog undersøger et fænomen. Denne form for fænomenologisk reduktion kalder Husserl for epoché. Der fokuseres derimod på, at den fænomenologiske forsker går direkte til "sagen selv" og sætter alle forestillinger om noget absolut givet og eksisterende i parentes, for at sikre at disse forestillinger ikke kommer til at skygge for første persons-perspektivet (Ibid.:72).

Vi har med dette speciale søgt at få indsigt i de unge flytninges subjektive erfarings- og oplevelsesverdener ved at spørge ind til fænomener fra deres sociale deltagelse i ung-til-ung aktiviteter i DFUNK, med udgangspunkt i hvad de som informanter ønsker at dele med os. Det er her vi har ladet fænomenologien få indflydelse, og vi har derfor bestræbt os på at sætte vores forforståelser i parentes og ladet vores informanter fortælle om *deres* sociale virkelighed ud fra deres egne oplevelser. Vi har således anstrengt os for at holde vores egne forforståelser om målgruppens udfordringer i mødet med det danske samfund på afstand i empiriindsamlingen. Dette har vi gjort ud fra den forståelse, at det er de unge flygtninge selv, som er eksperterne på deres egne erfarings- og oplevelsesverdener. Denne videnskabsteoretiske tilgang har derfor haft indflydelse på vores metodiske overvejelser. Vi gik til feltet med en interesse i at få indsigt i, hvad vores informanter oplever, og hvordan de fortolker deres egne og andres handlinger i konteksterne (Ibid.:99) omkring ung-til-ung aktiviteterne.

I den oprindelige fænomenologiske forskningspraksis arbejdes der med en forholdsvis skarp adskillelse mellem data og fortolkning, da den indledende dataindsamling er karakteriseret ved at være en ren beskrivelsesfase med udgangspunkt i det, som fremtræder (fænomenet), hvorefter fortolkningsprocessen har karakter af granskning og analyse (Ibid.:70-71). Senere fænomenologer er dog kommet frem til, at det stadig er muligt at studere subjektiviteten, når man har et teoretisk eller fagligt blik på den, hvis man bare sørger for at lade sig belære af nye erfaringer samt tager førstepersons-perspektivet alvorligt (Ibid.:72). I dag er der ikke så mange fænomenologer, som mener, at det er muligt (eller hensigtsmæssigt) at gå direkte til "sagen selv" uden at have en eller

flere forforståelser med sig (Ibid.:73). Her ses et overlap til den hermeneutiske videnskabsteori. Det var den tyske filosof Martin Heidegger, som videreudviklede Husserls fænomenologi i retningen af en mere hermeneutisk fænomenologi. I den hermeneutiske fænomenologi understreges det, at et vigtigt karakteristika ved subjektiviteten er, at den er indlejret i historiske sammenhænge. Som mennesker befinder vi os således altid i en kontekst af nogle fortidige begivenheder, som er bestemmende for, hvordan vi befinder os i nutiden, og for vores fremtidige handlinger. Inden for den hermeneutiske fænomenologi, med udgangspunkt i Heidegger, kan man som forsker ikke anlægge et neutralt og forudsætningsløst blik på noget som helst (Ibid.:72). Som forsker vil man altid medtage sine forforståelser, når man undersøger et fænomen, og forskeren indgår derfor som en del af den verden, der skal fortolkes (Juil, 2012(2):121). Heideggers arbejde blev senere videreudviklet af den tyske filosof og professor Hans-Georg Gadamer, som også var en af grundlæggerne af den filosofiske hermeneutik.

Inden for den filosofiske hermeneutik ses menneskets forhold til verden som grundlæggende fortolkende. Et centralt element inden for den filosofiske hermeneutik er den hermeneutiske cirkel. Den hermeneutiske cirkel inden for den filosofiske hermeneutik anses for at betegne forholdet mellem forskeren og den genstand, som fortolkes. Inden for metodehermeneutikken er den hermeneutiske cirkel i højere grad et epistemologisk princip og i mindre grad et ontologisk princip. Det vil sige, at metodehermeneutikkens forståelse af cirklen bygger på en opfattelse af, at al erkendelse sker gennem en vekslevirkning mellem delforståelsen og helhedsforståelsen af en bestemt genstand. Forskeren læser således en tekst (en del) ud fra en intuitiv (ufuldstændig) helhedsopfattelse, hvorigennem han forstår de enkelte dele på en ny måde, hvorved der skabes en ny helhedsforståelse (Ibid.:111). Med den filosofiske hermeneutik overgår den hermeneutiske cirkel til at blive et ontologisk princip, hvor forskeren ikke længere står overfor en verden, som skal fortolkes – han er nu en del af den (Ibid.:121). Sondringen mellem subjektet og den objektive verden af rene fænomener bliver her udvisket. Ifølge Gadamer medbringer subjektet altid fordomme (eller forforståelser) i forståelsesprocessen. Disse fordomme er dog ikke udtryk for et bias eller for noget, som forhindrer den rigtige forståelse, men nærmere et udtryk for noget, som er produktivt for forståelsen, og som gør at forskeren kan stille relevante spørgsmål til feltet, der undersøges.

Da vores videnskabsteoretiske tilgang er baseret på en fænomenologisk-hermeneutisk videnskabstradition, vedkender vi os vores egne forforståelser. På baggrund af diverse undersøgelser og forskningsrapporter om målgruppen og dennes udfordringer (Jf. afsnittene *Problemfelt* og *Andre undersøgelser og vores bidrag*) har vi haft mulighed for at få retning på, hvad vi vil undersøge, hvorfor lige netop dette felt er interessant, og hvordan vi vil undersøge dette. Vi er af den opfattelse, at en faglig

og/eller teoretisk indsigt har været en forudsætning for, at vi har kunnet møde vores informanter på en relevant og omsorgsfuld måde, samt at vi har kunnet spørge intelligent og hæfte os ved det, der var vigtigt. Ligeledes har denne faglige indsigt hjulpet os med at holde fokus på, hvad der i empiriindsamlingen var relevant for specialets problemformulering. Derfor er vi af den opfattelse, at man i undersøgelsesfasen ikke kan fralægge sig alle sine forforståelser. Det er bl.a. her det hermeneutiske videnskabsteoretiske element giver sig til kende. Vi har dog bestræbt os på at sørge for, at faglig indsigt i målgruppen og dennes udfordringer ikke stod i vejen for nye indsigter, og vi har derfor været villige til at lade os belære af nye indsigter, som evt. kan revidere vores forforståelser (Christensen, 1994:49). Under empiriindsamlingen ønskede vi derfor at orientere os mod, at den medbragte retningsgivende faglige indsigt så vidt muligt kunne sættes i parentes eller være fleksibel til fordel for nye åbenbaringer/erfaringer i forhold til det, der viste sig såvel i interviews som i observationer, således at empirien havde mulighed for at åbne for andre, nye indsigter. Vi er dog bevidste om, at man aldrig møder feltet som en fuldstændig renvasket tavle, og at de medbragte forforståelser derfor i et vist omfang indgår i et samspil med feltet.

I analysefasen (særligt i de teoretisk tolkende analysedele) har vi også ladet vores forforståelser indgå i en horisontsammensmeltning med det, som vi mødte i empirien. Dette har vi gjort for derved at tilegne os nye erkendelser og forståelser, der er drivkraften for vores fortolkninger. I den hermeneutiske cirkelproces har vi søgt at tilsidesætte forforståelser, som har været til hindring i forhold til en forståelse af feltet eller som ikke kan fastholdes i mødet med ny viden. Vi har ligeledes søgt at anvende de produktive forforståelser i en sammensmeltning med de meninger, som fremkommer af empirien. Åbenheden overfor at lade den nye viden og de nye erfaringer revidere ens fordomme kan siges at være det fænomenologiske element i den filosofiske hermeneutik. Fortolkningen opstår således i mødet mellem fortolkeren og genstanden. Dog ses ingen fortolkning som den rigtige, sande og universelle fortolkning og der findes derfor en mangfoldighed af mulige fortolkninger. Det handler således om at argumentere godt for sin fortolkning og fremføre den på en troværdig og overbevisende måde, således at den vinder anerkendelse. En fortolkning bør dog altid være åben overfor modargumenter og kritik. Det er derfor centralt, at man som hermeneutiker (ligesom inden for andre forskningstraditioner) sikrer gennemsigtighed i forhold til sin undersøgelses- og analyseproces, da dette giver læseren mulighed for at tage stilling til det gennemførte arbejde (Jουλ, 2012(2):110). Dette speciales undersøgelses- og analyseproces vil blive beskrevet og gennemsigtiggjort i afsnittene *Metode* og *Analysestrategi* (på henholdsvis s. 14 og 20).

Den fænomenologisk-hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang skønnes således egnet til belysning af dette speciales problemformulering. Herigennem får vi mulighed for både at undersøge, hvordan

de unge flygtninge oplever ung-til-ung aktiviteterne ud fra nogle bestemte indfaldsvinkler eller fokuspunkter, samt at forstå de unges udtalelser ud fra den kontekst, som de befinder sig i, dog med en vished omkring vores egen påvirkning af empirien. I det følgende afsnit vil vi redegøre for den metodiske tilgang i specialet.

Metode

For at besvare dette speciales problemformulering, har vi valgt at anvende kvalitative metoder til vores empiriindsamling. Valget af den kvalitative metodiske tilgang udspringer af vores søgen efter at få indblik i de unge flygtninges oplevelsesverdener, hvortil det er mest hensigtsmæssigt at anvende en kvalitativ tilgang (Brinkmann & Tanggaard, 2010:17). I vores kvalitative undersøgelse af feltet har vi valgt at benytte os af en metodisk triangulering mellem enkeltinterviews, gruppeinterviews og enkelte deltagende observationer. Sidstnævnte har vi valgt at inddrage, til trods for modsigelsen i forhold til at undersøge subjektets oplevelsesverden, som er en verden, man ikke kan observere. Dette har vi valgt at gøre for at supplere vores informanternes oplevelser, da vi ikke har sprogkundskaberne til at interviewe dem på deres eget modersmål, hvilket ville have været mere hensigtsmæssigt, da vi ønsker at opnå indsigt i *deres* oplevelsesverden. Det har derfor i nogle tilfælde været en sproglig udfordring for de unge flygtninge at fortælle os på dansk eller engelsk om deres oplevelser med selve ung-til-ung gruppernes aktiviteter og det har således været nødvendigt at inddrage vores deltagende observationer for at få et rigere udbytte af vores empiriindsamling. I de få tilfælde, hvor vi har inddraget vores egne observationer, som beskrivelser af særlige aktiviteter eller omgangsformer mellem de frivillige og deltagerne, bliver det gjort klart for læseren, at det er vores observationer - og dermed vores eget perspektiv - og ikke de unge flygtninges subjektive oplevelser, som gør sig gældende. Det er dog de unge flygtninges subjektive oplevelser, der er det mest dominerende empiriske perspektiv. Indledningsvist vil vi kort præsentere specialets informanter, hvorefter vi vil gå i dybden med de anvendte metoder.

Specialets informanter

Gruppen af unge flygtninge, der har deltaget som såkaldte *informanter* til dette speciales kvalitative undersøgelse, består af unge flygtninge, som alle deltager i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter. Informanterne er mellem 19 og 32 år, hvoraf størstedelen er i starten af tyverne. De er alle enten unge enlige flygtninge eller unge sent ankomne flygtninge og nogle har været mindreårige uledsagede flygtninge ved deres ankomst og tildeling af opholdstilladelse i Danmark. For at sikre at de unge havde en erfaring med at deltage i grupperne, som de kunne bringe i spil i interviewene, har det været en forudsætning, at de havde deltaget i aktiviteterne over en længere periode, dvs. i et

halvt år eller længere. Vi har vægtet vores empiri på fire kvalitative gruppeinterviews med grupper af unge flygtninge (ét med fem deltagere og tre med to deltagere i hver), to interviews med enkeltpersoner af unge flygtninge, samt to deltagende observationer foretaget af ung-til-ung grupperes aktiviteter i to forskellige byer. Alle informanterne enten deltager eller har deltaget i DFUNK's ung-til-ung grupper og nogle har også været på DFUNK's SommerCamp. Af hensyn til informanternes anonymitet har vi valgt at anvende vilkårlige pseudonymer i stedet for informanternes rigtige navne. Vi vil fremføre mere dybdegående præsentationer af de unge flygtninge i starten af analysen i Tema 1. Af hensyn til anonymiteten vil byerne, som informanterne bor i og deltager i DFUNK-grupper i, heller ikke forekomme ved navne, men omtales blot som nuværende bopæl, by osv.

Kvalitative enkeltpersons-interviews

Med det kvalitative enkeltpersons-interview med fokus på individets erfaringsverden opnås indsigt i menneskers oplevelser af forskellige fænomener i deres livsverden (Tanggaard & Brinkmann, 2010:31). I forbindelse med vores kvalitative enkeltpersons-interviews er det således de unge flygtninges erfaringsverden, der lægges vægt på, og det er derfor de unge flygtninge, der er eksperterne i forhold til oplevelserne med DFUNK og ikke os som interviewere. Vi har derfor stillet åbne spørgsmål, hvorved vi har arbejdet for at aktivere informanternes erindringer og derved støtte en refleksionsproces (Christensen, 1994:10-11). Vi har i denne forbindelse sørget for at spørge ind til disse erindringer for at få det frem, som vores informanter giver udtryk for, er vigtigt (Bech-Jørgensen, 2003) i forbindelse med deres hverdagserfaringer og deres deltagelse i ung-til-ung aktiviteterne. Dette har vi gjort med henblik på at få en detaljeret beskrivelse med informantens egne ord, styret af informantens egne erfaringer.

Gruppeinterviews

Ved gruppeinterviewene har vi som udgangspunkt fokuseret på gruppen af unge flygtninges forskellige erfaringer og oplevelser med de frivillige ung-til-ung grupper og SommerCamp. Gruppeinterviews er et godt valg, når man vil producere data om sociale grupperes fortolkninger, interaktioner og normer (Halkier, 2010:123). Dette kan således supplere de livsverdensfokuserede enkeltpersonsinterviews med en anden form for viden, som medtager kompleksiteterne og betydningsdannelser i sociale praksisser, som er sværere at få frem i enkeltpersons-interviewene.

Et karakteristika ved gruppeinterviewet er bl.a., at deltagerne ofte spørger ind til eller kommenterer hinandens udtalelser og erfaringer ud fra en kontekstuel forforståelse, som interviewerens ikke sidder

inde med (Ibid.). Derfor kan der i gruppeinterviewet være mulighed for, at informanterne kan reflektere og associere i fællesskab omkring nogle oplevelser, de evt. har haft sammen i DFUNK, hvilket kan støtte op om fortællingerne omkring de unge flygtninges oplevelser af ung-til-ung grupperne. Vi fandt det ligeledes gavnligt, at der ved eventuelle dansksproglige vanskeligheder i enkelte tilfælde har været en støtte at hente fra andre deltagere i gruppen.

Vi har ved gruppeinterviewene ønsket at opstille en mere uformel ramme og dermed nogle interviews, som har haft karakter af en samtale - dog med en vis grad af styring. I de fire gruppeinterviews med unge flygtninge, kommer alle inden for hver gruppe fra samme ung-til-ung gruppe. Derfor har sammensætningen af informanter i gruppeinterviewene været forholdsvis homogen, fordi informanterne kendte hinanden i forvejen. Fordelen ved en homogen gruppe eller en gruppe fra samme sociale netværk er, at deltagerne højest sandsynligt vil føle sig mere trygge ved hinanden og dermed have lettere ved at tage del i samtalen. Derudover kan de have nogle fælles erfaringer og oplevelser, som de kan hjælpe hinanden med at uddybe. Vi oplevede at nogle, til trods for at de udtrykte, at de enten var generte eller inden interviewet ikke rigtig havde haft lyst til at sige så meget, alligevel var ganske deltagende i samtalen, men undervejs også havde muligheden for ikke at sige så meget, når andre svarede på spørgsmålene. Ulempen ved at gennemføre et gruppeinterview med en gruppe, hvor deltagerne kender hinanden i forvejen kan være, at der kan herske allerede etablerede sociale dynamikker og hierarkiske forhold i gruppen, som kan have betydning for, hvad de enkelte deltagere vil udtale sig om. Deltagerne vil skulle stå til ansvar for deres udtalelser overfor gruppen efter interviewet er afsluttet, hvilket ligeledes kan have betydning for deres følelse af frihed til at udtale sig (Ibid.:124-125).

Deltagende observationer

Som supplement til vores enkelt- og gruppeinterviews gennemførte vi også to deltagende observationer. En måde hvorpå man kan gennemføre deltagende observationer er ved at søge at være aktivt deltagende observatører i en naturlig kontekst – altså en kontekst som eksisterer, inden man ”træder ind” i den (Kristiansen & Krogstrup, 1999:47). Dette bestræbte vi os på at gøre i forbindelse med vores deltagende observationer af to ung-til-ung gruppeaktiviteter. Deltagerne i aktiviteterne – både unge flygtninge og frivillige – vidste, at vi var specialestuderende, der var med for at observere, men at vi samtidigt var deltagere i aktiviteten. Det vil sige, at vores observationer foregik i vores deltagende samspil med alle andre deltagere i aktiviteten og ikke på sidelinjen eller som tilskuere. Vi indgik i uformelle samtaler og deltog aktivt i kommunikationen med de øvrige deltagere, unge flygtninge som unge frivillige. Dette gjorde vi både for at få så megen information som muligt, men særligt også for at begrænse den unaturlighed, der kan opstå i deltagelsen, i tilfælde

af at de ved, at vi er specialestuderende, som er der for at observere aktiviteterne. Denne unaturlighed kunne særligt være opstået, hvis vi havde antaget en passiv observerende rolle uden egentlig interaktion med de andre deltagere (Tjora, 2012:53-55).

De deltagende observationer er brugt som supplement til vores kvalitative interviews. Derfor har vi bestræbt os på at deltage ved at iagttage, spørge ind og lytte, da vi ikke havde kendskab til konteksten for de frivillige netværksmøder. Denne metode har givet os mulighed for at få en større indsigt i aktiviteterne i grupperne, hvad deltagerne laver sammen, hvor det foregår samt de interpersonelle interaktioner, verbalt som nonverbalt (Kristiansen & Krogstrup, 1999:147) og kan således udgøre et supplement til de kvalitative interviews.

Vi er bevidste om, at vi ved at observere en social aktivitet som en DFUNK-gruppeaktivitet har vi opnået indsigt i aktiviteten ud fra vores eget perspektiv. Dette ligger i tråd med den filosofisk hermeneutiske tilgang, hvor forskeren anses som en del af det felt, som studeres. Dette betyder, at vores observationsnoter i høj grad er prægede af vores egne fortolkninger af de mødte hændelser. Dette har dog ikke forhindret os i at gå så åbent til observationerne som muligt, ligesom i vores interviews, for dermed at have øje for nye erfaringer og åbenbaringer. Vi har således ikke tilgået observationerne med en stringent struktur for eller liste over, hvilke faktorer vi ledte efter. Dog har vores problemformulering været retningsgivende i forhold til, hvad vi hæftede os ved i løbet af de observerede aktiviteter.

I deltagende observationer kan det være udfordrende at skulle sørge for at indsamle så mange observerede data som muligt, særligt hvis indsamlingsmetoden er ved skrevne notater, der bør tages udenfor den observerede aktivitet, da dette ellers kan virke forstyrrende for den observerede. Der er nemlig risiko for, at personerne som er tilstede under observationen kan føle sig overvågede og måske derfor ændre adfærd (Ibid.:151). Vi sørgede derfor for at tage observationsnoterne efter selve observationerne var overstået.

Gatekeepers

Da nærværende speciale er at samarbejde med DFUNK omkring en undersøgelse af deres ung-til-ung aktiviteter, har det været DFUNK's sekretariatsmedarbejdere, som har fungeret som såkaldte gatekeepers til feltet. Som gatekeepers har DFUNK's sekretariatsmedarbejdere været ansvarlige for og haft autoriteten til at give os adgang til de unge flygtninge, som deltog. En gatekeeper kan have interesse i, hvilket billede man får fremstillet af feltet og kan derfor foretage en selektion på forskerens vegne i forhold til, hvem der udvælges som informanter (Kristiansen & Krogstrup,

1999:139-141). Vi har derfor været opmærksomme på, at deres ønsker om fremstillingen af deres projekter kan have haft betydning for deres udvælgelse af informanter og netværksgrupper. F.eks. kan sekretariatet have været interesseret i at fremstille deres projekter så succesfulde som muligt og derfor have udvalgt informanter til os, som de ved vil udtale sig positivt om DFUNK's ung-til-ung aktiviteter, samt fravalgt potentielle informanter, som er mindre positivt stillede overfor disse aktiviteter. I relation til dette dilemma har vi understreget, retninger og rammer for samarbejdet overfor sekretariatet, hvori formål med og adgangen til de unge flygtninge blev indbyrdes afklaret. Sekretariatsmedarbejderne var derfor indforståede med hensigtsmæssigheden (både for dem selv og for os) i, at de udvalgte informanter ikke alene skulle udgøre de unge flygtninge, som var allermost positivt indstillede overfor DFUNK's aktiviteter. Udvælgelseskriterierne var i højere grad informanternes mængde af erfaringer i DFUNK og dermed en større indsigt i og mulighed for at fortælle om deres erfaringsverden i forhold til de frivillige ung-til-ung grupper og SommerCamp. Udover at skulle samarbejde med de sekretariatsmedarbejdere i DFUNK, som fungerede som gatekeepers, skulle vi også samarbejde med en uforudset gatekeeper-gruppe; nemlig de frivillige. Det viste sig at sekretariatets kontakt til de unge flygtninge i høj grad gik gennem de frivillige i DFUNK, da de frivillige har den daglige kontakt til de unge flygtninge. Derfor blev det til, at sekretariatet satte os i kontakt med de frivillige, hvorefter vi, sammen med de frivillige, skulle afklare, hvornår det passede dem, at vi kom ud for at interviewe og/eller observere. Her mødte vi nogle frivillige, som gerne ville beskytte deres brugere, da de var nervøse for, at de unge flygtninge ville føle sig utrygge i interview- og observationssituationerne. Derfor måtte vi lægge en betragtelig indsats i at forklare de frivillige, hvad hensigten var med interviewene og/eller observationerne, og endvidere forklare, at vi hverken ønskede at tale med de unge flygtninge om deres fortid i hjemlandet eller flughistorie. Det har dog samtidigt været en fordel for os, at vi har kunnet konferere med alle gatekeepers i DFUNK om deres kendskab til ung-til-ung grupperne og til informanterne, hvorigennem de kunne vejlede os til en vellykket kontakt til vores informanter. Dette er en kontakt, der er vigtig at få etableret som indledning til interviews og observationer (Ibid.:140). Denne kontakt havde vi højest sandsynligt ikke kunnet få etableret uden hjælp fra DFUNK's sekretariatsmedarbejdere og frivillige. Det kan ikke undgås, at de indledende møder med sekretariatet og vores snakke med de frivillige, som vi mødte i forbindelse med observationerne, har påvirket vores forforståelse for de unge flygtninges situation og udbytte af ung-til-ung aktiviteterne. Den samlede kontakt med sekretariatet og de frivillige omhandlede dog hovedsageligt de logistiske formaliteter i forhold til planlægningen af interviews og observationer, så derfor er det begrænset hvor meget information, de har givet os om de unge flygtninge, som deltager i aktiviteterne. De forforståelser som blev etableret i mødet med vores gatekeepers, søgte vi dog at sætte i parentes og hermed lade vores informanter fortælle om *deres* sociale virkelighed ud fra deres egne oplevelser. Hermed var vi åbne for at lade de på forhånd

etablerede forforståelser udfordre og revidere i mødet med informanternes fortællinger om deres oplevelser.

Sprogets betydning for empiriindsamlingen og transskription

Den eksisterende sprogbarriere, som har præget vores interviews, har haft nogle konsekvenser, som vi har gjort os nogle refleksioner over. Disse refleksioner har blandt andet omhandlet måden hvorpå vi har stillet spørgsmål i vores enkelt- og gruppeinterviews. Til trods for at vi har søgt at anlægge en fænomenologisk tilgang i vores empiriindsamling og dermed ønsket at få bedst mulig adgang til de unge flygtnings oplevelsesverdener, har vi som interviewere ikke haft de rette sproglige kvalifikationer til dette. Den mest oplagte måde at få adgang til de unge flygtnings oplevelses- og erfaringsverdener må antages at være ved at tale med dem på deres eget modersmål, hvilket vi ikke har kompetencerne til. Vi har af ressourcemæssige årsager heller ikke haft mulighed for at anvende tolk til interviewene og har derfor måtte interviewe de unge flygtninge på enten dansk eller engelsk. I gruppeinterviewene har de unge hjulpet hinanden med at oversætte, i tilfælde af at andre har manglet ord eller ikke forstået spørgsmålene. Dette var naturligvis kun muligt, når deltagerne talte samme sprog. Til trods for hensigten med at stille åbne spørgsmål for i højere grad at stille mod en fænomenologisk orientering i empiriindsamlingen, har vi i flere tilfælde, været nødt til at stille mere direkte spørgsmål. Hvor nogle informanter har været i stand til på egen hånd at fortælle åbent og bredt ud fra et åbent stillet spørgsmål, har vi overfor andre informanter måtte stille mere specifikke spørgsmål for bedre at få dem til at forstå og dermed besvare spørgsmålene. Til trods for vores stræben efter at være så fænomenologiske som muligt i vores interviewform har nogle af svarene kunnet opleves som styret af vores forforståelser. Vi er dog i kraft af vores filosofisk hermeneutiske videnskabsteori også af den opfattelse, at vores forforståelser er produktive for erkendelsen, og at de er vilkår, som man som forsker altid medbringer i sin fortolkning af verden. Som nævnt i videnskabsteoriafsnittet har vi derfor sørget for at tydeliggøre vores forforståelser i specialets problemfelt for at sikre gennemsigtighed i undersøgelsen.

De sproglige implikationer har ligeledes haft betydning for, hvilke informanter vi har kunne tale med. Vores gatekeepers har taget højde for dette i deres udvælgelse af de unge flygtninge til interviewene, da de har måtte finde nogle unge flygtninge, som de var sikre på kunne kommunikere nogenlunde på enten dansk eller engelsk. Særligt i forbindelse med enkeltinterviewene har de udvalgte unge flygtninge været stærke i det danske sprog og har måske også været blandt de brugere af DFUNK, som har mest overskud og flest ressourcer, i og med at de har sagt ja til at stille op til et enkeltinterview. Derfor er der risiko for at vores informantgruppe overvejende består af unge flygtninge, som enten har været i landet i længere tid eller har haft nemmere ved at lære det danske

sprog, end hvad der er gennemsnittet for brugerne af DFUNK's ung-til-ung aktiviteter. Vi har derfor ikke interviewet nogle af de brugere af DFUNK, som enten lige er blevet boligplaceret i en kommune i Danmark eller som har haft rigtig svært ved dansk og evt. været mere udfordrede i forhold til deres trivsel og integration i DFUNK og i Danmark i det hele taget. Dette har højst sandsynligt haft betydning for, den empiri vi har fået indsamlet og vi kan derfor ikke generalisere vores resultater til hele gruppen af brugere i DFUNK. Dette har dog heller ikke været hensigten med undersøgelsen, da vi i højere grad ønsker at opnå indsigt i vores informanternes subjektive oplevelsesverdener (se evt. afsnittet *Generaliserbarhed* på s. 28).

Alle interviews er optaget som lydfiler og transskriberet til en skriftlig version. Transskription er, ifølge Kvale og Brinkmann (2009) en form for fortolkning. Disse fortolkninger i transskriberingsprocessen har også gjort sig gældende i behandlingen af vores interviews. Udover oversættelsen fra talesprog til skriftsprog har vi gennem transskribering taget højde for, at de interviewede i nogle tilfælde har formuleret sig på et mindre ordret dansk eller engelsk. Derfor har vi, af respekt for vores informanter, valgt at skrive deres udtalelser på ordret skriftligt dansk eller engelsk. For at underbygge, at vores forståelser af de interviewedes udtalelser har været korrekte, har vi i løbet af interviewene i høj grad forsøgt at stille opfølgende spørgsmål ved at gentage interviewpersonernes udtalelser med henblik på at få en bekræftelse på, at vi har forstået udtalelserne rigtigt.

5. Analysestrategi

Vi ønsker med dette afsnit at tydeliggøre den analysestrategi, vi har anvendt i analysen af dette speciales problemformulering i en higen efter at gøre vores beskrivelser og fortolkninger af vores empiriske materiale mere troværdige og dermed fremme en kvalitets sikring af vores kvalitative undersøgelse. Vores analysestrategiske refleksioner har været meget prægede af de analytiske blandinger, som specialets todelte problemstilling lægger op til. Vi vil redegøre yderligere for vores analysestrategi i det følgende.

Meningskondensering

Indledningsvist har vi meningskondenseret interviewmaterialet og observationsnoterne. Meningskondensering består i at ”koge” udtalelserne fra interviewene og observationsnoterne ned til meningsbærende enheder. Indledende har vi gennemlæst interviewene og observationsnoterne gentagende gange i deres fulde længde for at få en fornemmelse for helheden. Ved

meningskondensering kortes lange formuleringer derefter ned til kortere formuleringer og hovedbetydningen af det sagte eller skrevne omformuleres i få ord (Kvale & Brinkmann, 2009:227-228). På baggrund af de mest gennemgående meningsenheder har vi formuleret nogle temaer for analysen og disse temaer udgør derfor strukturen for analysen (se afsnittet *Tematiseret analysestruktur* nedenfor). Dannelsen af meningsenheder er afhængige af forskeren, som danner dem, da forskellige forskere vil danne forskellige meningsenheder (Ibid.). Vi vedkender os derfor, at der i denne del af analysen også vil være tale om en vis grad af fortolkning. Dog har vi søgt at være så åbne som muligt overfor empirien og anstrengt os for at være tro mod det, som informanterne har fortalt os. Analysen vil indeholde citater fra interviewene, som har til hensigt at illustrere og udgøre eksempler på de udvalgte temaer.

Tematiseret analysestruktur

Analysen vil være inddelt i tre temaer, som hver er blevet formuleret på baggrund af meningskondenseringen. Følgende er en oversigt over analysens temaopdelte form:

Tema 1:

- Den deskriptive del: Manglende sociale netværk og sociale aktiviteter i fritiden
Den teoretisk tolkende del: Muligheder og udfordringer med at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund

Tema 2:

- Den deskriptive del: At møde unge med forskellige baggrunde i DFUNK
Den teoretisk tolkende del: Identitet og interaktion i det senmoderne samfund

Tema 3:

- Den deskriptive del: Hjælp, støtte og udvikling gennem deltagelsen i DFUNK
Den teoretisk tolkende del: Fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund

Som det kan ses i ovenstående temaopdeling, vil der under hvert tema først være en deskriptiv analysedel og derefter en teoretisk tolkende analysedel. De tre deskriptive analysedele vil tilsammen besvare problemformuleringens første del: *Hvad oplever unge flygtninge at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter?* Disse deskriptive analyser har derefter dannet udgangspunkt for en videre teoretisk fortolkning og begrebsliggørelse ud fra forskellige teoretiske perspektiver på social trivsel (Jf. afsnittet *Analysestrategi i de teoretisk tolkende analysedele* s. 23). De tre teoretisk tolkende analysedele vil tilsammen besvare problemformuleringens anden del: *Hvordan kan man forstå betydningen af deres oplevelser med disse sociale netværk for de unge flygtninges social trivsel i deres tilværelser i Danmark?* I forbindelse

med social trivsel vil vi fokusere på tre elementer, som vi har fundet relevante at medtage for at begrebsliggøre oplevelserne i de tre deskriptive analyser. Disse tre elementer vil være (1) udfordringer og muligheder for at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund, (2) identitetsudvikling og interaktion i det senmoderne samfund og (3) fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund. Som det kan ses i ovenstående oversigt over tematiseret analysestruktur, vil disse tre elementer også udgøre fokus for hver af de tre teoretisk tolkende analyser under de tre temaer. Efter hvert tema vil der afslutningsvist være en kort opsamlende delkonklusion. Alle delkonklusioner vil blive samlet op i en endelig konklusion for hele specialet.

Analysestrategi i de deskriptive analysedele

Med udgangspunkt i første del af problemstillingen *Hvad oplever unge flygtninge at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter?* har vi ladet vores informanter være de afgørende stemmer. I dette *nedefra-perspektiv* er det informanternes egne oplevelser, som er i fokus og vi har her søgt at beskrive informanternes perspektiver, som *de* oplever dem. Vi har derfor anstregt os for, at fremstille det informanterne har fortalt os relativt ufortolket, ved at genfortælle det, som de har fortalt os. Denne analyseform vil derfor være overvejende fænomenologisk og vil ligeledes have karakter af *induktion*. En induktiv tilgang kendetegnes ved, at sociale fænomener ses ud fra informanternes synsvinkel og at der gennemføres detaljerede og informantloyale beskrivelser (Olsen, 2003:70-71). Med afsæt i den fænomenologiske videnskabstradition, søger vi derfor i de deskriptive analysedele at fremstille det empiriske grundlag forud for en senere teoretisk fortolkning, hvilket også er årsagen til, at vi holder den deskriptive fænomenologiske analysedel adskilt fra den teoretisk tolkende. Dog er vi bevidste om, at der også er visse fortolkende aspekter i denne proces. Der findes ikke "ren" beskrivelse, da al beskrivelse indeholder fortolkning i form af fremstillingen af de meningssammenhænge, som er indeholdt i beskrivelsen (Christensen, 1994:8). Derudover er vi også bevidste om, at denne opdeling i deskriptive fænomenologiske analysedele og teoretisk tolkende analysedele uundgåeligt vil generere nogle gentagelser i og med, at vi i de teoretisk tolkende dele ønsker at fortolke videre på det, vi kommer frem til i de deskriptive analysedele og derfor bliver nødt til at gentage nogle af pointerne i de teoretisk tolkende dele.

Vi søger i de deskriptive analysedele ikke at teorirelatere vores analyse, men at lægge os nærmere *thick descriptions* (Olsen, 2003:70) af vores informanternes oplevelser med deres deltagelse i de frivillige ung-til-ung aktiviteter. Dette fordrer, at vi kommer med informantloyale beskrivelser (Ibid.:73), hvilket vi har bestræbt os på at gøre så vidt muligt. Thick descriptions er tæt knyttet til etnografi og handler om at beskrive og forklare et fænomen (f.eks. en begivenhed) i detaljen samt konteksten, som fænomenet befinder sig i (Rasmussen, 2007:14). Dette gøres for at give læseren en forståelse for

den dybere mening med fænomenet. Thick descriptions består derfor af rige og detaljerede beskrivelser på basis af de erfaringer, der fortælles om (Rasmussen, 2007:15). For at støtte op om disse thick descriptions vil vi i den første deskriptive analysedel i Tema 1 inddrage nogle af de unges fortællinger omkring deres eget hverdagsliv og baggrund, for dermed at give læseren et indblik i konteksten for de unge flygtninges udtalelser omkring deres oplevelser. Ud fra disse deskriptive analysedele med brede beskrivelser af de unge flygtninges oplevelser med DFUNK vil vi efterfølgende søge at overskride de unge flygtninges commonsense-perspektiver i nogle teoretisk tolkende analysedele. Commonsense-perspektiverne svarer til den fortolkningskontekst, som Kvale og Brinkmann kalder *selvforståelse*. Selvforståelse som fortolkningskontekst udgør en fortolkning, som er mere eller mindre begrænset til kondenserede formuleringer interviewpersonernes meninger og synspunkter, således som forskeren har forstået dem (Kvale & Brinkmann, 2009:237). Der tages således ikke kritisk stilling til udtalelserne, men de fremstilles derimod så ufortolkede som muligt.

Analysestrategi i de teoretisk tolkende analysedele

I de teoretisk tolkende analysedele søger vi at besvare problemformuleringens anden del: *Hvordan kan man forstå betydningen af de unge flygtninges oplevelser med sociale netværk i DFUNK for deres sociale trivsel i deres tilværelser i Danmark?* Disse analysedele vil, i modsætning til de deskriptive analysedele, have karakter af et teoretisk forståelsesniveau, hvor informanternes commonsense-perspektiv overskrides. For at kunne begrebsliggøre og kvalificere vores fortolkning af det empiriske materiale, inddrager vi teoretiske perspektiver og forskningsresultater med fokus på de tre nævnte elementer (1) udfordringer og muligheder for at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund, (2) identitetsudvikling og interaktion i det senmoderne samfund og (3) fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund. De teoretiske perspektiver består hovedsageligt af senmodernitetsteoretikere, som anvendes med henblik på at begrebsliggøre og forstå de unge flygtninges muligheder og udfordringer i forbindelse med social trivsel i det senmoderne vestlige samfund. Den senmodernitetsteoretiske vinkel er relevant at anlægge, fordi de unge flygtninge alle er forholdsvis nye i det danske samfund og da det må antages, at de har gennemgået en radikal og omfattende transformation ved at flygte fra mere traditionsbundne samfund, hvor den senmoderne samfundsudvikling i mindre grad gør sig gældende, til et vestligt senmoderne samfund. Dette gør de uden familie eller sammen med meget få familiemedlemmer samt med lidt eller intet socialt netværk omkring sig. De unge flygtninge er derfor ekstra udfordrede som unge i det danske samfund. Disse udfordringer kan være med til at stille dem i risiko for isolation, som vi kommer ind på i problemfeltet. Netop derfor vil en anvendelse af disse teoretiske perspektiver kunne begrebsliggøre de udfordringer og muligheder, de unge møder i det senmoderne danske samfund i forhold til deres sociale trivsel. Den modernitetsteoretiske vinkel vil udgøre en teoretisk rød tråd i specialet.

Vi har søgt at inddrage teoretikere, som beskæftiger sig med individets sociale trivsel i det senmoderne samfund generelt, men også teoretikere som har særligt fokus på unges trivsel og ungdommen i det senmoderne samfund. Denne differentiering finder vi relevant, da informantgruppen for dette speciale er *unge* flygtninge, som befinder sig i et vestligt land i en senmoderne tidsperiode. De anvendte modernitetsteoretikere vil være den britiske sociolog Anthony Giddens, den tyske professor i pædagogik Thomas Ziehe, ungdomsforsker og lektor ved Institut for Psykologi på Københavns Universitet Sven Mørch, samt ungdomsforsker og professor i socialpsykologi Per Schultz Jørgensen. Disse teoretikere vil blive suppleret af den canadiske professor og filosof Charles Taylor og den tyske professor og filosof Axel Honneth, som begge beskæftiger sig med anerkendelsens betydning for det senmoderne individ. Hvor Giddens, Taylor og Honneths teorier omhandler individer i alle aldre, har både Ziehe, Mørch og Jørgensen alle et overvejende fokus på unge i det senmoderne samfund. Nogle af teoretikerne vil være repræsenterede i alle tre temaer, hvor andre kun vil blive anvendt i ét eller to af temaerne. I det følgende vil vi kort beskrive de teoretikere, vi har anvendt under hvert tema, samt deres relevans for nærværende speciale. Teorierne vil blive udfoldet yderligere, når de anvendes i selve analysen.

Teorianvendelse i Tema 1

I Tema 1 inddrages teoretiske perspektiver forskningsmæssige resultater i forhold til udfordringer og muligheder for at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund. Her inddrager vi indledningsvist forskning omkring målgruppen med udgangspunkt i Bartniks undersøgelse af unge uledsagede flygtninge. Denne inddrages, fordi den kan supplere en forståelse for de unge flygtnings udfordringer og muligheder i mødet med det danske samfund, som uledsagede og enlige flygtninge med begrænset eller intet netværk og hvilken betydning et socialt netværk har for denne gruppe af unge flygtnings trivsel. Fra undersøgelsen inddrages Bartniks forståelse af kulturel frisættelse, som ikke skal forveksles med Ziehes begreb kulturel frisættelse. Denne kulturelle frisættelse er en frisættelse fra såvel forældre som fra de unges kulturelle baggrunde, som sker ved migrationen til Danmark, hvorved der opstår en mulighed for de unge i deres udvikling af en multikulturel forståelse, som de kan anvende til fordel for deres egen integration. Denne undersøgelse finder vi relevant at inddrage i en diskussion af vores informanternes oplevelser med deres manglende netværk og hvilke muligheder de frivillige netværk kan bidrage med til gavn for deres sociale trivsel i Danmark.

Herefter anvendes Ziehe med henblik på at brede en teoretisk fortolkning ud, omkring de unge flygtnings møde med et senmoderne samfund, præget af en kulturel frisættelse, der stiller alle

individer overfor et krav om at tage selvstændige valg. Derved inddrages Ziehes begreb om den kulturelle frisættelse, som fremsætter udfordringer og muligheder for individet i det senmoderne samfund (Ziehe, 1989; Ziehe & Stubenrauch, 2008). Dette anvender vi i en begrebsliggørelse af de unge flygtninges oplevelser med hvilke muligheder og udfordringer, og mulige problematikker, de unge flygtninge måtte stå med i forhold til at træffe selvstændige valg for deres nye tilværelser i Danmark. Ifølge Ziehe kan ungdomsgrupper være et sted hvor unge får mulighed for, sammen med andre unge, at forvalte og danne mening i den kulturelle frisættelse, som de møder i det danske samfund. Dette gør Ziehe relevant at anvende i forhold til at forstå betydning af de unge flygtninges indgåelse i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter.

Giddens' teori om den refleksive modernitet vil også blive anvendt i Tema 1 til at forstå de unge flygtninges forudsætninger for at kunne træffe refleksive valg for eget liv i Danmark, heri de refleksive valghandlinger i forbindelse med at vælge de sociale netværk i ung-til-ung grupperne til. Refleksiviteten præger vores daglige liv i form af en mangfoldig strøm af informationer og viden, som konstant revideres. Denne strøm tvinger os til at træffe valg for derved at kunne udvikle os og vælge hvilket liv, vi ønsker at føre. Giddens mener, at dette er et vilkår, som gælder for alle individer i det senmoderne samfund (Giddens, 1994,1996). Denne teori anvendes derfor for at kunne tolke på hvilke muligheder, de unge flygtninge søger at benytte sig af for at kunne reflektere over deres egne hverdagsliv i de nye omgivelser og i mødet med de frivillige ung-til-ung grupper.

Hvor Giddens ikke konkretiserer forudsætningerne for refleksive handlinger, mener Mørch, at alle unge i nutidens samfund står overfor statsligt koordinerede valgmuligheder, særligt i form af uddannelser, som de så kan vælge at gøre sig til deltagere i, til gavn for egen udvikling og for egen sociale integration. Mørch påpeger, at det ville være forkert at tro, at etniske minoritetsunge står udenfor samfundets funktionsmåder i deres egen skabelse af socialitet, men at etniske minoritetsunge kan være udfordrede i forhold til at vælge pga. nogle familiære eller kulturelle barrierer. Hertil vil Mørch blive anvendt i forhold til at begrebsliggøre de unge flygtninges individualisering og eget ansvar for udvikling og social integration i deres nye tilværelser i Danmark. Mørch er relevant at inddrage i denne forbindelse, da han betragter alle unge, danske som etniske minoritetsunge, som ansvarlige for egne valg (Mørch, 2001).

Teorianvendelse i Tema 2

I Tema 2 inddrages teoretiske perspektiver i forhold til identitetsudvikling og interaktion i det senmoderne samfund. Ziehe, Giddens og Mørch bliver igen inddraget i dette tema, men der vil her særligt være fokus på deres teoretiseringer om identitet og selvforståelse i det senmoderne samfund. I

denne forbindelse inddrages Ziehes forståelse af unges søgeprocesser, som gør dem i stand til at definere deres egen identitet i et kulturelt frisat senmoderne samfund. Ziehe bringer de sociale netværk i spil i form af nogle ungdomsgrupper og ungdomskulturer, hvori den unge kan afprøve identiteter og herigennem definere dem selv (Ziehe & Stubenrauch, 2008), hvilket gør det relevant at anvende Ziehe i forhold til de unge flygtnings udbytter af deltagelse i ung-til-ung aktiviteterne. Derudover inddrager vi Giddens' begreber om selvidentitet og livsstil ligeledes med henblik på at forstå betydningen af deltagelsen i ung-til-ung aktiviteterne for de unge flygtnings dannelse af identitet. I relation til dette inddrages Mørchs socialpsykologiske og handlingsteoretiske perspektiv, på det han kalder ung-til-ung metoden som en senmoderne pædagogisk tilgang, hvor unge trækker på hinandens erfaringer. Dette perspektiv er relevant at inddrage i dette speciale med henblik på at forstå indgåelsen i ungdomsgrupper for unges udvikling af selvopfattelse.

I forbindelse med fortolkningen af de unge flygtnings muligheder for identitetsdannelse i deres nye omgivelser inddrager vi ligeledes Taylor. Taylor anlægger en anerkendelsesteoretisk tilgang til identitetsudvikling og påpeger, at identitet foldes ud og skabes gennem en intersubjektiv dialog og anerkendelse (Taylor, 2002). Der lægges her vægt på den grundlæggende afhængighed af andre i dannelsen af identitet og dette kan supplere den mere monologiske og liberalistiske tilgang til identitetsdannelsen, som Ziehe, Giddens og Mørchs teorier er præget af. Taylors tilgang er relevant at inddrage, da den kan bidrage til forståelsen af betydningen af de unge flygtnings indgåelse i ung-til-ung aktiviteterne i forhold til deres muligheder for identitetsdannelse.

Teorianvendelse i Tema 3

I Tema 3 inddrages teoretiske perspektiver på fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund. I denne forbindelse har vi valgt at anvende Jørgensens senmodernistiske teoretiske perspektiv på det valgte fællesskab i det senmoderne samfund. Fællesskabet er ifølge Jørgensen noget individet vælger til ud fra behov og interesser, hvorigennem der skabes mulighed for at opnå gensidighed og anerkendelse, der har betydning for individets udvikling af selvværd og sociale kompetencer (Jørgensen, 2007, 2009, 2010). Denne tilgang har til hensigt at begrebsliggøre de unge flygtnings udbytter af deltagelsen i DFUNK i form af hjælp og støtte fra de frivillige og de andre unge flygtninge i grupperne i forhold til deres sociale trivsel. I denne forbindelse vil vi supplere en analyse af indgåelsen i fællesskaber i det senmoderne samfund med dr.scient.soc og lektor ved Roskilde Universitet og Aalborg Universitet Søren Juuls solidaritetsbegreb (Juul, 2010). Dette gør vi for at supplere og udfordre den nytteorienterede tilgang til indgåelsen i fællesskaber, som Jørgensen anlægger.

Jørgensens forståelse af det valgte fællesskab suppleres ligeledes med en teoretisk tolkning i forhold til anerkendelsens betydning for de unge flygtnings sociale trivsel. Denne forståelse udbredes ved anvendelse af Honneths anerkendelsesteori, som bygger på en normativ samfundsteori om individets behov for anerkendelse for at kunne opnå selvrealisering. Her tillægges gensidig anerkendelse eller manglende anerkendelse en altafgørende betydning i forhold til individets selvrealisering og mangel på samme (Honneth, 2003; Honneth, 2006). Det er særligt Honneths forståelse af den solidariske anerkendelse i sociale fællesskaber, som er relevant i forhold til de unge flygtnings udvikling af selvværd og troen på værdien af deres egne særegne egenskaber i relation til deres sociale trivsel i de nye omgivelser.

Abduktiv analyseramme

Ved inddragelse af de nævnte teoretiske perspektiver og forskningsresultater foretager vi en teoretisk tolkende analyse med udgangspunkt i beskrivelserne af de unge flygtnings oplevelser fra de deskriptive analysedele, for herigennem at skabe en nyfortolkning af disse oplevelser med de frivillige gruppers bidrag til de unge flygtnings muligheder for social trivsel.

I analysens teoretisk tolkende analysedele vedkender vi os vore forforståelser om målgruppen og deres udfordringer med manglende netværk og social trivsel. Disse forforståelser er blevet formuleret i problemfeltet og bygger på en række undersøgelser og forskningsrapporter omkring målgruppen og dennes udfordringer. Forforståelserne omhandler blandt andet en forståelse af målgruppen som en sårbar flygtningegruppe, som pga. sproglige, økonomiske og kulturelle barrierer har problemer med at skabe kontakt til jævnaldrende unge – både danskere og andre flygtninge - i deres nye lokalområde, og som derfor er i risiko for social isolation. Ligeledes bygger vores forforståelser også på en forståelse af, at det frivillige tilbud som udgøres af DFUNK's ung-til-ung aktiviteter kan bidrage med noget positivt i forbindelse med disse udfordringer. Disse forforståelser har været retningsgivende for interviewene, uden at de har blokeret for den fænomenologisk åbne tilgang til de unges subjektive perspektiver på deres deltagelse i ung-til-ung grupperne. Disse forforståelser skal dog ikke ses som udtryk for et bias eller for noget som forhindrer den rigtige forståelse. Forforståelserne skal nærmere ses som produktive og som en forudsætning for forståelsen (Jf. den filosofiske hermeneutik i afsnit om videnskabsteori). Vi lader vores forforståelser udfordre og indgå i en horisontsammensmeltning med empirien og teorien, for derved at tilegne os nye erkendelser eller forståelser af feltet.

Denne analytiske ramme i de teoretisk tolkende analysedele forstår vi som abduktiv, da forholdet mellem empiri og teori er dialektisk. Abduktion er en blanding af induktion og deduktion. I og med

at vi, i de teoretisk tolkende analysedele, tager afsæt i de brede beskrivelser af informanternes oplevelser med deltagelsen i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter og samtidig lader vores forforståelser omkring feltet komme i spil, sker der et dialektisk samspil mellem induktion og deduktion. Dette dialektiske forhold mellem data og teori bidrager til vores forståelse af vores datamateriale. Brugen af teorier til at forstå data forudsætter en forankring i empirien, for at anvendte teorier skal stå stærkere og dermed bidrage med perspektiver til tolkning af vores empiriske materiales meningsindhold (Thagaard, 2004:181). Ved at anvende en abduktiv analysestrategi til denne del af problemstillingen, har det været muligt for os at udvikle nye perspektiver på de unge flygtninges udfordringer og muligheder med social trivsel i deres nye tilværelser i Danmark, særligt med fokus på deres muligheder for at træffe selvstændige valg, udvikling af identitet og selvværd og sociale kompetencer i sociale fællesskaber. Efter hver af de teoretisk tolkende analyser vil der som sagt være omsamlende delkonklusioner, som alle samles og diskuteres i en endelig konklusion for hele specialet.

Generaliserbarhed

Vores ønske med denne undersøgelse er at beskrive og fortolke de oplevelser, de unge flygtninge, som vi har mødt i forbindelse med dette speciale, har haft med deres respektive DFUNK ung-til-ung grupper. Derfor søger vi ikke at fremføre en statistisk generalisering i forhold til alle unge flygtninge, der deltager i alle DFUNK's ung-til-ung aktiviteter på alle tidspunkter. Det har ganske enkelt hverken været muligt eller hensigten at undersøge et bredt repræsentativt udsnit af oplevelser med DFUNK's ung-til-ung aktiviteter f.eks. via kvantitative metoder. Det har været de unge flygtninges subjektive og kontekstafhængige oplevelser, som det har været målet at indhente. Der kan dog være tale om en mulighed for analytisk generalisering, som indebærer en velovervejet bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af én undersøgelse kan være vejledende for, hvad der kan ske i lignende situationer (Kvale & Brinkmann, 2009: 289). Gennem vores empiriindsamling er mange af de samme faktorer gået igen i forhold til informanternes erfaringer med ung-til-ung aktiviteterne. Specialets analyseresultater kan derfor til en vis grad anses som vejledende for lignende situationer. Vi har bestræbt os på at explicitere konteksten for nærværende undersøgelse for dermed at give læseren mulighed for selv at bedømme, om resultaterne kan generaliseres til en lignende situation.

6. Analyse

Tema 1

Deskriptiv analyse: Manglende sociale netværk og sociale aktiviteter i fritiden

I dette første tema i analysen vil vi foretage en fænomenologisk deskriptiv analyse med udgangspunkt i vores informanternes oplevelser med deres deltagelse i deres respektive DFUNK ung-til-ung grupper og med deltagelsen i DFUNK's SommerCamp. Vi søger i denne delanalyse at foretage en bred beskrivelse af den kontekst, som de anvendte citater indgår i, og derfor vil vi i det følgende også give en præsentation af de i alt 12 unge, som vi har interviewet. Præsentationen samt beskrivelserne har til hensigt at kontekstafklare de unges hverdagsliv, i hvilke det fremgår, hvad de laver til dagligt og hvilke begrundelser, der ligger bag deres deltagelse i DFUNK's ung-til-ung grupper. Begrundelserne lægger vægt på de unges manglende sociale aktiviteter og sociale netværk.

De unges hverdagsliv

De unge flygtninge har en hverdag, der på mange måder giver indtryk af at indeholde de samme elementer som andre unges hverdag. De unge flygtninge går på sprogskole og arbejder, hvor nogle er på kontanthjælp eller er ved at tage en uddannelse. De har alle begrænsede muligheder for at deltage i enkelte fritidsaktiviteter og de har alle, i større eller mindre grad, over tid fået opbygget sociale netværk, som dog ofte er af begrænset omfang. Til trods for lighederne med andre unge er de unge flygtnings hverdagsliv præget af mange begrænsninger, hvor deltagelsen i DFUNK's ung-til-ung grupper har givet dem en ekstra mulighed for at skabe sociale netværk og dermed få et aktivt socialt indhold i deres hverdagsliv.

Yasir

Yasir er 20 år og kom til Danmark fra Afghanistan, som 17-årig, sammen med sin storebror Zalmai og en anden storebror. De to brødre har ikke boet i samme by efter opnået opholdstilladelse, men bor nu i samme by. Yasir er begyndt at læse til social og sundhedsassistent og han fortalte os, at muligheden for at tage en uddannelse kun har været muligt for ham, ved at komme til Danmark. Der hvor Yasir boede før, var der ikke nogen DFUNK-gruppe, så han er ny i gruppen, men han fortalte, at han har ønsket at finde en gruppe med andre unge danske som flygtninge, hvor han kan komme og være social sammen med andre mennesker. For Yasir synes forudsætningerne for at danne sociale netværk med andre på sin uddannelse ikke at være til stede.

Yasir: *”Der er mange mennesker, der kommer fra forskellige lande, og vi snakker sammen og har kontakt med hinanden, men jeg tror ikke, det er nok. Man skal også komme ud og have kontakt med nogle andre også. Jeg er glad for min skole, det er ok. Men når jeg kommer hjem, er det lidt kedeligt. Efter skole laver jeg fitness og spiller fodbold, men hvis der skulle være noget andet, skulle det være at være sammen med mennesker.”*

Interviewer: *”Ses du med nogen af dem fra din skole i fritiden også?”*

Yasir: *”Nej, det gør jeg ikke, fordi vi har nogle forskellige aldre, de er ældre end mig. (...). Der er kun én eller to jeg har kontakt med, men de bor et andet sted end mig i nogle andre byer. De er gift og har børn også. De har deres eget liv og vi har vores eget liv.”*

Til trods for at der eksisterer et grundlag for at opbygge sociale kontakter med andre på uddannelsen, synes Yasir, at der er så stor forskel på deres individuelle liv, at disse ikke kan rumme en social relation udenfor skolen. At han ikke har nogen klassekammerater at være sammen med udenfor skolen, præger hans muligheder for et socialt liv og derfor har han opsøgt DFUNK.

Zalmai

Zalmai er 22 år og var den, der introducerede Yasir til DFUNK gruppen. Zalmai har deltaget i DFUNK-gruppen i godt to år, og har ligeledes deltaget i DFUNK's årlige SommerCamp. Han er lige nu kontanthjælpsmodtager og er tilmeldt sprogundervisning. Han ser muligheder for en fremtid i Danmark med uddannelse og arbejde og dette gør ham glad og ikke bekymret for sin fremtid her i Danmark. Zalmai har haft et ønske om at være social sammen med andre mennesker, danskere som flygtninge, for at undgå at kede sig i sin hverdag. Da vi stillede spørgsmålet til gruppen, hvordan de mente, deres hverdag ville være anderledes, hvis de ikke deltog i DFUNK-gruppen, svarede Zalmai følgende:

”Jeg tror bare det ville have været kedeligt. Hvis man bare går i skole og kommer hjem og bare bliver hjemme, og hvis man ikke laver noget sammen med danskere, ikke har nogle danske venner eller kontakt med nogen andre. For vi har jo ikke nogen venner fra vores hjemland her. Så vi er nødt til at finde nogle nye venner. Jeg tror det ville være meget kedeligt, hvis der ikke var noget DFUNK.”

Hvis der ikke var en DFUNK-gruppe, ville hans hverdag være kedelig og han udtrykker, at han har behov for andet at foretage sig i hverdagen end blot sprogskolen og aktiverings-aktiviteter. Zalmai har ønsket at få nye venner, fordi han oplever ikke at have nogen venner i Danmark.

Hamza og Basim

I det tredje gruppeinterview mødte vi Basim og Hamza, som er to unge flygtninge fra Afghanistan, der kom hertil alene for 5 år siden. Da var begge 15 år og søgte asyl som mindreårige flygtninge. De har boet i samme bofællesskab drevet af Dansk Flygtningehjælp med tosproget pædagogisk personale. I forbindelse med deres boligplacering fik Hamza og Basim hver især en kontaktperson fra kommunen. Dem har de begge stadig og de hjælper med praktiske spørgsmål, lektiehjælp og spørgsmål om fremtidige uddannelsesmuligheder. De bor ikke længere i bofællesskabet, men er flyttet i egen bolig, hver for sig, men samme sted og har begge været deltagere i DFUNK i godt 2 år.

Hamza går på VUC i 9. klasse med dansk som andetsprog på en skole, der ligger i en anden by end den by han bor i, og han er derfor ikke sammen med sine skolekammerater efter skole, men har venner i sin nuværende hjemby. Efter skole arbejder Hamza på et en kebabrestaurant, men vil gerne tage en håndværkeruddannelse. Basim går i 10. klasse på VUC med dansk som andetsprog. Han vil gerne læse HF med henblik på evt. at læse til laborant, men han synes, at det danske sprog er svært. Basim har udover sine venner som f.eks. Hamza og andre unge, der har boet i bofællesskabet, også sin kontaktperson fra kommunen og et mindre netværk med andre ældre indvandrere og/eller flygtninge fra Afghanistan, som han bl.a. snakker om fremtidige uddannelsesplaner med. Basim giver udtryk for, at han kan se muligheder for sin fremtid i Danmark, hvis man arbejder hårdt for det.

De har begge haft få kontakter primært bestående af andre afghanske unge, men har nu fået nogle danske bekendte i DFUNK-gruppen, med hvilke de laver sociale aktiviteter en gang om måneden. Kontakten til de danske unge frivillige og muligheden for at kunne øve det danske sprog sammen med andre unge i mere uformelle og afslappede rammer, var den primære årsag til, at Basim og Hamza valgte at deltage i deres DFUNK-gruppe. De manglede begge kontakt til danskere og deres danske sprogegenskaber mente de ikke var gode nok til f.eks. at begynde på en uddannelse. Den øvrige kontakt til danske unge var mulig i et begrænset omfang via deres skole eller arbejde, men med DFUNK-gruppen var det muligt for dem at lære dansk og møde danskere på en hel anden måde. Kontakten til gruppen blev formidlet gennem repræsentanter fra DFUNK's sekretariat pga. deres kontakt til det bofællesskab, som Basim og Hamza boede i. Dermed fik de støtte til at formidle kontakten til gruppen.

Namir

I vores fjerde gruppeinterview mødte vi Namir. Namir er 19 år og fra Afghanistan og til forskel fra de andre unge, som vi interviewede, kom Namir til Danmark med sin mor, far og bror. Namir kom hertil som 16-årig og har været her i tre år. Han har været deltager i DFUNK-gruppen i 10 måneder. Namir går i 10. klasse på VUC og har et mindre netværk af venner, men han er begejstret for muligheden for sociale aktiviteter sammen med andre i sin hverdag, særligt hvis vennerne skal arbejde.

”Pga. DFUNK kender jeg mange nu. Jeg kender mange som venner. Uden DFUNK var det, som det plejede. Jeg var på skolen. Før DFUNK havde jeg venner fra skolen, men det var lidt kedeligt. Hvis man ikke laver andet end at gå i skole. Men med DFUNK, der laver de planer for to-tre uger, hvor vi kan være sammen. Men ellers er jeg sammen med mine venner fra skolen, hvis de har tid. De har alle sammen travlt med arbejde.”

Namir fortæller os med ovenstående citat, at han har oplevet, at han pga. DFUNK nu kender mange andre i den by han bor i. Ud over DFUNK-gruppen har han et netværk af venner, men de har travlt med arbejde. Før han startede i gruppen, havde han også venner i Danmark, men i kraft af sin deltagelse i DFUNK oplever han nu, at han har mulighed for at deltage i planlagte aktiviteter sammen med andre, og at have fået mange venner.

Farid

Farid kommer fra Afghanistan og han er i starten af tyverne. Han kom til Danmark via et ophold i Sverige, som var et ophold, hvor han havde dannet et socialt netværk med venner. Men da han kom til Danmark, oplevede han at være alene, da han ikke kendte nogen i landet. Til trods for at han startede på sprogskole, hvor han mødte andre jævnaldrende (nogle også fra Afghanistan), oplevede han, at de ikke ønskede at have kontakt med ham, hvilket han ikke kunne forstå. Derfor beskrev han sin første tid i Danmark som et hverdagsliv uden andet end sprogskolen og uden nogen at være sammen med efter skole. Farid kunne ikke forstå, hvorfor han skulle være i Danmark, når han var glad for at bo i Sverige, hvor han havde et socialt netværk. Han blev opfordret til at starte i DFUNK af sin sprogskoleunderviser. Han beskrev sin første oplevelse med sin gruppe således:

”Then I went to DFUNK. The first time I only wanted to go for one hour and then go home again, because I thought it would be like it was in school. But after one hour I found out, that everybody was very friendly, although they don't know me! They said “Hi my friend, come here!” After that I thought, okay here it is also good.”

Farid har oplevet, at den manglende inkludering blandt jævnaldrende landsmænd på sprogskolen, gjorde, at han følte sig udelukket. Han havde en oplevelse af ikke at kunne deltage i et fællesskab og følte dermed mistrivsel ved at være i Danmark. Farids oplevelse med DFUNK-gruppen åbnede op for hans mulighed for at deltage i et fællesskab, i hvilket han følte sig velkommen, og dermed var med til at vende hans syn på sit hverdagsliv i Danmark. For Farid handler hans deltagelse i DFUNK derfor om at få et netværk i Danmark, da dette ikke har været muligt via sprogskolen.

Moudi

Moudi er 29 år og er kurdisk iraner fra Irak. Han kom alene til Danmark for tre år siden, og fik opholdstilladelse efter to år i asylproces. Moudi har selv valgt at tage til Danmark efter at have hørt bekendtes beretninger om livet i Danmark, hvorved han erfarede, at hans muligheder for en bedre tilværelse var at finde her. Det netværk, som han har fra hjemlandet og som bor i Danmark, har han vedligeholdt, men de bor ikke i hans nuværende by. Han har boet der i ca. et år og har deltaget i DFUNK-gruppen i otte måneder. Moudi hørte om DFUNK på sin sprogskole. Ud over at skulle gå på sprogskole arbejder Moudi i en løntilskudsstilling som butiksassistent i et byggecenter, og kan her drage nytte af de erfaringer, som han har fået som tømrer og snedker i Irak. Moudi vil gerne tage en dansk uddannelse som tømrer- og snedker med et ønske om at skabe en selvstændig virksomhed her i Danmark. Dette er blandt andet noget, han ser muligt ved at være kommet til Danmark. Moudi fortalte os, at han kan drage nytte af den kontakt, han har til sine kollegaer, hvor han får øvet sit danske sprog og han kan spørge dem, hvis han vil vide noget om eksempelvis danskere og dansk kultur og traditioner. Moudi fortalte os ikke om at han har nogen sociale kontakter med sine kollegaer udenfor arbejdstiden, men derimod om de sociale kontakter han har med nogle af de andre unge, der kommer i DFUNK, både frivillige og andre flygtninge. Moudi vurderede sin hverdag uden DFUNK således:

”Jeg tror næsten, at min hverdag ville være den samme. Men det er lidt dejligt for mig, at jeg kender nogle mennesker. Ellers ville min hverdag være, at jeg går på arbejde og kommer hjem eller går i skole og kommer hjem. En hverdag hvor jeg ikke kender nogen danskere her eller nogen personer her. Jeg ville ikke have nogen venner. Det ville være kedeligt. Men lige nu er det dejligt. Jeg kender nogen. Det er lige meget, om jeg ses med dem eller har meget kontakt med dem, men jeg kender stadigvæk nogen.”

At komme i DFUNK har givet Moudis hverdag et andet indhold udover det blot at gå på arbejde og på sprogskole. Nu oplever han at han kender nogen i den by, som han bor i, og ved at kende nogen i byen oplever han, at han har en social kontakt til andre mennesker, også til danskere. Ifølge Moudi behøver der ikke være megen nærkontakt mellem ham og de andre, som han nu kender fra

DFUNK, men han er blot glad for at vide, at han kender nogen i byen, han bor i.

Mohammed

For Mohammed var det at komme til Danmark fra Syrien som 16-årig en rejse, også en rejse han foretog på egen hånd uden noget netværk ved ankomsten til Danmark. Mohammed blev sendt afsted af sine forældre, uden at vide at hvor han ville ende. Med status som mindreårig uledsaget flygtning, fik han opholdstilladelse efter tre-fire måneder. Mohammed er nu 20 år og er for nyligt flyttet fra den by, som hans ung-til-ung gruppe befinder sig i til en stor dansk by, hvor han dels bor hos sin pleje-storesøster og i en eet-værelses ungdomsbolig i byen. Han går i 10. klasse på VUC, arbejder i et pizzeria, tager kurser på en privat designuddannelse og laver frivilligt arbejde. Mohammed kunne godt tænke sig engang at blive socialrådgiver. Ved selv at stille krav om at ville bo et sted, hvor der var liv på gaden efter kl. 17 og mulighed for at komme ud og opleve et socialt liv med jævnaldrende, blev han kort efter første boligplacering i et bofællesskab, omplaceret til byen, som hans ung-til-ung gruppe foregår i. Trods de gode muligheder for et socialt liv husker Mohammed, at der særligt var en periode på tre måneder, hvor han intet foretog sig, fordi han bevidst havde valgt den første sprogskole fra. Dette var en periode han oplevede som spild af hans liv. Så med reference til den periode, uden sprogskole, uden venner og med alt for megen tid til at tænke på familien i hjemlandet, beskriver Mohammed, hvad han mener at formålet med DFUNK er for de unge, der kommer i DFUNK-gruppen:

“Da jeg flyttede til min by. Prøv at tænke på, at jeg ikke kendte byen. Jeg kendte ingen mennesker i byen. Jeg havde ikke nogen venner. Så hver dag i tre måneder, hvor jeg ikke gik i skole, der var jeg altid hjemme. (...). Men DFUNK er åbne. Man kan bare komme. Man skal ikke sidde derhjemme, men man kan komme og snakke og hygge! Man kan lave mange ting. De unge, der sidder hjemme, tænker på mærkelige ting, når de ikke kommer ud og snakker med andre mennesker. F.eks. hvis de har problemer.”

Mohammed oplever, at gruppen kan hjælpe unge flygtninge med at komme ud og lave ting med andre, da det at sidde alene derhjemme kan bidrage til negative tanker.

Mohammed har gennem en frivilligruppe ved navn Sam-X under Dansk Flygtningehjælp fået forbindelse med en dansk familie, som Mohammed nu omtaler som sin danske plejefamilie med en mor, en far og fire søskende. Det var gennem et bekendtskab fra Sam-X, at Mohammed tilfældigvis fandt en flyer om DFUNK's SommerCamp og på opfordring fra sin plejemor indvilgede han i at deltage. Efter SommerCampen opfordrede han så DFUNK til at starte en ung-til-ung gruppe i sin daværende hjemby. Mohammed var i den forbindelse, sammen med nogle danske frivillige, med til at skaffe andre flygtninge som medlemmer og oplevede derfor sin rolle i opstarten af gruppen som

en blanding mellem selv at være bruger og frivillig i gruppen. Med sine gode danske sprogkompetencer og kendskab til sit lokalmiljø, har han siden været lige så meget med til at planlægge aktiviteter og til at tage ud til sprogskoler og advokere for gruppens aktiviteter, som de andre frivillige. Han og alle andre i gruppen ser ham derfor nu som frivillig.

Ramtin

Ramtin er 23 år og kommer fra Iran. Han kom til Danmark som 20-årig, da hans mor døde og han var nødt til at tage til Danmark for at bo tættere på sin far, som har boet i landet i mange år. Hans far har nu en ny familie i Danmark og Ramtin har således familie her, som består af hans far, farens kone og en lillebror på 12 år. Han bor i egen bolig i samme kommune som sin familie og han går på sprogskole og er kontanthjælpsmodtager. Ramtin kan godt lide at tale med mange forskellige mennesker og opsøger på egen hånd alle mulige forskellige mennesker, som han taler med om alt mellem himmel og jord. Særligt oplever han at han kan få folk, der er tynget af problemer, til at blive glade igen. Med hans gode humør og positive syn på verden, gør han de folk, han taler med, glade igen. Ramtin blev opfordret af sin underviser på sprogskolen til at deltage i DFUNK, fordi underviseren så, at han kunne bidrage med sin positive personlighed. Ramtin oplever, at han ved at komme i DFUNK kan møde andre unge som ham selv, og derfor føler han sig ikke alene, da han ikke trives med at være alene.

”DFUNK er meget hyggelig fordi du kan være glad og du er ikke alene, fordi alene har man det dårligt. Selvom der er 100 mennesker omkring dig, kan du alligevel være alene, indeni. Men med DFUNK er du ikke alene. Og det er meget fint.”

Det at kunne komme i gruppen betyder altså, at han kan tilgodese dette behov, samtidigt med at han oplever, at det kan være hyggeligt at komme i gruppen. Selvom Ramtin ikke overfor os gav udtryk for, at det var et manglende socialt netværk, der var grunden til, at han begyndte at komme i en DFUNK-gruppe, synes citatet og vores øvrige samtale med Ramtin at bekræfte, at han trives med deltagelsen i gruppen.

Saeed

I vores fjerde gruppeinterview mødte vi Saeed. Saeed er 32 år og fra Iran og han kom til Danmark for 5 år siden, da han var 27 år. Han er den ældste af de flygtninge, som vi interviewede. Han har været med i sin DFUNK-gruppe i ca. 3 år. Saeed har ud over at gå på sprogskole arbejdet som konditor både i hjemlandet og i Danmark, men kunne godt tænke sig at lave noget andet. Saeed fortalte os, at han ikke havde netværk eller familie, da han kom til Danmark og han oplever heller

ikke at have fået et socialt netværk med andre fra sin sprogskole. Derfor kommer han til DFUNK's aktiviteter, så ofte han kan. *"Ja, første gang jeg kom til Danmark, kendte jeg ikke nogen og havde ingen kontakt til nogen, men i DFUNK kan vi få kontakt til mange mennesker, flygtninge som danskere, og de har planer om at lave mad og tage på ture. Det var meget fint"*. For Saeed betyder hans deltagelse i gruppen, at han kan få kontakt med andre mennesker, flygtninge som danskere, og at han har nogen han kan foretage sig noget sammen med.

Amin og Nasar

I vores første gruppeinterview deltog også Amin på 28 år og Nasar på 22 år. De er brødre og kom til Danmark sammen fra Syrien, for halvandet år siden. De har boet i deres by i et år og været med i DFUNK i otte måneder. De bor sammen i egen bolig og Amin arbejder som frisør i byen og går derudover på sprogskole, og Nasar arbejder som kantinemedhjælper og konditor på det lokale SOSU-uddannelsessted og går på sprogskole. De ser begge en mulighed for fortsat at arbejde inden for deres respektive fag og måske arbejde som selvstændige engang i fremtiden. De hørte begge om DFUNK på sprogskolen og deltager begge i gruppen sammen. For Amin og hans bror betyder det at komme i DFUNK, at de kan komme ud blandt andre unge som dem selv. Amin havde en ganske metaforisk måde at beskrive sit førhen manglende netværk på. Medens han holdt sin mobiltelefon op foran sig, sagde han: *"Det var ligesom en telefon uden signal."* De oplever, at deres deltagelse i gruppen giver dem mulighed for at være sociale sammen med andre flygtninge og frivillige.

"Nogen ringer til os. Der er så mange venlige mennesker her (i gruppen, red.). De kommer fra forskellige lande og de er alene som f.eks. Moudi. Men han er oppe, når han kan gå. Han kan godt finde ud af at snakke med andre mennesker. Det er der nogen, som ikke kan, fordi de er generte og de bliver derfor hjemme. Måske savner de deres familier. De bor ikke sammen med dem, så de føler sig måske kede af det, når de er hjemme. Så pigerne (de frivillige, red.) i DFUNK, vil gerne gøre de mennesker glade og få dem til at føle, at de ikke er alene og hjælper dem."

Amin oplever, at gruppen og de frivillige kan hjælpe til at flygtninge kommer ud og møder andre mennesker, så de ikke skal sidde derhjemme alene og blive kede af det. Han ser det særligt som en forskel mellem flygtninge, hvor opsøgende og aktiv man formår at være i forhold til selv at komme ud af hjemmet og dermed undgå ensomheden. Hvor han opfatter Moudi som proaktiv, ser han andre, som eks. hans bror Nasar, som værende mindre i stand til selv at tage initiativ i forhold til at komme ud og møde mennesker. Derfor oplever han, at gruppen kan være med til at hjælpe dem, der kunne have svært ved selv at komme i kontakt med andre.

Teoretisk tolkende analyse: Muligheder og udfordringer med at træffe selvstændige valg i det senmoderne samfund

I denne del af analysen af Tema 1 foretager vi en teoretisk tolkende analyse af de beskrivelser der fremgår i den ovenstående deskriptive analyse. Vi vil dermed søge at begrebsliggøre de vurderinger og begrundelser, de unge har givet udtryk for omkring de manglende sociale netværk og aktiviteter i deres hverdagsliv som bevæggrunde for at deltage i DFUNK's ung-til-ung grupper og på SommerCamp. Manglen på sociale netværk, dansksproglige kompetencer og viden omkring en række hverdagsting og deres lokalmiljøer, stiller de unge overfor udfordringer i opbygningen af deres nye tilværelser i Danmark. Ved at få støtte til at opbygge disse fremmes de unges muligheder for at kunne håndtere de udfordringer, de stilles overfor i et senmoderne samfund i forhold til at kunne træffe selvstændige valg. I følgende analyse inddrager vi indledningsvist Bartniks undersøgelse fra (2005) om uledsagede flygtninge i Danmark med henblik på at perspektivere vores informanternes oplevelser med deres hverdagsliv, herunder de muligheder og udfordringer, som de oplever i mødet med det danske samfund. Vi anvender derefter senmodernistiske teoretiske perspektiver på nutidens vestlige samfund formuleret af Ziehe, Giddens og Mørch. Disse teoretikere inddrager vi i en diskussion mellem Ziehes teori om den kulturelle frisættelse, Giddens reflektive modernitet med krav om reflektiv handlen, samt Mørchs perspektiver på de unges koordinerede valgmuligheder i det senmoderne samfund. Dette gør vi for at kunne begrebsliggøre, hvorledes det at kunne træffe selvstændige valg blandt mangfoldige muligheder og udfordringer kan have betydning for de unge flygtnings sociale trivsel i deres tilværelser i Danmark.

De unge flygtninge står alene med ansvaret

I Bartniks undersøgelse (2005) ses der en sammenhæng mellem unge flygtnings sociale netværk og deres muligheder for trivsel og integration. Samtidig med at de unge flygtninge er sårbare, påpeger Bartnik, at de i deres positioner som uledsagede flygtninge også er åbne for en række nye muligheder. For at kunne definere deres eget liv gør de unge brug af de tilbud, de får for udvikling og uddannelse og dette gøres for, at de selv kan gavn deres egne positioner som flygtninge i landet. De er dog stadig afhængige af støtte fra de netværk, de indgår i (Bartnik, 2005:9). I forhold til de unge flygtnings muligheder argumenterer Bartnik for det, som han i sin undersøgelse beskriver som en kulturel frisættelse (ikke at forveksle med Ziehes begreb kulturel frisættelse). De unge flygtninge oplever muligheder ved at være alene i Danmark, men samtidigt også et savn ved adskillelsen fra deres familier. Denne adskillelse kan ses som et (u)afhængighedsforhold, som de unge skal leve med og leve op til, hvilket kan synes usædvanligt, og gør dem både sårbare og er med til at give dem en livserfaring og en modenhed (Ibid.:42). Ligeledes oplever de unge, at de, i mødet med majoritetsbefolkningen, bliver gjort sig deres etniske minoritetsbaggrund bevidst, hvilket stiller dem i

positioner, hvor de skal definere deres egne kulturer overfor mødet med det nye samfund. Dette kan være positivt for de unges udvikling og integration, da de får opbygget erfaringer med det flerkulturelle og med en kulturel åbenhed i mødet med det nye samfund, hvormed de kan opleve en kulturel frisættelse. Dette er derfor mulighedsskabende, ifølge Bartnik, da de ikke lever mellem to kulturer men med elementer af flere. De unge har forladt deres socio-kulturelle felter, har gennemgået en proces som asylansøgere og er trådt ind i helt nye socio-kulturelle felter (Ibid.:45). Det at være frisat fra familierne og fra deres kulturer, samtidig med at de er i en udviklingsproces, i hvilken de lærer nye kulturer at kende, kalder Bartnik for en kulturel frisættelse. Vores informanter har med deres fortællinger om deres hverdagsliv givet os et indtryk af hvilke udfordringer, de har haft med at mangle sociale aktiviteter og netværk, hvilke tilbud de deltager i i deres hverdag, og hvilke mennesker de har mulighed for at skabe sociale kontakter til, hvilket har givet dem bevæggrunde for nu at deltage i DFUNK. Her oplever de, at de i DFUNK kan møde danskere såvel som andre unge flygtninge, og dette skaber muligheder for dem i form af læring af sproget samt en indsigt i det samfund og et kendskab til de mennesker, som de deler lokalsamfund med. Dette kan ud fra Bartniks undersøgelse ses som, at de unge søger at tage del i de muligheder, som deres kulturelle frisættelse giver dem.

Den kulturelle frisættelse og den reflektive modernitet

Hvor Bartnik taler om en kulturel frisættelse i kraft af deres adskillelse fra deres familier og deres kulturer, med hvilken der åbner sig muligheder for de unge i form af en flerkulturel åbenhed, kan man med inddragelse af Ziehes teoretiske forståelse af begrebet *kulturel frisættelse* argumentere for, at de unge møder udfordringer i mødet med det senmoderne danske samfund. Ziehes (1989) og Ziehe & Stubenrauch (2008) teoretiske begreb *kulturel frisættelse* betegner en senmoderne nedbrydning af de traditionelle kulturelle strukturer og normer. Alle unge i det senmoderne samfund står overfor en kulturel frisættelse fra de traditionelle kulturelle normer og værdier for udvikling og orientering. Alle unge er udfordrede i denne forbindelse, men, ifølge Ziehe, er unge hovedsageligt frigjorte og har nu mangfoldige valgmuligheder og handlemuligheder til rådighed. Siden 1960'erne har en moderniseringsproces grebet ind i vores kulturelle virkelighed. Ziehe definerer kultur som en sammenhæng mellem samfundets materielle frembringelser af symboler, identitetsmønstre og meningstydninger for mennesker i et samfund (Ziehe, 1989:26). Det er samfundets materielle frembringelser, der stiller *alle* unge i samfundet overfor udfordringer og muligheder i forhold til at kunne tyde meningen med de valgmuligheder og handlemuligheder, de står overfor. Dette gør sig også gældende for de unge flygtninge, som også står overfor selv at skulle tyde meningen med de muligheder og udfordringer, som de møder i det danske senmoderne samfund, når de skal opbygge en ny tilværelse i de nye omgivelser.

Den moderniseringsproces der kendetegner den kulturelle frisættelse, de unge flygtninge – såvel som alle andre unge - møder i det danske samfund, beskriver Ziehe som en kapitalistisk dynamik, som har haft konsekvens for den traderede kultur og dermed for individets livsverden. Dette er resulteret i en kulturel frisættelse, hvor den kapitalistiske samfundsmæssiggørelse har opslugt og forandret, hvad før-kapitalistiske sociale klasser havde af traditionelle livsformer med en sikker logik af hverdagslige regler, tydningsmønstre, identitetsmønstre og socialisationsvaner. Samtidig eksisterede der en livshistorisk erindringsbasis, hvilken man kunne trække på i sin orientering i livet (Ziehe & Stubenrauch, 2008:30). Der er altså sket en ændring af samfundet, hvori de kulturelle moderniseringstiltag har påvirket stort set alle områder af individets hverdagsliv: vores arbejdsforhold, uddannelsesforhold, boligforhold, i forhold til vores relationer og indre forhold for selvet, samt til vores fornemmelser for tid og sted (Ibid.:26). Forandringen af tid og sted inddrager Giddens også i hans forståelse af individets handlen i de daglige sociale praksisser, som nu foregå spændt over og mellem *tid og rum* (Juul, 2002:90). Hvor individets sociale handlen, i det præmoderne, var begrænset til tid og lokalitet, er individers mulighed for social handlen frigjort fra denne præmoderne begrænsning og er blevet *udlejret* (Giddens, 1996; Juul, 2002:90).

Det at de unge flygtninge møder en kulturel frisættelse, der præger det vestlige danske samfund, kan forstås som en dobbeltudfordring, som gør sig gældende for deres muligheder for at skabe en tilværelse i Danmark. Den kulturelle frisættelse sker i et vestligt senmoderne samfund, hvor dette har konsekvenser for *alle unge*. For de unge flygtninge i dette speciale, forekommer den kulturelle frisættelse som en realitet, der *yderligere skærpes* på grund af deres positioner som unge flygtninge, der er uledsagede, enlige eller med begrænset netværk. Udover at have gennemgået den transformation, det må antages at være, at flygte fra et hjemland, hvor den omtalte senmoderne udvikling i mindre grad gør sig gældende, så kan de ikke, som andre etniske minoritetsunge med familier her i landet, spejle sig i et kulturelt bagland for at kunne træffe valg om, hvilke værdier eller normer, de vil orientere sig efter. De er tvunget ud i selv at træffe disse valg. Dette skaber for nogen flygtninge direkte dilemmaer, der afholder dem fra at søge andre danske unge (Kristensen, 2011). De unge flygtninge overlades til selv i forhold til at skulle finde svarene eller opfinde helt nye flerkulturelle forståelser selv eller i grupper. Bartnik stiller sig overvejende positiv overfor de muligheder, denne frisættelse giver og betragter dette hovedsagelig som en fordel for de unges integration (Bartnik, 2005:44). Men til trods for at de nye omgivelser byder på en række nye muligheder, så må det være en udfordring at skulle opbygge en tilværelse i et anderledes samfund, som må antages i højere grad at være præget af den kulturelle frisættelse end de omgivelser, som vores informanter kommer fra, og som de selv skal søge at meningstydde.

Med den kulturelle frisættelse mener Ziehe ikke, at vi er blevet friere, men at der i kraft af mangfoldige valgmuligheder nu er sket en udvidelse af de forventninger, som vi har til os selv, det vi drømmer om og det vi stiler efter (Ziehe & Stubenrauch, 2008:30). Et eksempel på dette kan ses i Zalmais, Moudis og Mohammeds fortællinger, i hvilket de giver udtryk for, at de har fået flere valgmuligheder ved at komme til Danmark. Trods denne udvidelse af valgmuligheder foreligger der dog stadig en udfordring for alle unge, og om nogen for de unge flygtninge, i at kunne meningsstyre disse valgmuligheder for dermed at træffe valg i deres liv.

Ziehe peger på tre kulturelle tendenser, der sammen har betydning for de forandringer af muligheder, som individet både påtvinges og har til rådighed; *individualisering*, *alt er formbart* og *refleksivitet* (Ziehe, 1989:14-15). Ifølge Ziehe udgør *individualiseringen* den øgede kulturelle tendens med mangfoldige muligheder og beslutningskonflikter, hvorved den enkelte frigøres fra de traditionelle menings- og tolkningsmønstre, som den enkelte har med sig fra sit oprindelige miljø (Ibid.:14). Frigørelsen fra traditionelt strukturerede rammer har sat individet i centrum. Den udprægede individualisering i det senmoderne møder de unge flygtninge ved kravet om at træffe selvstændige valg og som følge af de unge flygtninges positioner som uledsagede og enlige er de i endnu højere grad tvunget ud i denne individualisering, som både giver udfordringer og muligheder for de unge.

Med *alt er formbart* menes, at individet kan have en oplevelse af, at alt er fleksibelt og kan problematiseres, tematiseres og forandres. Flere livsområder er i dag blevet disponible. De kan formes og står derfor til vores egen disposition, hvilket også udgør udvidede muligheder, men kan samtidig skabe et pres, da vi selv er ansvarlige for at lykkes. Vi skal i denne forbindelse retfærdiggøre den måde, hvorpå vi selv forvalter og former disse livsområder. Dette ”præstationspres” er vilkår, som vi alle i det senmoderne er underlagt, med risiko for en sårbarhed i selvfølelsen af ikke at opnå alt det, som vi drømmer om at opnå (Ziehe, 1989:13). For de unge flygtninge må det antages, at dette pres også er tilstede. Dette kommer også til udtryk i vores informanternes fortællinger om ikke at trives i den hverdag, de selv er ansvarlige for at forme. Ikke at kunne foretage sig de sociale aktiviteter og deltage i de sociale netværk som de ønsker, kunne antages at understøtte en følelse af at opnå for lidt i det samfund, de nu engang er kommet til for bl.a. at kunne få nogle muligheder, som de ellers ikke ville kunne få adgang til i oprindelseslandet. Ligeledes er nogle af dem udpræget afhængige af andres støtte for at kunne forme deres egne livsområder.

Med *refleksivitet* lægger Ziehe vægt på muligheden for at iagttage sig selv og sine valg og at forholde sig til viden. Den øgede vidensmængde beskrives som et gennemgående vilkår, der skaber et spillerum og en frisættelse af den unge, da den skaber større videnskæssige rammer for selvrefleksion. De unge flygtninges situation kan forstås som en form for frisættelse fra traditioner og livsvaner, som evt. har præget deres liv og måder at forholde sig til sig selv på i hjemlandet, alt afhængigt af hvor traditionsorienterede de samfund, som de kommer fra, er. Ziehe beskriver refleksiviteten som det, at individet forholder sig til sig selv og at kulturen i stigende grad stiller viden til rådighed for individet, hvorved man kan iagttage, tematisere, afbilde og kommentere sig selv (Ziehe, 1989:12). I relation til dette påpeger Giddens, at informationsstrømninger er et gennemgående vilkår for individet i det senmoderne samfund, hvilket han også betragter som et informationssamfund. Med denne informationsstrøm, mener Giddens at; ”*refleksivitet er et grundlæggende træk ved menneskelig handlen*” (Giddens, 1994:38) og at refleksivitet dermed er et vilkår for, at mennesket skal kunne handle på den viden, som det tilegnes. Senmodernitetens refleksivitet har ramt selv sagt alle livets områder, hvilket gør, at vores senmoderne samfund er præget af usete mængder af viden og oplysninger, som individet selv skal være i stand til konstant at kunne reflektere over og selektere imellem. De faste traditioner og livsvaner, der prægede det præmoderne og dels det moderne samfund, er i det senmoderne udskiftet med konstante refleksioner, der gælder for hvad vi vælger at inddrage, i forhold til hvem vi vil være og hvordan vi vil leve vores liv. Dette sker i en fortsat revision og mulig forkastelse af værdier og normer for noget andet, noget bedre (Giddens, 1996:41-42). Dermed påpeger Giddens, at sociale praksisser konstant undersøges og omdefineres på grund af de informationer, der gennemstrømmer dem og dermed ændrer deres grundlæggende karakterer. Den viden, som vi forstår de sociale praksisser igennem, er derfor aldrig en konstant viden, da den før eller siden vil blive revideret (Giddens, 1994). Med andre ord kan den viden, som vi mener gælder i dag ikke nødvendigvis gælde for i morgen (Juil, 2002:90). Dette må stille krav til de unge flygtninge om konstant at skulle forholde sig til sig selv og deres ønskede position i samfundet. Som beskrevet i den ovenstående deskriptive analysedel, fortæller de unge flygtninge om deltagelse i nogle uddannelses- eller arbejdsmæssige rammer, der stiller mod en læring af det danske sprog og indsigt i det danske samfund. Men en egentlig mulighed for refleksivt at forholde sig til den nye vidensmængde, hvilken de skal bruge for at kunne træffe valg for eget liv, synes at være et projekt, som den enkelte flygtning står alene med.

Til trods for at både Giddens og Ziehe i høj grad hæfter sig ved de nye muligheder, som den senmoderne udvikling bringer med sig, så berør de begge også samfundets sårbarhedsskabende karakter. Ifølge Ziehe er der dog tale om en proces, som involverer *ambivalens*, når individet skal navigere og meningstyre i den kulturelle frisættelse og den komplekse individualiseringsproces, for

derved at træffe nogle beslutninger. Ifølge Ziehe kan heller ikke herkomst tjene til formålet om at kunne skabe mening i de beslutningskonflikter, der opstår i de forhandlinger og valg, som unge skal foretage for egen livsførelse. Dette står de derimod alene med (Ziehe, 1989:14), hvilket også kan ses i relation til, når Bartnik påpeger, at de unge flygtninge oplever at stå alene i deres egen definition af eget liv i Danmark. Den ambivalens, som Ziehe taler om, må antages også at være uundgåelig for vores informanter i deres opbygningen af en ny tilværelse i det danske samfund, da ambivalensen gør sig gældende for alle unge i det senmoderne samfund. De unge flygtninge skal træffe valg mellem mangfoldige kulturelle tilbud, som de møder i Danmark, samtidigt med at disse valg skal træffes ud fra ikke længere eksisterende etablerede traditioner taget fra eksempelvis egen herkomst.

Ziehe påpeger, at den meningstydning man skal tilegne sig for at kunne træffe valg, der giver mening for en selv, kræver overskud og energi. Som Ziehe forelægger det, kan det ikke at kunne eller i mindre grad at være i stand til at gribe tilbage i traditionen overlade nogen til at opgive pga. overbelastning. Mange er tvunget til selv eller i grupper at definere nye orienteringsmuligheder i forhold til deres valg og handlinger, da de er blevet *katapulteret* ud af de forældede orienteringsmuligheder. Dog synes Ziehe ikke at kunne afgøre, om der ligefrem finder en repressiv eller frivillig kulturel udgrænsning sted, men det er en energikrævende proces for alle individer og stadig den unges eget ansvar at skulle skabe muligheder for at sikre mening (Ziehe & Stubenrauch, 2008:31). De unge flygtninge i nærværende speciale er alle flygtet fra deres hjemlande enten på opfordring fra deres forældre/familier eller på grund af deres aldersmæssige formåen til selv at kunne tage beslutningen om at flygte, for at finde sig en ny tilværelse i et nyt land. De er kommet til et lande hvor meget er fremmed for dem og dette kan ses som, at de alle er katapulteret ud i en kulturel frisættelse, hvorved en kulturel udgrænsning finder sted, frivilligt eller repressivt.

For de unge flygtninge, som er nye i det danske samfund, synes den mangfoldighed af informationer og viden, der forekommer i sociale praksisser, at være ganske anderledes, end den er, der hvor de kommer fra. De unge oplever nye sprog, nye vaner, nye kulturer, nye strukturer og nye sociale netværksformer som en konstant proces i deres hverdagsliv. De unge flygtninge er ligesom alle andre unge konstant udsat for en strøm af viden og information. Men ikke nok med at den viden, som de unge konstant præsenteres for er ny, så skal de samtidigt kunne håndtere, at den nye viden også kan revideres og ændres. Hvad der eksempelvis er viden i én kontekst er ikke nødvendigvis den samme viden i en anden kontekst *eller* den samme viden i morgen.

Dette synes relevant i en diskussion om de unge flygtnings møde med et senmoderne vestligt samfund. I dette samfund har den omtalte strøm af informationer, som vi tilegner os i sociale

praksisser, såvel betydning for vores forståelser for disse sociale praksisser, som for vores formåen i at træffe valg for eget liv. Den refleksivitet, som er et grundlæggende vilkår for individets handlen, forudsætter altså, at vi konstant forholder os orienteret til egne valg- og handlemuligheder. De unge flygtninge må derfor, lige som alle andre, være underlagt dette grundlæggende vilkår om refleksiviteten. For nogle af de unge synes strømmen af informationer at give mere mening end for andre. Dette gør, at de unge flygtninge giver udtryk for at have behov for at have en personlig kontakt til andre, der besidder sproglige kompetencer og en viden om det samfund, som de befinder sig i. For at denne gruppe af unge vil kunne tilegne sig tilstrækkelige forudsætninger for at kunne navigere og selektere imellem den omtalte strøm af informationer, må det antages at være særligt nødvendigt for dem at kunne reflektere åbent med andre i fællesskaber, for at de kan danne mening med denne informationsstrøm. Denne afhængighed af andre for at kunne skabe mening synes hos Giddens stadig at være et individuelt anliggende (Juul, 2002:96). At der forekommer visse kalkuleringer om risici ved og tvivlen om at træffe de rette valg, er ifølge Giddens teori en klar konsekvens af det senmoderne (Giddens, 1994,1996). Det synes dog ligeledes at være et uundgåeligt vilkår for alle, og hvorledes individet i sidste ende træffer sit valg om skabelsen af eget liv og sociale relationer er stadig et individuelt ansvar (Juul, 2002:91). Forudsætningerne for denne refleksivitet skal derfor findes hos individet selv og individet står overvejende alene i denne proces.

De unge flygtninge må derfor skulle støttes på en sådan måde, så de selvstændigt kan leve op til kravene, som gør sig gældende for alle individer i det senmoderne samfund i forhold til at tage refleksive valg og opbygge en tilværelse.

Koordinerede valgmuligheder

Hvor Giddens lægger meget op til, at evnen til at håndtere denne refleksivitet og dermed tage valg i livet skal komme fra individets eget indre, synes Mørch (2001) at have bud på, nogle mere strukturerede rammer for de valgmuligheder unge har i vort samfund, dog stadig med et eget ansvar for at træffe et valg, som Giddens også understreger. Hvor Giddens ser refleksiviteten som et grundlæggende vilkår for individet i det senmoderne samfund, mener Mørch også, at alle unge i dag - danske som etniske minoritetsunge - har ligestillede refleksive udfordringer. Mørch mener, at etniske minoritetsunge står i samme situation som andre etnisk danske unge ved selv at skulle formå at træffe valg, der har konsekvenser for deres egen udvikling og sociale integration. Af disse valgmuligheder, ser han, at staten skal etablere koordinerede muligheder (særligt de uddannelsesmæssige), så alle unge har mulighed for selv at kunne vælge dem til. De unge står altså ikke alene i deres valg, men skal i sidste ende selv træffe et valg (Mørch, 2001:236). Her forstår Mørch det moderne vestlige ungdomsliv som udtryk for nye udfordringer, men ser hovedsageligt positivt på de muligheder, som moderniteten fører med sig for individet (ibid.). Denne betragtning

kan ses i modsætning til blandt andre den tyske sociolog Ulrich Becks syn på samfundet. Beck har i højere grad en noget pessimistisk holdning til det, som han kalder *risikosamfundet*, i hvilket han betragter senmodernitetens indflydelse på selvsagt alle individets livsområder som en stigende risiko (Beck, 1997). I denne forbindelse mener Mørch, at modernitetens udvikling og muligheder følges ad. I det moderne vestlige samfund er det *alle* unges skæbne, at skulle træffe de samme valg for egen udvikling og social integration, men som ovenstående forklarer, skal staten etablere muligheder og de unges valgmuligheder er således ikke ukoordinerede. I den individuelle og sociale udviklingsproces, som unge skal igennem, opbygges der stadig muligheder, som den unge skal vælge at gøre sig til deltager i. Og at tro at etniske minoritetsunge står udenfor samfundets funktionsmåder i deres egen skabelse af socialitet er, ifølge Mørch, forkert (Mørch, 2001:236). Den forskel, som Mørch dog påpeger, er, at de etniske minoritetsunge står med nogle andre forudsætninger, som kan gøre valgprocessen vanskelig, enten pga. familiære begrænsninger eller pga. kulturelle forhold (hvilket dog hovedsageligt gælder de etniske minoritetsunge, som har familie eller andre relationer fra hjemlandet med sig til Danmark). Ikke desto mindre skal alle unge stadig træffe valg, og forskellige kulturelle forståelser indgår derfor i deres refleksioner over og forhandlinger af valgmuligheder. Ungdomslivet som udviklingsarena er der, hvor de unge forhandler den meningsfuldhed, de møder samfundet med. Derfor mener Mørch også, at det er relevant at se på, hvilke muligheder de etniske minoritetsunge har for at etablere meningsfuldhed i deres ungdomsliv, en meningsfuldhed der kan skabe retning for deres udviklingsmæssige muligheder (Ibid.:237).

De unge flygtninge, som vi har mødt, deltager som unge i forskellige arenaer, som sprogskoler, uddannelse og arbejde, hvor der er potentiale for sociale netværk. Dog indikerer nogle af historierne, at der i de arenaer, hvor de givet skulle kunne få adgang til sociale netværk, har været nogle barrierer, der har gjort, at de har søgt sociale netværk andre steder. De unge giver udtryk for en kedsommelig hverdag præget af gentagelser med arbejde og skole, hvor der dog er mulighed for at lære sproget og evt. få indsigt i det danske samfund. En egentlig mulighed for at få adgang til meningsfulde sociale netværk med andre unge med mulighed for at få venner og et kendskab til deres lokalmiljøer, skal de imidlertid opsøge andetsteds. I de frivillige ung-til-ung netværk oplever de en mulighed for at møde andre, der besidder en viden om det samfund, de befinder sig i og en mulighed for den støtte, således at de selv på egen hånd kan træffe valg og handle derefter. Det er således den enkelte, der ved introduktionen til DFUNK's grupper selv skal reflektere og træffe et valg om, hvordan og med hvilket formål de kan drage nytte af dette samvær. Dette forudsætter naturligvis, at der er en reel mulighed for at kunne indgå i et sådant samvær.

Delkonklusion

De unge står i mødet med det danske samfund overfor en række udfordringer og muligheder. De giver udtryk for at mangle sociale netværk og aktiviteter i deres hverdagsliv, i hvilke de kan møde andre unge og danskere. De mangler sproglig kompetencer for at kunne tage del i de muligheder som de står overfor og de mangler viden om det samfund, de bor i, så de bedre kan navigere og selektere blandt de informationer, de møder i dette samfund. De unge står overfor en dobbeltudfordring ved den udprægede kulturelle frisættelse, der gør sig gældende i det individualiserede danske samfund, samtidig med at de er katapulteret ud af deres vante kulturelle, og umiddelbare udpræget traditionelle samfund, de kommer fra. Den kulturelle frisættelse og individualismens beslutningsprocesser bibringer en ambivalens for alle unge, men for de unge flygtninge, som nu stilles til ansvar for eget formbare liv, skal dette gøres uden at kunne række tilbage i eget kulturelle bagland. Dette kan ses som mulighed, da de udvikler en multikulturel forståelse, som de kan benytte sig af for egen integration. Det er ligeså betydningsfuldt for de unge flygtninge, at også de kan forme deres egne liv og træffe selvstændige valg, men ind til videre under den forudsætning, at de får støtte til dette. For at kunne tage del valgmulighederne, stilles der krav om en refleksiv handling, en refleksivitet der ligeså præger det senmoderne samfund. De unge stilles overfor kravet om at kunne håndtere en konstant strøm af reviderbare informationer. Hvad der er viden i dag er ikke nødvendigvis den samme i morgen, og dette skal de unge kunne forholde sig til i et samfund, hvor mange informationer i de sociale praksisser, de indgår i, er nye. Konkrete muligheder for at tilegne sig dansksproglige kompetencer og viden synes at være til stede i de unge hverdagsliv i form af sprogskoler, uddannelser eller arbejde, men de unge flygtninge giver udtryk for stadig at mangle sociale netværk, i hvilke de får kontakt til danskere og andre unge, samtidig med at muligheden for at foretage sig aktiviteter der fremmer en viden om det samfund de befinder sig i, er til stede. Derfor søger de frivillige ung-til-ung aktiviteter og deres deltagelse kan antages at støtte dem i deres sproglige udvikling for dermed at forbedre deres forudsætninger for at bearbejde meningen med de informationer, de møder for refleksivt at kunne træffe selvstændige valg for eget liv og dermed opnå social trivsel.

Tema 2

Deskriptiv analyse: At møde unge med forskellige baggrunde i DFUNK

I følgende afsnit vil vi, ligesom i de andre deskriptive analyser, fremføre brede beskrivelser af de unge flygtninges fortællinger om, hvad de oplever at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung grupper. Særligt for dette afsnit er, at fokus vil være på beskrivelser, som relaterer sig til interaktionen mellem de unge flygtninge med forskellige baggrunde i DFUNK. Størstedelen af de unge flygtninge talte om mødet med forskellige kulturer (både danske ungdomskulturer samt kulturer og traditioner fra andre lande) som et positivt udbytte af deltagelsen i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter. Derudover har det for nogle af de unge flygtninge også betydning, at der gennem DFUNK er mulighed for at omgås mennesker på deres egen alder – både danske unge som andre unge flygtninge. Disse to aspekter synes at gå meget igen i interviewene og vi finder det derfor relevant at beskrive, hvordan de unge flygtninge oplever det at omgås andre unge med forskellige kulturelle baggrunde, som er unge ligesom dem selv.

At lære og fortælle om kulturer og traditioner

I ung-til-ung grupperne og på SommerCampen kommer der unge flygtninge fra mange forskellige lande. Mange af de unge omtaler det at lære andre kulturer at kende som et vigtigt udbytte af deltagelsen i DFUNK's aktiviteter. Til trods for at mange af de unge har fællesstræk som samme religiøse baggrund eller sproglige ligheder, oplever de også at kunne trække på hinandens forskelligheder som madkulturer eller særlige traditioner. Disse bruges både som udgangspunkt for en aktivitet, eller de bringes i spil i de samtaler, der opstår mellem alle i grupperne.

Saeed fortalte, at han får indsigt i andre kulturer via de aktiviteter, som de laver sammen i den ung-til-ung gruppe, som han er tilknyttet. Dette foregår bl.a. gennem madlavningsaktiviteter, hvor deltagerne i gruppen på skift laver mad fra deres hjemlande og fortæller om deres kulturelle madtraditioner. Saeed har også selv lavet mad fra sit eget hjemland, som han har serveret for de andre i gruppen.

I samme gruppeinterview fortalte Namir, at han taler meget med de frivillige i ung-til-ung gruppen om kultur, religion og traditioner.

”Jeg kan godt lide at snakke med dem (de frivillige, red.), f.eks. om hvor de kommer fra, hvilken religion de har og sådan nogle forskellige ting. Og så spørger de også til os. De har lært os meget også. F.eks. hende der Signe, har spurgt meget til mig om hvilken slags mad, jeg kan lave... Jeg har sagt, at jeg kan lave afghansk mad. Hun har også fortalt mig meget.”

Namir oplever på denne måde at få mulighed for både at bidrage med og at lytte til fortællinger om kultur, religion og traditioner. Namir fortalte, at traditioner og kultur ofte er fokuset for hans kommunikation med de frivillige ved ung-til-ung aktiviteterne, og som citatet viser, oplever Namir også en interesse fra de frivilliges side i forhold til hans kultur. I forbindelse med den ene af vores deltagende observationer, hvor Namir også var deltager, var en del af dagens aktivitet, at vi skulle flyve med drager. Ved drageflyvningen fortalte Namir vidt og bredt om drageflyvning i hans hjemland Afghanistan, om hvordan man konkurrerer med hinanden og om den særlige skarpe snor, som man bruger i konkurrenceflyvning, og kan skære hinandens dragesnor over med, for at vinde over de andre drageflyvere. De frivillige og de andre flygtninge spurgte nysgerrigt ind og de snakkede om, at de indkøbte drager burde være mere ligesom dem, som Namir talte om, for bedre at kunne få dragerne til at flyve.

Det har været gennemgående i interviewene at, når der blev fortalt om deltagernes samtaler i grupperne, så blev det nævnt, at der er mulighed for at fortælle om sin egen kulturelle baggrund og traditioner og spørge ind til de andres kulturelle baggrunde og traditioner. Moudi fortalte, at han også benytter lejligheden til at spørge ind til andre, når de spørger til hans kultur og traditioner:

”Nogle gange sidder jeg f.eks. sammen med de andre – pigerne (de frivillige, red.) eller drengene (de andre unge flygtninge, red.) - og snakker med dem. Så snakker jeg med dem om, hvad deres traditioner er og sådan. (...) Nogle gange fortæller jeg om mit hjemland og om noget, der er lidt sjovt eller lidt mærkeligt. Hvis det er mærkeligt eller sjovt spørger de, hvorfor det er sådan. Og når de spørger mig, så spørger jeg også, hvordan deres traditioner er.”

Det ses i citatet, hvordan samtalerne i grupperne kan omhandle kulturelle forskelle og ligheder, og på hvilke punkter Moudi oplever, at hans kulturelle traditioner adskiller sig fra de frivilliges. Moudi fortalte os i enkeltinterviewet, at han i løbet af sine to og et halvt år på forskellige asylcentre har tilegnet sig fire forskellige sprog. Dette har han gjort i ønsket om, at opnå lettere adgang til at lære menneskerne omkring ham at kende. Det at lære andre at kende synes Moudi i høj grad at forbinde med at lære om kulturelle traditioner fra de pågældende menneskers hjemland. Moudi fortalte senere i interviewet, at han sætter pris på at have kontakt til forskellige mennesker med forskellige baggrunde gennem DFUNK. Dette gør han ikke i håb om at danne mange venskaber, men i højere grad fordi han gerne vil forsøge at få indblik i og forstå andre kulturer og traditioner. Moudi oplever derfor DFUNK's ung-til-ung aktiviteter som en oplagt mulighed for at få indblik i forskellige kulturelle traditioner. Derudover oplever Moudi også at kunne benytte DFUNK til at fortælle om sig selv og sin egen baggrund og egne traditioner for at give de andre et indblik i, hvem han er.

Det er ikke kun i de enkelte ung-til-ung grupper, at de unge flygtninge oplever at have mulighed for at møde andre unge med andre kulturer. Både Moudi, Mohammed, Zalmi og Hamza giver udtryk for, at nogle af de bedste oplevelser, de har haft med DFUNK har været den årlige SommerCamp. SommerCampen er for disse fire informanter forbundet med en oplevelse af at være sammen med andre unge med forskellige kulturelle baggrunde og dermed en mulighed for at lære noget om andre og lære andre bedre at kende.

”Det var faktisk med SommerCampen, jeg havde den bedste oplevelse med DFUNK. Jeg har kun været med sidste år, i 2013, men det var hyggeligt, det var spændende og jeg har fået mange gode venner og veninder derigennem. Jeg har fået mange gode erfaringer fra de andre mennesker og de andre traditioner og kulturer. Jeg har lært mange nye ting om andre kulturer og traditioner.”

I ovenstående citat beskriver Moudi, hvad han fik ud af at deltage i SommerCampen. I denne forbindelse lagde han vægt på det at møde forskellige mennesker med forskellige baggrunde, det at få nye inputs og lære af de andre deltagere om kulturer, som han ikke kendte.

At omgås unge

I interviewene talte vi med de unge flygtninge om muligheden for at omgås andre unge igennem DFUNK. Der eksisterer blandede holdninger til, hvorvidt det har nogen betydning, at de andre deltagere er unge, og nogle påpeger, at de også oplever det som givende at være sammen med mennesker, som er ældre end dem selv. Dog synes størstedelen alligevel at sætte pris på at lave ting med DFUNK, som de oplever, at andre unge i Danmark gør.

Mohammed er blandt de af specialets informanter, som har et større netværk af venner og bekendte i Danmark, end hvad der er gennemsnitligt i informantgruppen (hvilket for det meste er et meget begrænset netværk). Mohammed fortalte os, at han både har en gruppe venner, som er lidt ældre end ham selv (omkring 27-33 år), og en gruppe venner på hans egen alder (omkring 18-20 år). Vennerne på hans egen alder består hovedsageligt af de unge, som han har lært at kende gennem DFUNK. Herigennem har Mohammed opbygget en relation til den gruppe af frivillige, som meldte sig til at lave aktiviteter i ung-til-ung gruppen, da den blev oprettet. De jævnaldrende venner, både de frivillige og de andre brugere, oplever Mohammed, er mere interesserede i at gå i byen, gå på café og ”lege”, som han beskriver det. Når Mohammed beskriver de unge, som kommer i DFUNK, så fremstår de som en gruppe af unge, som sætter pris på at smile, ”lege” og hygge sig samt glemme hverdagens bekymringer. De lidt ældre venner har han lært at kende i andre sammenhænge og han

oplever også at have mange ting til fælles med dem. Mohammed fortalte under interviewet, at hans ældre venner er nogle han ofte hjælper med sproglige problemer, med læsning af breve og med tolkning overfor kommunen eller overfor hospitalsvæsenet, hvis de har brug for hjælp til det. Mohammed er nemlig velbevandret i både arabisk, persisk, kurdisk og dansk og har derfor kompetencerne til at oversætte til og fra dansk for flygtninge og indvandrere, som taler et af de tre nævnte sprog. Samtidig oplever han, at hans lidt ældre venner kan hjælpe ham med at opnå en viden eller læring, som han mangler. De ældre venner besidder en vis grad af livserfaring, som Mohammed oplever at kunne trække på. Mohammeds forhold til sine forskellige grupper af venner illustreres i følgende citat fra interviewet med Mohammed:

Interviewer: *”Hvad med dine egne venner, har de samme alder som dig?”*

Mohammed: *”Nej, min rigtig rigtig gode ven han er 33 år. Mine andre rigtig gode venner er også måske 27-30 år. (...) Når vi er sammen, så snakker vi. Vi leger ikke. Vi tager ikke på ture. Men jeg kan få prøvet rigtig mange ting, som jeg ikke kan i forvejen, fordi han er mere... Han forstår ting! Jeg vil gerne være sammen med dem, der er ældre end mig, fordi de kan nogle ting, som jeg ikke kan. De ved mere, som jeg ikke ved. Så jeg vil gerne kunne det, de kan.”*

Interviewer: *”Så du lærer noget af dem, når du er sammen med dem?”*

Mohammed: *”Ja. De unge, som også er mine venner, de tænker altid på at gå på cafe og at gå i byen. Jeg går stadig i byen med dem, men nogle gange vil jeg også være sammen med de ældre, fordi jeg gerne vil vide, hvad de ved og vide, hvad de snakker om. Jeg vil jeg altid gerne vide mere, så derfor har jeg venner, som er ældre end mig.”*

De unge flygtninge og frivillige fra DFUNK udgør et andet fællesskab for Mohammed, end hans ældre venner. I fællesskabet med de unge er der fokus på sjove ungdomsaktiviteter som at komme ud af hjemmet, ”lege”, gå i byen eller tage på café-ture.

For de andre unge flygtninge udgør DFUNK-grupperne en stor del af deres sociale netværk og deres sociale samvær med andre udenfor DFUNK-regi er mere begrænset, end hvad der er tilfældet hos Mohammed. Mange af de andre unge flygtninge udtrykker, at DFUNK-grupperne og SommerCampen er steder, hvor de får mulighed for at omgås andre unge på en uforpligtende og afslappet måde. Samværet med de frivillige og de andre unge flygtninge i DFUNK opleves ikke umiddelbart som aktiviteter med fokus på undervisning eller læring, men som grupper hvor man kan være sammen med andre unge omkring fælles hyggelige og uformelle aktiviteter. Hamza og Basim fortalte os, at de godt kan lide at ”lege” med de andre i ung-til-ung grupperne via fysiske aktiviteter og spil, og at der ikke er fokus på læring i grupperne, men i højere grad på hyggelige og almindelige ungdomsaktiviteter. Namir fortalte, at han godt kan lide at være sammen med de andre unge mennesker i DFUNK, og beskrev dem som en modsætning til de lidt ældre mennesker, som

han møder på VUC, hvor han går i skole. Som Namir sagde det, imens han grinede, så *”er de gamle lidt kedelige”*. Namir vil gerne være sammen med unge på sin egen alder, da han oplever bedre at kunne snakke og hygge sig med dem. Han oplever heller ikke, at de ældre kan være fysisk aktive og deltagende, som de unge, han kender. En lignende fortælling gør sig gældende for Yasir, som fortalte om dem på hans skole, som er lidt ældre end ham selv, hvor han oplever at han ikke har særlig meget tilfælles med dem fra hans skole, da de er ældre end ham og mange af dem er gift og har børn. Yasir fortalte, at han har et stort ønske om i højere grad at omgås unge i sin hverdag, da han ønsker at blive mere social og lave flere sociale ting i sin fritid. Yasirs hverdag består hovedsageligt af skole og fitness og han fortæller os, at han ofte keder sig i sin fritid, da han ikke har særligt mange venner at være sammen med. Dette håber Yasir på at kunne få gennem DFUNK.

At være sammen med de frivillige danske unge kan være en mulighed for de unge flygtninge i forhold til at få indblik i deres nærområde og i, hvad andre unge foretager sig i deres fritid i lokalmiljøet. Blandt de unge flygtninge, som vi snakkede med, var der flere som synes godt om at opnå et kendskab til deres lokalmiljø gennem aktiviteterne i DFUNK. Mange har måske ikke boet så længe i deres nuværende kommune, eller også har de ikke haft nogen anledning til at bevæge sig rundt i nærmiljøet på egen hånd. For nogle er oplevelsen af at kunne bruge grupperne til at komme ud i deres lokalområde en lige så relevant faktor for deres deltagelse. Dette er en måde, hvorpå de unge flygtninge kan få indsigt i, hvad andre unge i deres lokalområde bruger deres fritid på.

Ved at komme i grupperne kan man få mulighed for at få kendskab til kulturelle aktiviteter og muligheder i lokalområdet. Saeed fortalte i denne forbindelse blandt andet om gruppens tidligere ture til kunstmuseer og ture til landemærker, som han synes rigtig godt om. De frivillige kan således hjælpe de unge med at afsøge og navigere i de kulturelle tilbud og aktiviteter, som findes i områderne, og som kan være sjove eller interessante for unge at benytte sig af. Namir fortalte følgende:

”Jeg kan bedst lide at tage på tur med DFUNK og lære turiststeder i min by at kende. F.eks. har jeg ikke været så mange af de steder, som turister har - f.eks. museer. Nu har jeg været på museer og kender til min by og hvordan det var her i min by i gamle dage. Sådanne ture kan jeg godt lide, at vi tager på. F.eks. vil jeg gerne tage på museum, så man kan se gamle ting. Det kan jeg godt lide, men jeg tager ikke derhen alene.”

Som Namir siger i ovenstående, så kunne han ikke finde på at tage alene af sted til de kulturtilbud, som findes i den by, han bor i. Her kan DFUNK-gruppen være behjælpelig i forhold til at komme ud og opleve lokalområdet og navigere i de tilbud, som de unge flygtninge møder. Herigennem får Namir mulighed for at navigere i de kulturelle tilbud, som findes i netop hans lokalområde.

Teoretisk tolkende analyse: Identitet og interaktion i det senmoderne samfund

Følgende teoretisk tolkende analyse for Tema 2 vil fokusere på de unge flygtninges udvikling af egen selvforståelse og identitet. Vi vil her, såvel som i de andre teoretisk tolkende analysedele, inddrage teoretiske perspektiver for at begrebsliggøre og forstå de beskrevne oplevelser i ovenstående deskriptive analyseafsnit. Vi ønsker herigennem at opnå forståelse for, hvilken betydning det har for de unge flygtninge at interagere med jævnaldrende unge med forskellige kulturelle baggrunde i forhold til deres egen dannelse af selvforståelse og identitet. I denne teoretisk tolkende analysedel vil vi hovedsageligt anvende teoretiske begreber fra modernitetsteoretikere, som beskæftiger sig med individets vilkår og muligheder i det senmoderne samfund. Disse teoretikere er Giddens og Ziehe. Derudover inddrager vi Mørchs socialpsykologiske tilgang til unges subjektiveringsproces i form af hans teoretiseringer omkring ung-til-ung metoden og dennes betydning i et senmoderne individualiseret samfund. Afslutningsvis vil vi inddrage Taylors perspektiv på identitetsdannelsen i det senmoderne samfund på baggrund af indgåelsen i anerkendende relationer til andre. Det er oplagt at anvende de valgte teoretikere, da de alle beskæftiger sig med individets muligheder for dannelse af identitet i det senmoderne vestlige samfund, som vi anser for afgørende for de unge flygtninges sociale trivsel i deres nye tilværelser i Danmark.

Dobbeltudfordringens betydning for identiteten

Som vi har beskrevet i problemfeltet, er de unge flygtninge en gruppe af unge, som forlader deres liv i hjemlandet og bryder med netværk og relationer for derefter at komme til Danmark alene eller sammen med nogle få familiemedlemmer. De unge flygtninge må formodes at have oplevet et større brud i den biografiske kontinuitet, jævnfør deres status som flygtninge, da de har brudt med deres liv og relationer i hjemlandene. Det kræver, ifølge Giddens, en stærk følelse af selvidentitet at kunne modstå de store spændinger og forandringer i det sociale miljø, som individet bevæger sig i (Giddens, 1994:71). For de unge flygtninge som kommer til Danmark, hvor de møder nogle helt nye omgivelser og nye relationer til andre mennesker, må det derfor være svært at finde deres egen position eller rolle for dermed at kunne definere deres egen selvforståelse. Udover at de unge flygtninge er nye i Danmark, møder de også et vestligt samfund, som i høj grad er præget af en tidsperiode, hvor individets udvikling af selvforståelse og identitet udfordres på mange måder og hvor identitetsdannelsen foregår under nogle andre vilkår, end den gjorde førhen. De unge flygtninge befinder sig alle i en periode af deres liv, nemlig ungdommen, hvor det i forvejen handler om at finde sin plads og rolle i samfundet og om at finde frem til en meningsfuld og sammenhængende forståelse af, hvem de selv er. Mørch påpeger, at det er blevet en almindelig opfattelse, at ungdommen varer længere, end den gjorde før i tiden, startende ved 10-års alderen og helt op til de 30 år (Mørch, 2010:30). Ifølge Mørch gennemgår unge – danske som etniske

minoritetsunge - en udviklingsfase og er dermed særligt ”i fare”. De unge er i fare, fordi de i forvejen er i gang med at finde deres plads i samfundet, udvikle deres egen personlighed og selvopfattelse. Da samfundsstrukturene er i opbrud, kan det være en udfordring for unge at finde sin plads i samfundet og at orientere sig i sit ungdomsliv (Laursen & Mørch, 1998:27-28).

Derfor kan man sige, at de unge flygtninge også befinder sig i en dobbeltudfordring i forhold til at opretholde en sammenhængende og meningsfuld identitet. Dobbeltudfordringen bunder både i deres situation som unge i det senmoderne samfund og i migrationen til et vestligt samfundssystem, som bærer præg af en række senmoderne karakteristika (Jf. teoretisk tolkende analysedel i Tema 1) (Mørch, 2001:225 & 242). Derfor kan de unge flygtnings identitetsdannelsesproces siges at være yderligere udfordret i forhold til, hvad der gør sig gældende for etnisk danske unge, som ikke har oplevet at måtte forlade et hjemland, hvor traditionen stadig har stor betydning for identitetsdannelsen. De to former for udfordringer, som gør sig gældende for de unge flygtninge, vil vi i det følgende behandle sideløbende, for at kunne identificere, hvilken betydning deres oplevelser med DFUNK kan have for deres udvikling af identitet i de nye omgivelser.

Selvrefleksivitet og kultur

Som illustreret i ovenstående deskriptive analyse, møder de unge flygtninge et væld af forskellige mennesker med forskellige baggrunde og tilgange til livet, både når de deltager i DFUNK’s aktiviteter, men også i mødet med det danske samfund i det hele taget. I mødet med alle disse mennesker opnår de unge flygtninge en viden om en række forskellige kulturer og traditioner, hvori der eksisterer forskellige livsformer og livsanskuelser. De unge flygtninge er nødsagede til at navigere i dette virvar af viden og valgmuligheder i forhold til, hvem de ønsker at være. Og ud fra deres fortællinger får vi at vide, at de unge kan udveksle erfaringer vedrørende deres egne og andres kulturer og traditioner med de andre unge i DFUNK.

Giddens beskriver selvets dannelse som *et refleksiivt projekt* (Giddens, 1996:32-33). Som beskrevet i ovenstående teoretisk tolkende delanalyse i Tema 1, er det ud fra Giddens’ perspektiv op til individet selv at reflektere over den massive mængde af viden og muligheder, som findes i omgivelserne i det senmoderne samfund. Denne samfundsdiagnose erklærer Ziehe sig langt hen ad vejen enig i og tilføjer, at til trods for de udvidede muligheder, som er til rådighed, er dette identitetsarbejde psykisk anstrengende og krisebetonet for de unge. Identitetsarbejdet foregår ifølge Ziehe gennem nogle søgnings- og afprøvningsprocesser, som udgør den unges eget livsprojekt, der skal gennemføres uden muligheden for at kunne gribe tilbage til de etablerede traditionelle tilbud (Ziehe & Stubenrauch, 2008:31). Disse processer foregår, ifølge Ziehe, i ungdomsrum, hvor den unge afprøver identiteter i forskellige ungdomsgrupper og ungdomskulturer (Ibid.:49).

Det kan derfor, ud fra Giddens' og Ziehes teorier om nutidens orienteringstab, antages, at det ikke er muligt for de unge flygtninge at opretholde en fast identitet eller selvforståelse alene på baggrund af faste kulturelle baggrunde, traditioner eller andre baggrundsfaktorer, som de medbringer fra deres oprindelseslande. Dette havde måske i højere grad været muligt i de mere traditionsbunde samfund, som det må antages, at de samfund, som de unge kommer fra, er. De unge flygtninge er i mødet med det danske senmoderne samfund frigjorte fra bindinger og tvunget til konstant at skulle legitimere og begrunde deres kulturelle baggrund og traditioner for at kunne handle og danne deres identitet ud fra dem.

Ifølge Ziehe kan bare det at flytte til en storby, hvis man kommer fra en mindre by i et vestligt land, være en mulighed for at skifte hele sin identitet og livsstil, da man møder en mangfoldighed af valgmuligheder og tilbud og konfronteres med en bred palet af livsformer og implicerede livsprojekter (Ziehe, 1989:13). De unge flygtninge kan i den grad ses som en gruppe af unge, som har flyttet sig og er blevet konfronteret med denne mangfoldighed af valgmuligheder og tilbud. Ved at indgå i DFUNK-grupperne blandt andre unge flygtninge og unge danske frivillige får de unge flygtninge adgang til en viden om forskellige måder at anskue og leve livet på. Denne viden må de unge medtage i refleksionerne over, hvordan de ønsker at definere deres egen identitet.

Selvidentitet og kultur

Moudi synes i høj grad at identificere sig med, hvad han oplever som sine egne traditioner og sit kulturelle tilhørsforhold som kurder. Som beskrevet, fortæller Moudi i interviewet, at det er nødvendigt at lære om hans kultur og traditioner, hvis man ønsker at lære ham og hans personlighed at kende. Namir og Saeed gengav ligeledes for os, hvordan de fortæller de andre i DFUNK-grupperne om traditioner fra deres hjemland og om deres religion. De unge flygtninge fortæller om at udveksle kulturelle traditioner med hinanden og med de frivillige i ung-til-ung grupperne, og dette kan anses for at være nogle refleksive fortolkninger af, hvad der karakteriserer dem hver især. Her er Giddens' begreb om selvidentitet relevant at inddrage i forhold til at sige noget om, hvordan man kan forstå betydningen af de unge flygtninges oplevelser med interaktionen og kommunikationen i DFUNK-grupperne ud fra et senmodernistisk perspektiv.

Ifølge Giddens bunder en stabil følelse af selvidentitet i en oplevelse af en biografisk kontinuitet, som kan begribes refleksivt og kommunikeret ud til andre (Giddens, 1996:70). Identitet skal, ifølge Giddens, findes i evnen til at holde en særlig fortælling i gang (Johansson, 2011:198-199). Ud fra Giddens teori om selvidentitet, kan de unge flygtninges personlige fortællinger til de andre i DFUNK-grupperne om kultur og traditioner, som ifølge dem selv karakteriserer dem, forstås som

en måde, hvorpå de kommunikerer om deres oplevelse af biografisk kontinuitet. Selvidentitet er således individets egen refleksive fortolkning af sin egen biografi. Selvidentitet forudsætter en evne til refleksiv bevidsthed og er noget, som rutinemæssigt må skabes og opretholdes i individets refleksive aktiviteter. Individet i det senmoderne samfund vælger og træffer beslutninger for at kunne opretholde en sammenhængende selvfortælling, som konstant revideres (Giddens, 1996:70). Namir og Moudis beskrivelser af, hvordan de kommunikerer med de frivillige og de andre unge flygtninge i grupperne om deres kultur og traditioner, kan ses som et eksempel på, hvad Giddens vil kalde, at søge at opretholde en stabil følelse af selvidentitet.

Diskontinuitet i den tidsmæssige erfaring og en manglende følelse af biografisk kontinuitet og selvidentitet kan, ifølge Giddens, give individet en oplevelse af eksistentiel angst og ontologisk usikkerhed (Giddens, 1996:68-69). Med denne eksistentielle angst følger en angst for ikke at kunne håndtere de foranderlige handlings- og interaktionsmiljøer, som præger det senmoderne samfund, eller ikke at kunne fortsætte sine hverdagsaktiviteter heri (Ibid.). Noget af det, der adskiller de unge flygtninge fra andre unge i Danmark, og som udgør den ene del af de unge flygtninges dobbeltudfordring, er, at de alle har gennemgået et stort skift og brud i deres livsforløb og tidsmæssige erfaring. Dette er sket, i og med at de er flygtet alene eller sammen med få familiemedlemmer fra de omgivelser, som har udgjort det miljø, hvori de tidligere har opbygget deres selvidentitet. De unge har derfor meget få eller ingen sociale relationer i Danmark, hvorigennem de kan søge støtte i at opretholde denne biografiske kontinuitet. De unge flygtninges livsbaner må derfor antages at være prægede af diskontinuitet og der kan derfor være risiko for, at de unge flygtninge kan opleve eksistentiel angst og usikkerhed omkring deres egen væren. Ifølge Giddens' perspektiv, er det afgørende for opretholdelsen af selvidentiteten, at individet, til trods for udfordringer og diskontinuitet i livsforløbet, alligevel formår at håndtere dette refleksive projekt og formår at foretage de refleksive valg.

Centralt for skabelsen og genskabelsen af selvidentitet er valget af livsstil. At følge bestemte livsstile er et vilkår ved senmoderniteten, som det senmoderne individ ikke kan undgå. Livsstilspraksisser opfylder nyttemæssige behov og giver en materiel form til fortællingen om selvidentiteten. Livsstil er, ifølge Giddens, rutinerede praksisser, der følges af individet, hvor rutinerne er inkorporerede i tøjvaner, spisevaner, handlemåder, foretrukne mødesteder, m.m. (Giddens, 1994:101). De unge flygtninge møder forskellige former for livsstile i interaktionen med de frivillige og de andre unge flygtninge i DFUNK. Dette foregår ikke mindst i samtalerne om kulturelle traditioner, men også gennem de aktiviteter, som de unge flygtninge deltager i. Valget af livsstil kan, ifølge Giddens, bl.a. være påvirket af gruppepres, rollemodellens synlighed og socioøkonomiske omstændigheder. En

livsstil er ofte knyttet til et specifikt handlingsmiljø, som individet kan beslutte sig for at blive en del af (Giddens, 1996:100-102). Det er dog ikke alle valg, som er mulige, da der eksisterer afgørende faktorer som økonomi, opvækst og gruppedynamik, som har betydning for, hvilken adfærd det er mulig at vælge at praktisere (Ibid.:106). For vores informanter er ikke alle valg af livsstil mulige. De unge flygtninge lever under nogle strukturelle vilkår, som f.eks. deres økonomiske situationer som enten kontanthjælpsmodtagere, studerende eller (lavtlønnet) ufaglært arbejdskraft, som er afgørende for, hvilke livsstile de kan vælge imellem. Derudover har de unge flygtninge også nogle dansksproglige begrænsninger, som gør, at deres muligheder for tilvalg af handlingsmiljøer er indskrænkede. De unge flygtninges livsstilsmuligheder er derfor betingede af deres ressourcemæssige forudsætninger. Det at deltage i ung-til-ung grupperne kan anses for at være, hvad Giddens kalder for et tilvalg af en livsstil. Livsstilen indebærer i ung-til-ung grupperne nogle ungdomsaktiviteter, som er almindelige i de ungdomsmiljøer, som de unge flygtninge møder i deres lokalsamfund og i mødet med de unge frivillige i DFUNK.

For Mohammeds vedkommende kan valget om at indgå som brugerfrivillig i ung-til-ung gruppen ses som et valg af en bestemt livsstil. Mohammed formår her at tage et aktivt valg om en livsstil, som han møder i det omkringværende samfund. Mohammed bliver præsenteret for det frivillige sociale arbejde som en mulig livsstil, da han deltager på DFUNK's SommerCamp, hvorefter han foreslår DFUNK at oprette en ung-til-ung gruppe i den by, som han bor i. De frivillige i DFUNK kan siges at udgøre et handlingsmiljø, som praktiserer det frivillige arbejde som en særlig ungdomslivsstil. Dette handlingsmiljø har Mohammed besluttet sig for at blive en del af. Flere andre af vores informanter udtrykker også, at de enten påtænker at blive frivillige SommerCamp-ledere eller frivillige i DFUNK's nyopstartede projekt *Rollemodeller*. Der er således andre end Mohammed, som har formået at vælge en livsstil og at deltage i det frivillige sociale arbejdes handlingsmiljø. Dette kan have at gøre med synligheden af rollemodeller i mødet med andre unge i DFUNK. Rollemodeller er ifølge Giddens afgørende for valget af livsstil og mange af de unge flygtninge giver udtryk for, at de synes, at de frivillige er seje og at de frivilliges indsats er meget værdsat. De frivillige kan således fungere som en form for rollemodeller for nogle af de unge flygtninge i forhold til valget af livsstil. At indgå i det handlingsmiljø som DFUNK-grupperne udgør giver de unge flygtninge mulighed for at vælge tilhørende livsstile til og gøre dem til deres egne. Ifølge Giddens gør valget af livsstil, at udbuddet af valg i hverdagen bliver mere overskueligt, da livsstilen kan udgøre en ramme, som kan afgrænse mængden af valgmuligheder. Nogle valgmuligheder vil nemlig ofte være "ude af trit" med stilen, som Giddens beskriver det (Giddens, 1996:102). På den måde kan tilvalget af livsstile være med til at gøre de unge flygtninges mange hverdagsvalg i det komplekse og foranderlige senmoderne vestlige samfund mere overskuelige.

Det er værd at bemærke, at Giddens' og Ziehes teoretiseringer om individets identitetsdannelse fokuserer på individets egen indre evne til at reflektere, at gennemføre vellykkede søgeprocesser og at foretage valg, hvilket ifølge begge teoretikere er drivkraften. De refleksive valg i forhold til livsstil og identitet forudsætter en evne, som de unge flygtninge er nødsagede til at have for at kunne klare sig i det senmoderne samfund og træffe de rette valg. Man kan i denne forbindelse undre sig over, hvor disse kompetencer til selvrefleksivitet og vellykkede søgeprocesser kommer fra, og om det alene er på baggrund af individets egne selvstændige valg, at selvidentitet og livsstil dannes? Her kan ses et tendentielt præg af en liberalistisk opfattelse af det suveræne og enkeltstående individ, der er i stand til at fungere autonomt, træffe frie og selvstændige valg og konstruere en særegen identitet (Jørgensen, 2008:122). Denne tilgang forudsætter en betydelig jeg-styrke og evne til selvbestemmelse hos de unge flygtninge og sociale fællesskaber tillægges en meget begrænset betydning i forhold til drivkraften bag den enkeltes identitetsudvikling. Det kan derfor antages, at en ung flygtning med en høj grad af manglende jeg-styrke eller manglende ressourcemæssige forudsætninger kan være meget udfordrede i forhold til at håndtere de krav i forbindelse med identitetsdannelsen, som det senmoderne samfund ifølge Giddens og Ziehe stiller individet overfor.

Ung-til-ung metoden og identitet

Som beskrevet i den ovenstående deskriptive analyse, fortæller både Mohammed, Moudi, Namir, Yasir, Hamza og Basim os om, hvordan de bruger ung-til-ung grupperne til at tage del i, hvad de opfatter som almindelige ungdomsaktiviteter. For disse informanter betyder det noget at have kontakt til andre unge, hvilket opleves som anderledes i forhold til et samvær med personer, som er en del ældre end dem selv. Derfor finder vi det relevant at inddrage Mørchs teoretiseringer om *ung-til-ung metoden* og dens kapacitet i forhold til at bidrage til unges subjektivering og udvikling af selvopfattelse eller identitet, samt Taylors perspektiv på identitetsdannelsen på baggrund af indgåelsen i anerkendende relationer til andre.

For de unge flygtninge, som vi har mødt, er valget om at interagere med andre unge fra forskellige kulturer i DFUNK's ung-til-ung grupper, ud fra Mørchs socialpsykologiske og handlingsteoretiske perspektiv, et spørgsmål om at vælge en ungdomsarena til, hvori de møder forskellige måder at være ung på og være unge sammen. Ud fra Mørchs forståelse af interaktionen i ungdomsgrupper, kan de unge flygtnings kommunikation om kulturelle tilhørsforhold og traditioner ses som, at de søger at afprøve selvopfattelser. Her ses ligheder i forhold til de søgnings- og afprøvningsprocesser, som Ziehe omtaler. De unge flygtninge får, ifølge Mørch, mulighed for at se dem selv i forhold til andre og evt. tage del i en fælles gruppeidentitetsfølelse, i tilfælde af at en sådan formuleres i gruppen. Denne redefinering af identitet kan bidrage til udviklingen af en forståelse for deres egen placering

og betydning i samfundet for herigennem at gøre dem sikre i at deltage i sociale kontekster generelt og dermed øge deres egen sociale trivsel (Laursen & Mørch, 1998). Ifølge Mørch er ung-til-ung blevet en metode i det senmoderne samfund, og den bør derfor ses i relation til de udfordringer, som unge står overfor i dag, og som handler om, at de unges udvikling i dag er deres eget ansvar (Laursen & Mørch, 1998:61). Ung-til-ung er et modernitetsfænomen, der bygger på menings- og erfaringsudveksling unge imellem, og som ønsker at udvikle den individuelle subjektive fungerer (Ibid.:40). Ung-til-ung metoden som ungdomsindsats har ikke til hensigt at opdrage unge, men at subjektivere unge, og er derfor tidssvarende i forhold til moderniteten. De unge har selv ansvaret for at skabe deres eget liv og kan i denne forbindelse trække på andre unge omkring dem, hvilket gør ung-til-ung metoden relevant (Ibid.:61). Ung-til-ung indsats har, ifølge Mørch, en styrke, i og med at man i højere grad kommer tæt på de unges virkelighed. Voksne kan ikke på samme måde sætte sig ind i unges virkelighed, og der kan eksistere for stor afstand mellem regler og normer i en voksenverden i forhold til unges verden, hvor unge ofte opfinder egne regler og normer for social fungerer i samfundet (Ibid.:70-71). Ung-til-ung indsats kan indeholde flere forskellige aspekter, som f.eks. deling af informationer og oplysning, personlig udvikling, demokratisering og deltagelse og ”konstruktion” og udvikling af et refleksivt ungdomsliv (Ibid.:101). Ung-til-ung initiativer kan være med til at kvalificere ungdomsgruppens refleksioner og livsforståelse og dermed tilbyde en ”opgavehåndtering” i forhold til de unges valg af livsbane (Ibid.:115).

Mohammeds oplevelser med interaktionen med ældre og yngre venner kan forstås som et eksempel på deltagelse i forskellige udviklingsarenaer. I hans sociale omgang med de ældre venner er der fokus på læring og udvikling, da Mohammed ønsker at lære og ”*vide hvad de ved*”, da de er ældre end ham og derfor har en anden og større livserfaring. Dette gør sig ikke på samme måde gældende i hans samvær med de andre unge fra DFUNK. I ung-til-ung grupperne er der i højere grad mulighed for at få indblik i, hvordan andre unge opfatter sig selv og fortolker det at være ung i Danmark.

I DFUNK anvendes ung-til-ung metoden med henblik på at give de unge flygtninge mulighed for at skabe netværk og at møde andre unge i deres lokalmiljø, udover den interaktion de har med unge gennem uddannelse, sprogskole og/eller arbejde. Som den ovenstående deskriptive analyse viser, så giver ung-til-ung grupperne og SommerCampen i DFUNK de unge flygtninge mulighed for at møde andre unge med forskellige kulturer og traditionelle baggrunde. Med dette møde, og i mødet med de frivillige, er der også mulighed for, at de unge kan opnå indsigt i forskellige måder at leve på, hvilket kan indgå i deres forhandlinger om en mulig selvopfattelse som led i deres subjektiveringsprocesser. Ung-til-ung grupperne kan ud fra Mørchs teori om ung-til-ung metoden

forstås som en ungdomsarena, hvor der ikke er fokus på opdragelse eller undervisning om, hvordan samfundet fungerer, eller om hvordan de skal eller bør gebærde sig (Laursen & Mørch, 1998). Ung-til-ung grupperne kan derimod forstås som et handlingsmiljø bestående af ”almindelige ungdomsaktiviteter”, hvori de unge kan trække på hinandens erfaringer og herigennem opnå støtte til at udvikle kompetencerne til at begå sig i ungdomslivet og til at udvikle en sammenhængende selvopfattelse i forhandling med de andre unge i grupperne. Igennem disse ”almindelige ungdomsaktiviteter” er der således mulighed for en erfaringsbaseret udveksling af viden om det at begå sig som ung i lokalmiljøet, som kommer til udtryk gennem de aktiviteter, de unge flygtninge deltager i i ung-til-ung grupperne og på SommerCampen. De unge frivillige kan i denne forbindelse vise de unge flygtninge, hvilke muligheder der findes i nærområderne i forhold til at navigere i de valgmuligheder, som de unge flygtninge står overfor, f.eks. i forbindelse med valget af livsstil eller livsbane. De unge frivillige har således en viden i kraft af deres erfaringer som unge i Danmark, som de bringer med videre i ung-til-ung arbejdet. Denne viden bringes i spil i støtten af de unge flygtnings udvikling af egen selvopfattelse.

Hvis man skulle anlægge et mere kritisk blik på ung-til-ung metoden i forhold til dette speciales målgruppe og deres dannelse af egen selvopfattelse og subjektivering, så er det værd at bemærke, at gruppen af unge flygtninge, som deltager i ung-til-ung aktiviteterne, har en forholdsvis stor aldersspredning. De yngste er 15 og de ældste er i starten af 30'erne. Dette gælder også de unge flygtninge i vores informantgruppe, hvis aldre svinger fra 19 til 32 år. De frivillige i ung-til-ung grupperne udgør overvejende gymnasieelever eller unge, som netop har færdiggjort gymnasiet og endnu ikke er flyttet til en af landets større uddannelsesbyer for at komme nærmere de videregående uddannelser. De frivillige har således ofte en alder mellem 16 og 19 år. Der kan her stilles spørgsmålstejn ved, om de unge flygtninge i den ældre ende af aldersskalaen for deltagere i ung-til-ung grupperne også har mulighed for at spejle sig eller identificere sig med de unge frivillige, som er en del yngre end dem selv. F.eks. mødte vi i et af vores gruppeinterviews Saeed, som er 32 år gammel. Det må antages, at en 32-årig flygtning som Saeed (måske) ikke oplever at have særligt meget tilfælles med eller at kunne identificere sig med en 18-årig frivillig. Denne spejling kan højst sandsynligt i højere grad gøre sig gældende for den yngre del af de unge flygtninge, som bruger ung-til-ung aktiviteterne. Det må således formodes, at de lidt ældre unge kan få et andet udbytte af ung-til-ung aktiviteterne i forhold til at få indsigt i deres lokale miljø og tilføjes af en social aktivitet til gavn for deres sociale trivsel i hverdagen.

Identitet og anerkendelse

Taylor kan både supplere Mørchs tilgang til ung-til-ung metoden i forhold til unges identitetsdannelse, samt Giddens og Ziehes teorier om de unges evner til at gennemføre reflekssive valg og vellykkede søgeprocesser, da Taylor anlægger et syn på identitet, som inddrager en mere kommunitaristisk tilgang. Med et kommunitaristisk perspektiv opfattes mennesket som et socialt væsen, der konstitueres og udvikles i og gennem sociale fællesskaber, og individets individuelle og kollektive identitet skabes og forandres derfor i samspil med omverdenen (Jørgensen, 2008:125). Til trods for at Mørch understreger vigtigheden af den støtte, som unge får igennem ungdomsarenaer til dannelsen af egen selvopfattelse og subjektivitet, gør Mørch ligeledes meget ud af at påpege, at unge skal gribe ansvaret og være selvstændige og handlingskompetente individer i forhold til deres egen udvikling. Ligeledes lægger både Giddens og Ziehe op til at individet selv må danne sin identitet ud fra relativt selvvalgte beslutninger og subjektive processer. Ifølge Taylor spiller relationen til andre mennesker en mere afgørende rolle i forhold til identitetsdannelsesprocessen og de sociale relationer kan siges at være en nødvendig drivkraft for dannelsen af identiteten. I denne forbindelse handler identitetsdannelsen i mindre grad om jævnaldrendes erfaringsbaserede udveksling af viden i ungdomsgrupper (Jf. Mørch) og i højere grad om anerkendelsen af den enkelte som et værdifuldt individ. I tråd med de andre senmodernitetsteoretikere, som er anvendt i dette speciale, anser Taylor identitet som noget man i det præmoderne samfund fik ved at være indplaceret i samfundsmæssigt anerkendte identitetskategorier. Så længe ens identitet holdt sig inden for rammerne af disse, var den sociale anerkendelse mere eller mindre apriorisk givet. Dette har forandret sig i det individualiserede senmoderne samfund, da det er langt fra givet, at andre vil anerkende ens særegne identitet, hvorved man uundgåeligt må tage del i en vedvarende kamp for at få andre til at se og anerkende ens identitet (Taylor, 2008:15). Identiteten er således ikke noget individet kan realisere på egen hånd. Identiteten er noget, som man forhandler sig frem til i dialog med andre mennesker, og identiteten afhænger derfor grundlæggende af individets dialogiske forhold til andre (Taylor, 2002:97). Identiteten er sårbar og kan beskadiges, hvis anerkendelsen udebliver (Juul, 2010:155; Jørgensen, 2008:164). Kampen om anerkendelse er derfor, med udgangspunkt i Taylor, et vilkår for det senmoderne menneske og anerkendelsen er en grundbetingelse for en socialt velfungerende identitet (Ibid.:156). Ifølge Taylor, er det menneskelige liv fundamentalt dialogisk, og vi bliver i stand til at definere vores selv og vores identitet ved tilegnelsen af udtryksformer, som vi lærer gennem udvekslingen med signifikante andre³. Vi definerer vores identitet i dialog med, og nogle gange i kampen mod, de ting vores signifikante

---

³ Her trækker Taylor på George Herbert Meads (1934) interaktionistiske tilgang til selvets og bevidsthedens dannelse i socialt samspil. Her sonderer Mead mellem jeg'et og mig'et, hvor det er i mig'et, at andres attituder er internaliseret, og jeg'et er det personlige gensvar. De signifikante andre udgør individets primærrelationer i form af familie og nære venner og det er i samtalerne med disse, at individet socialiseret (Taylor, 2002:86).

andre gerne vil se i os (Taylor, 2008:20-21). De unge flygtninge befinder sig derfor i en livssituation, hvor de har forladt deres (anerkendende) relationer og samfundsmæssigt anerkendte identitetskategorier i hjemlandet og skal finde anerkendelse af deres identiteter i de nye omgivelser. Hvis de unge ikke oplever at blive værdsat for de værdier, som de tilskriver dem selv, kan det skade deres identitet, f.eks. ved overtagelsen af negative stemplinger. Den meget individfokuserede og monologiske tilgang til individets identitetsdannelse, som Giddens, Ziehe og Mørch repræsenterer, kan således suppleres med en anerkendelsestilgang, som påpeger den grundlæggende afhængighed af andre i forhold til dannelsen af identitet. Inden for denne tilgang har ethvert menneske behov for at være en del af et socialt fællesskab, hvor andre ser og anerkender den enkelte som et værdifuldt individ. Man er afhængig af, at andre ser og anerkender ens identitet, og identitet kan derfor ikke konstrueres og opretholdes i et eksistentielt vakuum (Jørgensen, 2008;164). Dette efterlader samtidigt et mere begrænset ansvar hos den enkelte i forhold til at håndtere nutidens krav om reflektive valg i forhold til individets egen personlige udvikling. Det store ansvar, som individet tillægges, hos Ziehe, Giddens og Mørch, kan for det stærke og handlekraftige individ være en frihed og autonomi, som kan støtte dennes personlige udvikling og sociale trivsel. For de mere sårbare og udfordrede individer, som vores informantgruppe må siges at være, da de skal opbygge en helt ny tilværelse alene i et fremmed land, kan det være svært at leve under de senmoderne vilkår og leve op til disse krav. Under disse vilkår, synes DFUNK at udgøre et fællesskab, hvori de unge kan opnå anerkendelse af deres identiteter, ved at deres fortællinger om deres kulturelle tilhørsforhold bliver set og hørt af de andre deltagere og de frivillige i grupperne. Ud fra denne tilgang kan de unge flygtnings oplevelser med interaktionen med andre unge igennem DFUNK's ung-til-ung aktiviteter ses som udtryk for det, som Taylor ville kalde at indgå i anerkendende relationer.

Delkonklusion

I den deskriptive analysedel kommer vi frem til, at de unge flygtninge, som bliver inddraget i dette tema, oplever både at kunne udveksle oplevelser fra og at kunne fortælle om deres kulturelle baggrund og traditioner i forbindelse med deres deltagelse i DFUNK. Derudover fortalte flere også, at de er glade for at kunne deltage i almindelige ungdomsaktiviteter i mødet med andre unge igennem DFUNK. De unge flygtninge møder igennem DFUNK en række af forskellige livsformer og livsanskuelser, som både bygger på mødet med andre kulturer og traditioner, men også på mødet med nye ungdomskulturer. På baggrund af denne viden kan de unge flygtninge reflektere over og revidere deres egen livsstil og selvidentitet. De unge flygtninge – hovedsageligt de yngste af dem – får, pga. ung-til-ung tilgangen, mulighed for at spejle sig i andre unge i DFUNK og herigennem få støtte til at genfortolke og udvikle en selvstændig identitet i de nye omgivelser. De unge flygtnings oplevelser med at kunne udveksle kulturelle traditioner, kommunikere omkring deres egne kulturelle

tilhørsforhold og indgå i grupper med andre unge kan ligeledes være udtryk for, at de indgår i dialogiske forhold til andre i form af anerkendende ung-til-ung relationer, som støtter dem i deres identitetsudvikling. Denne redefinerings af identitet kan bidrage til udviklingen af en forståelse for deres egen placering og betydning i samfundet for herigennem at gøre dem sikre i at deltage i sociale kontekster generelt og dermed øge deres egen sociale trivsel. Vi vil gå dybere ind i anerkendelsens betydning for de unge flygtnings sociale trivsel i det efterfølgende tema.

Tema 3

Deskriptiv analyse: Hjælp, støtte og udvikling gennem deltagelsen i DFUNK

I følgende tema vil vi, igen ud fra en overvejende fænomenologisk deskriptiv analyse, fremhæve nogle af de oplevelser, de unge flygtninge har haft med deres deltagelse i de frivillige ung-til-ung grupper. De unge oplever samværet med de frivillige som støttende og hjælpende og de fortæller i relation til dette, at de frivillige er rare og hjælpsomme mennesker. De unge oplever ligeledes at få hjælp fra de andre flygtninge og at få mulighed for at kunne hjælpe de andre flygtninge. Denne gensidighed har betydning for de unges oplevelser af grupperne som betydningsfulde fællesskaber, i hvilke man er der for hinanden. Oplevelsen af at have fået hjælp og støtte kommer ligeledes til udtryk i at have gennemgået en udvikling, i hvilken nogle af de unge har oplevet at have lært noget om dem selv, der kan gavne dem i deres muligheder for at danne sociale kontakter til andre mennesker.

At få hjælp fra de frivillige

De unge flygtninge blev alle stillet spørgsmålene om, hvad man kunne bruge grupperne til, og hvad de ville sige til andre unge flygtninge, hvis de skulle fortælle om deres ung-til-ung gruppe. Alle svarede, at de frivillige var gode til at hjælpe med forskellige hverdags ting og at de ville fortælle andre unge flygtninge om den hjælp, man kan få i DFUNK. Hjælpen beskrives som alt fra konkrete praktiske spørgsmål fra deres hverdag til en støtte i at knytte venskabelige bånd til andre flygtninge som frivillige. Dette foregår ifølge de unge flygtninge i en tryk, venskabelig ramme, hvor man kan øve det danske sprog og få hjælp til en bedre sproglig forståelse, uden at det ligner sprogskolens rammer, men mere en hverdagsdialog mellem venner. Nogle af de unge flygtninge gav udtryk for en overordnet oplevelse af, at hvis man har spørgsmål, kan man komme til gruppens frivillige med dem og så vil de frivillige forsøge at give et svar. F.eks. fortæller Yasir, at han kan få hjælp til mange ting i DFUNK-gruppen. Yasir oplever, at han bare kan gå til de frivillige og spørge, hvad end det drejer sig om og så kan de frivillige hjælpe. Han kommer med følgende eksempel:

”I dag jeg har oplevet, at de hjælper med alting. De viser os nogle ting, hvis vi ikke kan forstå, hvordan man gør. Man kan bare spørge dem, så hjælper de os (...). F.eks. i dag kunne vi ikke finde ud af, hvordan man skriver sig op på maskinen (til bowling, red.).”

Yasir har her fået en konkret oplevelse af, at de frivillige kan hjælpe ham med at skrive sit navn på computeren til bowling, noget han er glad for, fordi han ellers ikke kunne forstå hvad han skulle. Denne konkrete hjælp oplever Yasir som et udtryk for, at der er nogen der vil være hjælpsomme, når han har brug for det – også når det omhandler simple eller praktiske hverdagsting.

Amin oplever også, at der altid er nogen klar til at hjælpe, hvis man har spørgsmål eller man har brug for hjælp. Amins oplevelser af de frivillige var især, at han og hans bror altid kunne komme med spørgsmål til de frivillige og at de frivillige var gode og velmenende piger, der laver gode og sjove aktiviteter med unge flygtninge. For Amin handlede det at komme i gruppen også om at få hjælp til at lære noget om Danmark, som han oplever, at han og hans bror har behov for. I denne forbindelse kom han med et eksempel på, hvilken hjælp han oplever at kunne få, ved at sammenligne den hjælp han og hans bror får fra kommunen med hjælpen fra DFUNK-gruppen.

”F.eks. har min bor og jeg kontakt til kommunen og vi ved, at vi kan spørge dem, hvor vi skal købe ind og hvor supermarkedet er. Men nu ved vi, at kommunen hjælper med papirer, lån eller kontanthjælp. Men gruppen her kan lære os flygtninge om Danmark og sprog og det er vigtigt.”

Kommunen kan altså hjælpe med helt konkrete ting i hverdagen, men gruppen giver ham en indsigt i de mennesker og det lokalsamfund, han og hans bror bor i. Dette er en indsigt, som han oplever som vigtig. Denne oplevelse kan tyde på, at det at få indsigt i det danske samfund, danskere og det danske sprog, er vigtigt for Amin og hans bror, da det er en indsigt, de ikke oplever at kunne få andre steder fra.

Det er ligeledes betydningsfuldt for Zalmai, at gruppen består af hjælpsomme mennesker. Zalmai fortalte os, at han oplever de frivillige som nogle gode og hjælpsomme mennesker, som kan hjælpe ham med at lære dansk og med at få kontakt til andre unge, så han kan få udvidet sit netværk og evt. få nogle gode venner. Det at lære dansk og at finde venner udgør to områder, han er afhængig af, at andre hjælper ham med. Ved at komme i gruppen, oplever han en støtte til på et senere tidspunkt at kunne håndtere disse to områder selv. Ved at kunne sproget kan han nemmere selv navigere i sin nye tilværelse i Danmark og kommunikere med flere mennesker, hvilket giver ham flere muligheder for at få venner.

At støtte hinanden

Der blev i to af gruppeinterviewene givet udtryk for, at støtten de får i samværet med de andre unge også handler om at være der for hinanden, når man har brug for det, f.eks. hvis man har det svært og har brug for nogen at snakke med. I det ene gruppeinterview talte vi med de unge om, hvordan de oplevede samværet i gruppen - både mellem de unge flygtninge og de frivillige. Amin og Moudi brugte begge betegnelsen *familie* til at beskrive, hvad de har oplevet, var bedst ved at komme i denne gruppe. Denne betegnelse brugte de med henblik på at forklare sammenholdet i gruppen, og herigennem sammenlignede de det med det, at man i familier hjælper hinanden og er der for hinanden. Da Moudi nævnte ordet familie, spurgte vi ind til, hvilken betydning han lagde i ordet og hvad der for ham gjorde, at denne gruppe var ligesom en familie:

“En familie... Hvis du ikke forstår vores traditioner, vores kultur, så hjælper alle hinanden. Vi er ikke ligeglade eller ignorerer hinanden. F.eks. som mig, min bror, min far og min mor, vi ignorerer ikke hinanden. Vi hjælper hinanden. Så hvis nogen er kede af det, f.eks. hvis nogen i gruppen føler sig ensom, så spørger vi ind til det: “Hvad så, hvad sker der? Hvorfor er du ked af det? Er der noget jeg kan hjælpe dig med?”

Moudi giver i ovenstående citat udtryk for en oplevelse af, at når man er ked af det, bliver der spurgt til én i gruppen. Han spørger ligeledes selv til de andre, hvis han bemærker, at de er kede af det. Amin indskød i denne forbindelse sit syn på gruppen som en familie, hvor han fortalte, at han oplever gruppen som en familie for alle de flygtninge som deltager i den. Betegnelsen *familie* betyder for Amin, at man passer på hinanden og holder øje med, om alle har det godt og ikke er kede af det. Ordet familie blev ligeledes brugt i gruppeinterviewet med Farid og Ramtin. Her fortalte Farid om sin oplevelse af sin gruppe:

“When you are in DFUNK it’s like a family. It’s not like you come from another country and then they don’t want to have contact with you. It’s like they are all (de andre unge flygtninge, red.) a big brother to you. They care about you. They don’t want you to be sad, but to come and be together like a family, a big family. After this you can become friends on Facebook, maybe you all live in the same city and have contact with each other.”

Så familie defineres i dette citat som en gruppe, hvor alle har øje for hinandens ve og vel og hvor man hjælper hinanden, hvis der er problemer, som f.eks. hvis nogen er kede af det. Farid udtrykte ligeledes, at han har oplevet, at selvom han kommer fra et andet land, betyder det ikke, at de andre i DFUNK-gruppen ikke vil have kontakt med ham. Tværtimod synes det at være med til at gøre alle til en slags søskende. Og har man først fået opbygget kontakten i DFUNK, kan man også have kontakt uden for gruppen.

For nogle af de unge vi interviewede, synes oplevelsen af også at få mulighed for at kunne hjælpe andre i gruppen at have en stor betydning i deres fortællinger om, hvad de får ud af at deltage i grupperne. I gruppeinterviewet med Ramtin og Farid fortalte Ramtin, at hovedårsagen til, at han startede med at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter var fordi, han oplevede at kunne bidrage i forhold til at skabe en positiv stemning i gruppen. Ramtin ser sig selv som en sjov og festlig person og fortalte os, at han oplever at kunne benytte disse kvaliteter i DFUNK-gruppen. Han har også fået dette bekræftet i sin deltagelse i gruppens aktiviteter og på en SommerCamp, hvor han oplever både at kunne sætte gang i et dansegulv samt at snakke med nogen, der har problemer, hvormed han kan give dem et smil på læben.

For Hamza og Basim, betyder deres deltagelse i ung-til-ung gruppen i deres by igennem de sidste to år, at de har fået et bedre dansk og et kendskab til andre unge danskere. Denne erfaring kan de bruge til at hjælpe nye deltagere ind i gruppen. Basim fortalte os, at han hjælper nytilkomne, når de laver mad sammen i DFUNK-gruppen, hvis der er noget de ikke kan finde ud af. Derudover fortæller Basim, at nogle gange hjælper de med at tolke, når nytilkomne flygtninge ikke forstår, hvad de frivillige siger i tilfælde af, at de taler et fælles sprog. Udover den hjælp, som Basim og Hamza yder i ung-til-ung grupperne, så har Basim også mødt med nogle unge nytilkomne flygtninge fra Syrien, som ligeledes er nye deltagere i DFUNK's grupper. Dette ekstraordinære møde havde til hensigt at bringe erfarne unge flygtninge i samspil med nye flygtninge, i hvilket Basim kunne fortælle dem lidt om sin hverdag. Dette har været et led i DFUNK's nyopstartede projekt *Rollemodeller*, som har til hensigt at lokalisere erfarne brugere af ung-til-ung grupperne med henblik på at støtte dem i at blive frivillige for grupper af unge flygtninge.

Moudis oplevelser med at kunne hjælpe andre i gruppen handler om, at han har oplevet, at kunne støtte andre, der har brug for hjælp til at være sociale. Dette kan han bidrage til ved sin egen deltagelse i gruppen og måden hvorpå, han er opmærksom på de andre.

”Ja, DFUNK har lært mig én ting; der er nogen mennesker, der har brug for hjælp (...) DFUNK har vist mig, hvad det betyder bare at gøre noget for andre (...). De kan ikke noget. Det betyder ikke at de ikke kan købe noget eller spise noget. Nej, det er i følelserne. De har det svært psykisk. Nogle dage bliver de næsten sindssyge, hvis der ikke er nogen der hjælper dem, eller holder deres hånd og siger, at de skal komme og hygge med og viser dem vejen.”

I følge Moudi har andre unge flygtninge brug for en håndsrekning og Moudi stiller gladeligt sin hjælp og støtte til rådighed. Derfor havde han også meldt sig til at blive frivillig på DFUNK SommerCamp 2014, da han selv har oplevet, at det at få hjælp fra andre, var en god støtte, da han kom alene til landet.

Ligeledes fortalte Mohammed, at han har oplevet, at det at hjælpe andre igennem frivilligt arbejde, også kan gøre, at han får det godt med sig selv. Inspireret af sin kontaktperson på asylcenteret og videre igennem sit frivillige arbejde, både i DFUNK-gruppen men også andre steder, hvor han yder frivilligt arbejde, har Mohammed nu lyst til at uddanne sig til at være socialrådgiver. Mohammed er en ung flygtning, der ligeledes har sat sine nye kompetencer i spil, særligt ved at bruge dem til at hjælpe andre flygtninge. Ikke alene har han brugt dem til først at være med til at starte en DFUNK-gruppe op, men han har senere udvidet sit frivillige arbejde til også at omfatte frivilligt arbejde som kontaktperson for to mindreårige flygtninge, som stadig er bosat på et asylcenter. Dette er igennem projektet *Fritid for Flygtninge* i Dansk Flygtningehjælp. Ligeledes lægger Mohammed også en frivillig indsats via et engagement i en forening for kurdere i Danmark.

”Jeg får ikke nogen penge, men når jeg kommer hjem, er jeg glad, fordi jeg synes, jeg har hjulpet andre, der ikke kan selv. Fordi nogle gange tænker jeg på mig selv, da jeg var på asylcentret og hvordan det var. Jeg kender til mange af de samme ting som danskere og jeg ved hvordan dem der er på asylcentret har det og hvad de tænker på. (...). Så når jeg kommer hjem fra mit frivillige arbejde på asylcentret har jeg snakket med nogen eller hjulpet nogen med at læse papirer, breve og alt det der. Så når jeg kommer hjem, så er jeg glad, fordi jeg har hjulpet nogen. Jeg synes det føles godt, også når vi er sammen i ung-til-ung gruppen. Jeg er selv udlænding. Hvorfor behøver det at være danskere, der hjælper udlændinge? Hvorfor er det ikke også udlændinge, der hjælper?”

Mohammed ser ikke sin egen position som udlænding som en hindring for at hjælpe andre flygtninge. Tværtimod oplever han, at han kan bruge de erfaringer og nye kompetencer, han har tilegnet sig gennem sin tid i Danmark til at hjælpe andre flygtninge videre.

At få øvet sine sociale kompetencer

Nogle af de unge vi mødte i forbindelse med vores interviews, havde nok erfaring med at komme i grupperne, til at de kunne reflektere over, om de havde oplevet en personlig udvikling, efter de er startet i grupperne. Sådanne oplevelser omhandlede bl.a. at have oplevet en selvudvikling, der gav dem i deres relationer og samvær med andre mennesker. Denne selvudvikling bestod bl.a. i ikke længere at være for genert til at turde snakke med andre, samt det at lære ikke at være for direkte i sin kontakt til andre mennesker.

Mohammed er via sin rolle som brugerfrivillig i gruppen kommet i kontakt med mange mennesker. I interviewet beskriver han sig selv som en meget udadvendt person. Men trods Mohammeds umiddelbart åbne personlighed, har Mohammed haft en oplevelse af engang at have været mindre

åben overfor andre mennesker. Han fortæller om DFUNK som en gruppe, hvori han har lært noget om sig selv, som han kan bruge andre steder. Mohammed har oplevet at DFUNK har givet ham en mulighed for at møde mennesker og at lære mange mennesker at kende. Det har betydet, at han nu er mere åben i sit møde med andre. Denne åbenhed kan han bruge andre steder, som i skolen, hvilket har givet ham mulighed for at udvide sit sociale netværk.

Moudi fortalte, at han betragter sig selv som en person, der altid har været meget direkte og har erfaring med, at han har været *for* åben og direkte i sit møde med nye mennesker. Derfor har han lært gennem erfaring, at han, ved at være mindre direkte i mødet med andre mennesker, kan komme længere i sin kommunikation med dem og dermed lære andre mennesker bedre at kende. I følgende citat fortæller Moudi, hvad han har oplevet at have lært om sig selv, ved at deltage i DFUNK:

”Ja, jeg har lært én ting helt sikkert. Jeg snakker ikke om alting med et menneske, hvis jeg ikke kender hans kultur og traditioner. Fordi nogle ting taler man ikke om i vores kultur, hvor i andre kulturer er det normalt at tale om. På den måde kommer der måske nogle problemer, hvis du er direkte. Hvis man bare forstår, hvor han er fra eller hvor hun kommer fra og hvad der er hendes traditioner, så kan du godt forstå hendes kultur og derfor godt forstå, hvis det er personligt at tale om (...). På den måde, mener jeg, at man skal lære af det. For jeg er ikke generet. Jeg er direkte. Også overfor nogle som er fra andre kulturer.”

Moudi har i gruppen begået sig blandt mange forskellige mennesker og forskellige kulturelle baggrunde, hvilket har givet ham en forståelse for, at der er nogle ting, man kan tale med nogle mennesker om, men som er for personligt for andre at tale om. Moudi oplever, at hans mindre direkte gavner ham i hans videre kommunikation med andre og dermed muligheden for at lære dem at kende og for dem at lære ham at kende.

Relationsdannelsen og kontakten med andre synes for nogle af de unge flygtninges i højere grad at være præget af en generthed, som en forhindring for social kontakt med andre mennesker. Zalmai fortalte os, at han er kommet sin generthed til livs gennem deltagelsen i DFUNK, som hindrede ham i at komme i kontakt med andre.

”Første gang jeg kom i DFUNK, var jeg rigtig generet. Jeg kunne næsten ikke snakke med andre. Men nu kan jeg godt snakke med dem og have det godt med det. (...) Jeg kunne ikke så meget dansk og blev meget generet. (...) DFUNK har givet os mulighed for at være sammen med mennesker, så vi har lært, hvordan man skal snakke med andre.”

Zalmai har oplevet at få hjælp i gruppen til at komme i kontakt med andre unge og til at få øvet sit danske sprog. Han har oplevet, at denne sammensætning har gjort ham mindre genert i sit møde med nye mennesker. I samme interview fortalte Amin på sin brors Nasars vegne, at det at være genert ikke gavnede unge flygtninges behov for at komme ud blandt andre mennesker og komme i kontakt med dem. At komme i de frivillige grupper og opleve støtten fra de andre og de frivillige, kan flygtninge som Nasar få støtte i sin sociale netværksdannelse med andre mennesker.

Ikke alle de unge vi talte med fortalte om oplevelser af konkrete forandringer, eller måder hvorpå de havde lært noget om dem selv ved at komme i grupperne. Eksempelvis mente Saeed ikke, at han havde lært noget nyt om sig selv, efter at han var begyndt at komme i gruppen. Han havde lært noget om sin by, om dansk historie og om forskellige kulturelle aktiviteter som det at tage på kunstmuseum, hvilket han rigtig godt kan lide. Saeed fortalte os, hvad hans formål med at komme i gruppen var, at han godt kunne lide at have nogen at lave noget socialt sammen med i fritiden og at han fik dækket dette behov i gruppen. I følgende citat fortæller Saeed, hvad han godt kan lide ved at komme i DFUNK-gruppen: *”Det er lige meget for mig. Jeg kan ikke lide at blive hjemme. Jeg vil gerne komme ud, lave mad, komme på ture, dyrke fitness, spille billard.”* Det at komme i DFUNK betyder således for Saeed, at han kan få kontakt til mange mennesker og at han kan lave noget sammen med andre og derfor er det lige meget, hvad de laver sammen, bare han kan komme ud og komme væk hjemmefra. Ved sin ankomst til landet havde Saeed ikke noget netværk og oplever stadig ikke at have et. DFUNK-gruppen er hans mulighed for at møde andre mennesker og for at opbygge sociale kontakter til såvel danskere som andre flygtninge. Han fortalte os, at han har haft særlig meget kontakt med nogle enkelte frivillige i gruppen f.eks. via Facebook, også efter at disse frivillige har forladt gruppen. På tidspunktet for interviewet fortalte han, at han oplevede, at gruppen med tiden var blevet anderledes og mere kedelig pga. det faldende antal deltagere. Gruppen har tidligere haft op til 25-30 deltagere og regelmæssige fastlagte aktiviteter. Saeed fortalte os om gruppens dynamik med et stigende og faldende antal medlemmer og et varierende aktivitetsniveau. I forhold til dette gav Saeed udtryk for at trives bedst med kontinuitet i gruppens aktivitetsplaner og at de andre medlemmer kommer kontinuerligt. Det at nogen kun kommer et par gange, gør det sværere for ham at lære dem at kende. Som han sagde, så *”når en person kommer to til tre gange, så kender vi hinanden. Bagefter så kommer de ikke og så kommer der nye personer. Og så bliver man genert igen.”* Et kontinuerligt samvær med andre mennesker gør det nemmere for Saeed at komme i kontakt med andre unge.

Teoretisk tolkende analyse: Fællesskab, anerkendelse og social trivsel i det senmoderne samfund

Følgende teoretisk tolkende analyse for Tema 3 vil omhandle de unge flygtninges muligheder for at opnå social trivsel i form af udviklingen af selvværd og kompetencer til at indgå i sociale kontekster i de nye omgivelser gennem deltagelsen i gensidigt anerkendende sociale fællesskaber i DFUNK. I denne teoretisk tolkende analysedel vil der blive inddraget teoretiske perspektiver for at begrebsliggøre og forstå de beskrevne oplevelser i ovenstående deskriptive analyseafsnit. De teoretiske perspektiver vil blandt andet bygge på Jørgensens forståelse af det valgte fællesskab og sociale kompetencers betydning for deltagelsen i sociale netværk i det senmoderne samfund. Jørgensen er relevant at anvende, fordi han siger noget om individets deltagelse i fællesskaber ud fra en egeninteresse og et ønsket udbytte, hvilket har betydning for individets sociale trivsel i det senmoderne samfund. I denne forbindelse supplerer vi analysen med Juuls tilgang til solidariske fællesskaber, som han mener ikke alene bygger på individers stræben efter egennytte. Solidariske fællesskaber indeholder ifølge Juul også en moralsk dimension. Vi vil ligeledes inddrage Honneths teori om solidarisk anerkendelse i en fortolkning af individets behov for anerkendelse med henblik på udvikling af selvværd. Denne diskussion er relevant for en fortolkning af de sociale kompetencer, som de unge flygtninge giver udtryk for at have behov for i en selvstændig opbygning og opretholdelse af nye sociale netværk. Honneth er oplagt at anvende i denne forbindelse, da han beskæftiger sig med gensidig anerkendelse i sociale relationer og dennes betydning for individets selvværd og selvrealisering. Det at få opbygget selvværd ser vi ligeledes som afgørende for individets handledygtighed og evne til at udfolde sig i sociale kontekster for dermed at opnå social trivsel.

Det valgte fællesskab

De unge flygtninges fortællinger om, hvorfor de har valgt at deltage i de frivillige ung-til-ung grupper og i de fællesskaber, der opstår i disse grupper, kan søges fortolket ud fra Jørgensens senmodernistisk teoretiske forståelse af *det valgte fællesskab* (Jørgensen, 2009, 2010). De unge flygtninge har fortalt os, at de har søgt de frivillige grupper ud fra behov om socialt samvær med andre mennesker. Herved opnår de unge flygtninge et udbytte i form af støtte og hjælp fra de frivillige og de andre unge flygtninge og via denne hjælp og støtte kan de unge udvikle deres sproglige og sociale kompetencer. For nogle af de unge flygtninge handler deltagelsen i grupperne om at få konkret støtte til at være sociale sammen med andre, da de ellers ikke selv formår at opretholde sociale netværk, hvor det for andre af de unge flygtninge ikke nødvendigvis handler om at få støtte, men om at deres deltagelse i grupperne udvider deres muligheder for sociale netværksdannelser.

Ligesom det er blevet beskrevet i forbindelse med det formbare liv, præsenteret i Tema 1 og Tema 2 med udgangspunkt i Ziehe og Giddens, påpeger Jørgensen, at det valgte fællesskab i det senmoderne samfund skal begrundes og have en relevans for det liv, som individet fører, for at man indgår i et fællesskab i dag. Dette kan være ud fra begrundede behov og ud fra de interesser, som individet har for at vælge bestemte netværk og fællesskaber til. Fællesskabet bliver dog ikke betydningsløst for den enkelte, hvis det ikke er valgt ud fra behov og interesser, men deltagelsen i fællesskabet bliver blot vurderet ud fra dets nytteværdi (Jørgensen, 2010:40). Dette betyder også, at fællesskaber kan vælges fra, så snart individet ikke længere har behovet eller interessen for at indgå i gruppen. Jørgensen benytter en Bourdieu-inspireret betragtning af gruppen, som indeholdende ressourcer i form af en social kapital, som den enkelte ønsker at trække på. Fællesskabet i det senmoderne netværkssamfund⁴, bliver derfor en slags ressourcekapital, hvor individet kan få støtte til at klare sig i de forskellige arenaer, som det indgår i. Disse ressourcer kan være i form af viden, ideer, fantasi, tryghed, solidaritet eller anerkendelse (Ibid.:40-41).

Når de unge flygtninge giver udtryk for at komme i grupperne ud fra forskellige behov, synes dette at kunne forstås, som at de unge vælger nogle fællesskaber til, i hvilke de kan få dækket nogle behov for at kunne trives bedre i deres nye tilværelser i Danmark. De unge flygtninge har givetvis forskellige forudsætninger for at opbygge sociale netværk, ligesom de har forskellige forudsætninger for at træffe valg ud fra deres forskellige positioner. Nogle har et udpræget større behov for individuel støtte til at komme i grupperne, hvor andre formår at indgå i flere sociale netværk og kommer derfor i grupperne ud fra andre mindre personligt begrænsende behov. Der er dog et fælles udtryk for at have behov for hinanden i grupperne som sociale fællesskaber, hvor de kan være sammen om sociale aktiviteter og sammen opnå nye kompetencer, sproglige som sociale, der gavner den enkelte på forskellig vis.

De unge flygtninge fortalte os, at de får et personligt udbytte ud af at deltage i de frivillige sociale fællesskaber i form af hjælp og støtte til både hverdagsting og hvis de har problemer eller har det svært. Ifølge Jørgensen har karakteren af sådanne fællesskaber i det senmoderne samfund ændret sig til et strategisk fællesskab. I dette ligger der en anskuelse af fællesskabet ud fra en gensidighed og en ligeværdighed eller en byttekarakter i forhold til at kunne give til hinanden i fællesskabet (Jørgensen, 2010:41). I denne forbindelse påpeger Jørgensen, at Rational Choice teorien også kan ses anvendt i

---

⁴ Ved anvendelse af den spanske sociolog Manuel Castells (2000) forståelse for netværkssamfundet, beskriver Jørgensen hvorledes bortfaldet af de traditionelle strukturer som moral, normer og social kontrol, har gjort de løsere sociale netværk betydningsfulde, da de gennemstrømmer og strukturerer alle væstenlige institutioner og dermed skaber nye processer mellem netværk. Et samfund i forandring må tilpasse sine institutioner og strukturer via den fleksibilitet, der ligger i netværksdannelserne. Har skabes de informationsstrømme, det er de produktive videnscentra i videnssamfundet (Jørgensen, 2009:190).

en humaniseret version i forhold til diskussionen om de valgte eller strategiske fællesskaber i det senmoderne samfund. Denne teori kan således være med til at forklare adfærden omkring fællesskaber i det vestlige, individualistiske samfund (Ibid.:42). Den handling eller den interaktion, der foregår i sociale udvekslinger, kan ses ud fra en cost-benefit afvejning i tråd med den individualisering og neoliberalistiske markedstænkning, der dominerer samfundet i dag (Jørgensen, 2009). Den sociale investering, der foretages af individet i et fællesskab, skal også give et afkast, som er relevant for det, som individet søger i de sociale fællesskaber. Dette udbytte kan handle om en udveksling mellem mennesker af sociale aktiviteter, kompetencer og anerkendelse (Ibid.). Det er således en egeninteresse, der er dominerende i vores valg og i overvejselsen om de strategiske fællesskaber, men ikke ud fra et økonomisk udbytte. Udbyttet kan også handle om; *”at få status, vigtige erfaringer, nyttige relationer og anerkendelse, som styrker selvfølelsen”* (Jørgensen, 2010:42). For de unge flygtninges vedkommende er der særligt tale om en mulighed for at få dækket deres behov for viden omkring deres lokalmiljøer og Danmark i det hele taget, hvilket de oplever at kunne spørge de frivillige om. Derudover kan de unge flygtninge også trække på hinandens erfaringer i forhold til det at være nyttilkomne unge flygtninge i Danmark. Den enkelte står over for nogle valgmuligheder og den rationalitet, som præger valget af fællesskaber, sætter sit præg på interaktionerne i samfundet og i de sociale fællesskaber. Dette betyder ifølge Jørgensen ikke, at alle moderne fællesskaber er endt i rationel kynisme, men at rammerne omkring fællesskaberne har ændret sig og dermed har ændret karakteren af fællesskaberne (Jørgensen, 2010:43). Fællesskaberne får en karakter af rationalitet, da grupper i det moderne samfund omfatter mennesker, der ligner hinanden på forskellige områder som køn, alder, holdninger eller interesser, hvilket øger udbyttevinklen på samværet. Den lighed, der er mellem medlemmerne, skaber den gensidige tiltrækning mellem medlemmerne imellem og maksimerer dermed det udbytte, der forekommer af interaktionen (Ibid.). De unge flygtninge, som vi har interviewet, må siges at ligne hinanden, da de deler nogle fællesnævner omkring det at have en interesse i at skabe sociale netværk, i deres kønsmæssige fællesskab (da flertallet af flygtninge, der kommer i grupperne, er hankøn) og i det at de alle er flygtninge. Mohammed har fortalt os, hvordan han har indtryk af, at mange af de flygtninge, som kommer i hans ung-til-ung gruppe, deltager for at danne relationer med andre unge flygtninge, som de har noget tilfælles med. På baggrund af de indbyrdes ligheder, der synes at være mellem de unge flygtninge, må det ligeledes antages, at der i disse grupper er grundlæggende forudsætninger for, at de socialt kan udveksle erfaringer, ideer og historier med udbytte.

Solidariske fællesskaber

Udover at Jørgensen anlægger en udpræget nytteorienteret tilgang til fællesskaber i netværkssamfundet, hvor fællesskaber får en meget rationel karakter, så påpeger Jørgensen også

solidaritetens rolle i fællesskaber. Trods individets behov for at indgå i fællesskaber for at opnå udbytte, har individer i et individualistisk samfund stadig brug for såvel fællesskabet som for solidariteten og anerkendelsen. Ifølge Jørgensen er der sket en forandring i det senmoderne samfund i forhold til, hvorledes vi forvalter disse fællesskaber, da vi i dag skal vælge såvel fællesskabet som solidariteten til (Jørgensen, 2010:44). Det at udvise solidaritet overfor en bestemt gruppe af mennesker kan tolkes som værende en bevidst handling og beslutning om at ville engagere sig og involvere sig i andre, samt om at ville være nærværende og at yde, uden nødvendigvis at få noget igen (Ibid.). Dette forklarer Jørgensen som et bevidst valg og en indstilling, der derfor er gået fra at være en konventionel solidaritet til en reflektiv solidaritet. Hvor det i det traditionelle samfund var en nødvendighed at udvise solidaritet for fællesskabet som en del af livsformen, hvilket var en måde, hvorpå man overlevede i ellers udsatte kår (Ibid.:43). Solidariteten er ikke blevet mindre værd eller mindre kvalificeret end tidligere, men som udviklingen er i dag, påpeger Jørgensen, forudsætter solidariteten et engagement og et mod, der ikke nødvendigvis altid kan forventes at mobiliseres, da denne ikke længere synes at være en livsnødvendighed for overlevelsen.

I denne forbindelse vælger vi at uddybe Jørgensens forståelse af solidaritet med Juuls solidaritetsforståelse. Juul påpeger ligeledes, at solidariske fællesskaber ikke alene kan bygge på individers stræben efter egennytte. Ifølge Juul er solidaritet ikke et interessebaseret sammenhold forankret i individuelle mål, men handler i højere grad om en fælles moral. Juul anfægter den nytteorienterede tilgang til solidaritet, som siger at gruppesolidaritet kun opstår, når individet er afhængig af gruppen i forhold til at nå et bestemt mål. Ifølge Juul kan denne tilgang ikke sige noget om solidaritet, da det ikke altid er individuelle præferencer der gør, at individer slutter sig sammen (Juul, 2010:28). Juul påpeger, at solidariske handlinger har en moralsk dimension og de må være noget, som man i hvert fald til dels gør af hensyn til andre, fordi man finder det moralsk rigtigt (Juul, 2002:22). Moral omhandler en medfødt evne til at sætte sig i den andens sted, altså en slags præsocial disposition for medmenneskelighed. Moralen implicerer en forpligtelse til at behandle andre med respekt og anerkendelse (Ibid.:20-21).

Til trods for at de unge flygtninge, som dette speciale beskæftiger sig med, deltager i ung-til-ung aktiviteterne for at opnå personlige udbytter, har deltagelsen for nogle af dem også at gøre med at få mulighed for at støtte og hjælpe andre unge flygtninge, hvilket var en motivation, som vi ikke havde forventet at møde hos dem, og hvilket har bevirket, at vi har opnået nye erkendelser omkring målgruppen. Som nævnt i den deskriptive analysedel ovenfor, udtrykker flere af de unge flygtninge, at de får mulighed for at bidrage med noget til fællesskabet. De hjælper andre unge flygtninge i grupperne, som har problemer eller har det svært, og nogle vælger endda at engagere sig som

frivillige i DFUNK for at hjælpe andre unge flygtninge. Dette synes ganske beundringsværdigt for en gruppe af unge der i mange tilfælde omtales som sårbare og afhængige af andres støtte, hvorved de nu er dem der er med til at støtte andre unge. Ifølge Juul vil solidariske og egoistiske motiver ofte blandes i menneskers motivation for handling og forekommer sjældent i rene former hver især (Juul, 2002:23). De unge flygtnings deltagelse i ung-til-ung grupperne synes således ikke kun at være udtryk for at få dækket deres behov, men er også udtryk for et ønske om at bidrage til fællesskabet. Ifølge Juul handler solidaritet grundlæggende om den anerkendende relation: at se sig selv i andre, og et solidarisk fællesskab udgør et fællesskab, hvor alle har mulighed for at opnå anerkendelse (Juul, 2010:9). Denne solidaritet vil vi behandle yderligere i det følgende afsnit i forbindelse med inddragelsen af Honneths solidariske anerkendelsessfære.

Behovet for anerkendelse

For at uddybe anerkendelsesbegrebet, som Jørgensen og Juul også bringer i spil, har vi valgt at supplere analysen med Honneths anerkendelsesbegreb. I Tema 2 inkluderer vi anerkendelsestanken ved hjælp af Taylors kobling af anerkendelse og identitetsdannelse, som har en del tilfælles med Honneths anerkendelsesbegreb. Honneth har med udviklingen af begrebet 'kampen om anerkendelse' lagt fundamentet for en normativ samfundsteori, hvori han fremlægger en klar metodologisk begrundelsesstrategi for skævvredne og uretfærdige forhold i samfundet. Her behandles menneskets mulighed for (og manglende mulighed for) anerkendelse, som er afgørende for individets selvrealisering (Willig, 2006:7). I modsætning til Jørgensens forståelse af anerkendelse som et udbytte, som rationelle individer ønsker at tilkæmpe sig, påpeger Honneth, at anerkendelse forudsætter gensidighed og bygger på solidaritet. Som led i sin Honneth-inspirerede tilgang påpeger Juul ligeledes, at selvrealisering bygger på gensidig anerkendelse, og at individet ikke kan være indifferent overfor andres velfærd og lykke. Derimod hænger den enkeltes gode liv i fællesskabet sammen med det gode liv for andre (Juul, 2010:28). Dette adskiller Honneths anerkendelsesbegreb fra den mere utilitaristiske tilgang til behovet for anerkendelse, som Jørgensen anlægger.

Honneths anerkendelsesbegreb bygger på en gensidig anerkendelse mellem individer, og anerkendelse anses som værende altafgørende for individets selvrealisering og for individets evne til bevidst at komme overens med sit eget indre (Jf. Taylors identitetsforståelse), da ens opfattelse af sig selv først bliver virkelig gennem anerkendelse (Høilund & Juul, 2005:22). Honneth uddifferentierer sit anerkendelsesbegreb i tre forskellige anerkendelsessfærer: Privatsfæren, den retlige sfære og den solidariske sfære. I hver af de tre sfærer opnås forskellige former for anerkendelse, og det er nødvendigt, at individet oplever alle disse former for anerkendelse for at blive fuldt individuert.

I *privatsfæren* forekommer anerkendelsen i form af *kærlighed*, som udløser en fundamental følelse af selvtilid hos den enkelte. Denne selvtilid består blandt andet i ”evnen til ubekymret at være alene”, velvidende at den anden i relationen til stadighed vil opfylde ens behov, fordi subjektet har en enestående værdi for vedkommende. Denne relation bygger på en stærk følelsesmæssig binding mellem mennesker, som giver mulighed for, at begge parter kan forholde sig til sig selv på en afslappet og situationsforglemmende måde, ligesom spædbarnet når det stoler på moderens følelsesmæssige opmærksomhed (Honneth, 2006:143). Denne form for anerkendelse går forud for de andre anerkendelsesformer, da den baner vejen for den type selvforhold, der giver begge subjekter en elementær selvtilid, som gør, at de kan indtræde i en konfliktfyldt verden og andre sociale relationer. Anerkendelse i form af den følelsesmæssige værdsættelse, billigelse og opmuntring i de nære relationer i privatsfæren kan synes relevant at inddrage i forbindelse med netop dette speciales målgruppe, da de unge flygtninge ikke har nogen eller har meget få nære og familiære relationer i Danmark. Denne gruppe af flygtninge kan i nogle tilfælde også have mistet familiemedlemmer (Ringgaard, 2012:4). Denne form for anerkendelse tager dog afsæt i den tidlige relation til forældrene, som langt fra var fokus for interviewene med de unge flygtninge, hvilket vi derfor ikke kan udtale os om i dette speciale. Dog anser Honneth venskabet som en forlængelse og en udvidelse af anerkendelsesforhold, der vedligeholder den fundamentale tillid (Willig, 2003:15). Det må antages, at der for nogle af de unge flygtninge opstår en mulighed for at knytte sådanne bånd til andre i DFUNK-grupperne, hvorved de kan vedligeholde denne selvtilid. Dette er måske muligt for nogle af vores informanter gennem deres relation til enten plejefamilie eller støttekontaktpersoner. Moudi og Amin er blandt de af vores informanter, som ikke har en plejefamilie eller en støttekontaktperson i Danmark, og som det kan ses i ovenstående deskriptive analyse, er det ligeledes dem, der fortæller os, at de ser deres DFUNK-gruppe som en slags familie, som bekymrer sig for hinanden. Ligeledes oplever de at kunne bruge hinanden og de andre medlemmer af ung-til-ung gruppen til at snakke, hvis der er noget der går dem på, eller hvis de har problemer. Denne støtte oplever de ligeledes at kunne give til andre medlemmer af fællesskabet, hvis disse har det svært. Dette kan forstås som et udtryk for, at de oplever en følelsesmæssig værdsættelse, billigelse og opmuntring samt en fælles opmærksomhed på hinanden, som det nære venskab kan skabe som en forlængelse og udvidelse af anerkendelsesforholdet, der vedligeholder den personlige selvtilid. Den fundamentale tillid til at andre i DFUNK-gruppen altid vil være der til at støtte og bakke dem op, som Amin og Moudi synes at give udtryk for, kan give dem en sikkerhed i og tro på, at de kan træde ud i en konfliktfyldt verden og andre sociale kontekster.

I den *retlige sfære* sker anerkendelsen via *almen og samfundsmæssig respekt og rettigheder*, som udløser selvrespekt hos individet. Ethvert subjekt kan kun gælde som bærer af en rettighed, hvis det er retligt

anerkendt som medlem af et fællesskab eller et samfund (Honneth, 2006:156). Den sociale tildeling af rettigheder skaber et positivt selvforhold for individet, i og med at evnen til at kunne forholde sig til sig selv som en moralsk tilregnelig person øges. Herigennem kan den retlige anerkendelse give individet mulighed for at kunne forstå sin handling som et af alle respekteret udtryk for autonomi (Ibid.:159). Den retlige anerkendelse kan dog ikke siges at være i fokus i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter, da de unge flygtninges oplevelser med deltagelsen ikke omhandler at opnå samme samfundsmæssige rettigheder som de øvrige samfundsmedlemmer og derved forøgelse af deres selvspekt. De unge flygtninge, som vi har interviewet i forbindelse med dette speciale, giver udtryk for udfordringer i opbyggelsen af en tilværelse i Danmark og i deres lokalsamfund, som ikke synes at skyldes en krænkelse af deres formelle rettigheder, men i højere grad skyldes manglende sproglige kompetencer og sociale netværk.

Derimod er anerkendelsen i den *solidariske sfære* yderst relevant i forbindelse med en teoretisk tolkning af de i ovenstående deskriptive analysedel beskrevne oplevelser. Igennem indgåelse i den solidariske sfære, kan individet, ifølge Honneth, opnå *social værdsættelse* for herigennem at kunne forholde sig positivt til sine konkrete egenskaber og muligheder. Denne sociale værdsættelse har også fået stigende betydning i det senmoderne samfund, da samfundets udvikling i retningen af pluralisme og individualisme har gjort, at individet har et øget behov for social værdsættelse af sin livsstil og levemåde. Social anseelse og værdsættelse måles ud fra, hvad den enkelte i kraft af sine egne personlige evner kan bidrage med til samfundet eller fællesskabet (Honneth, 2006:163). I denne forbindelse er det relevant at inddrage Mohammed, Moudi, Hamza, Basim og Ramtins fortællinger om, hvordan de oplever at kunne hjælpe de andre deltagere i DFUNK, f.eks. gennem deltagelsen som frivillig i en ung-til-ung gruppe, som frivillig SommerCamp-leder, som støtte og tolk for nytillkomne flygtninge i DFUNK samt ved bare at sprede god stemning og godt humør i gruppen. Her ses det, hvordan de fire unge flygtninge får mulighed for at udfolde nogle af de evner, som de tilskriver dem selv, og at disse egenskaber bliver taget godt imod og anvendt i DFUNK-aktiviteterne. De unge flygtninge har herigennem mulighed for at få indflydelse på udførelsen af aktiviteterne og deres bidrag bliver værdsat. Anerkendelse inden for den solidariske sfære skaber en følelsesmæssig tillid til, at man kan præstere noget eller at man besidder nogle egenskaber, som andre synes er værdifulde – altså et selvværd. I det traditionsbaserede stændersamfund vurderedes adfærdsformer som mere eller mindre værdifulde ud fra sociale æresbegreber, og ud fra hvorvidt ens livsførelse levede op til standens adfærdsforventninger. Med det moderne samfund opløses betydningen af den sociale værdsættelse, som individet var garanteret i kraft af de standsmæssige æresbegreber (Honneth, 2006:167-168). Det er for alle medlemmer af et posttraditionelt samfund muligt at opnå anerkendelse for sine præstationer og evner, således at han eller hun lærer at

værdsætte sig selv, da der i dag er sket en radikal åbning af den etiske værdihorisont. Der er således en værtdipluralisme, som afgør bestemmelsen af individets præstationer og dets sociale værdi og ikke en værdihorisont, som er defineret ud fra det præmoderne stændersamfunds æresbegreber (Honneth, 2003:151). Et samfunds kulturelle selvforståelse afgiver kriterierne for den sociale værdsættelse af personer, fordi deres egenskaber bliver vurderet af andre subjekter, i forhold til hvorvidt og i hvilken grad disse egenskaber kan medvirke til at realisere de kulturelt definerede værdier (Honneth, 2006:167). Dette giver individet nogle fælles værdier og mål at orientere sig imod ved deltagelsen i gensidigt anerkendende sociale relationer i den kulturelle frisættelse af det senmoderne samfund, da der i sociale fællesskaber findes retningslinjer for, hvilke egenskaber der er anerkendelsesværdige.

I solidaritetssfæren kan individet opnå social anerkendelse, hvis et andet individ aktivt drager omsorg for udfoldelsen af hans eller hendes personlige egenskaber, selvom disse egenskaber kan synes anderledes og fremmede (Ibid.:173). Anerkendelsen i denne sfære er således ikke kun en anerkendelse af den anden, som ligner én selv, men også en anerkendelse af den anden, som adskiller sig fra én selv. De unge flygtnings oplevelser af at kunne bidrage til fællesskabet i grupperne, kan gøre, at de oplever at blive værdsat for deres egenskaber og evner, og at disse er værdifulde i sig selv. Dette kan opbygge de unge flygtnings selvværd og tro på, at de kan noget, som er værdifuldt. Hvis individer fratages eller nægtes denne form for anerkendelse, skader det det individuelle selvværd og den individuelle handledegtighed (Høilund & Juul, 2005: 27). Dette må antages at være et selvværd, som de - sammen med selvtilliden fra anerkendelsen i privatsfæren - kan trække på i andre sociale praksisser og relationer, f.eks. i forbindelse med deres uddannelse og på arbejdsmarkedet. Det må antages, at Mohammeds erfaringer med det frivillige arbejde i DFUNK kan have været en afgørende faktor i forhold til hans tro på, at hans egenskaber rækker til at starte på socialrådgiveruddannelsen, hvilket er det, som han ytrer ønske om i interviewet.

Selvværd og sociale kompetencers betydning i netværkssamfundet

Som det også beskrives i den deskriptive analyse, giver nogle af de unge udtryk for at have oplevet en selvudvikling henover de perioder, hvor de har deltaget i deres respektive grupper. Dette handler for Zalmi om at være blevet mindre genert, for Mohammed om at være blevet mere åben overfor nye mennesker og for Moudi om at begrænse sin udprægede direktehed overfor andre. Fælles for alle tre har det at komme i DFUNK givet dem mulighed for at kunne udvikle nogle af deres sociale kompetencer i mødet med nye mennesker, og dette har gavnet deres videre opbygning af sociale netværk og relationer til andre mennesker. Eksempelvis fortalte Mohammed os, at det at komme i DFUNK har gjort ham mere åben, og at dette er noget, som han kan bruge, når han i en anden

arena som på VUC møder andre unge, hvilket må antages at gavne hans videre opbygning af et socialt netværk. Både Zalmai, Mohammed og Moudi deltager i samme ung-til-ung gruppe, som synes at være den mest stabile og kontinuerlige gruppe af de grupper, som vi har været i kontakt med i forbindelse med dette speciale. Som ovenstående deskriptive analyse viser, er det dog ikke alle vores informanter, som oplever denne selvudvikling. For Saeed synes det at indgå i et fællesskab i ung-til-ung gruppen i hans by at være udfordret, da gruppens svingende medlemsantal og svingende aktivitetsniveau er en barriere for hans mulighed for at åbne sig op overfor nye mennesker for at danne sociale relationer til de andre medlemmer i gruppen. Derfor synes den ukontinuerlige deltagelse, der kan præge de frivillige grupper, ikke at være befordrende for lige netop hans personlige forudsætninger, men gør at han fortsat må opleve at være mere genert overfor nye medlemmer, da de han netop var ved at lære at kende, ikke længere deltager. Saeeds fortællinger giver udtryk for, at han har et fortsat behov for støtte i at opbygge et netværk.

Jørgensen beskriver ensomme unge som værende præget af de ydre sociale vilkår såvel som svage personlige forudsætninger. En forudsætning for at kunne opbygge sociale netværk er at kunne begå sig i miljøer, hvor sociale kontakter er tilgængelige, som f.eks. i uddannelsesmiljøer. Selv i miljøer, der betragtes som optimale for sociale kontakter, kræver det af den unge, at han eller hun tør tage kontakten, tør satse på en ny kontakt med nye mennesker, i hvilken der er risiko for at blive afvist (Jørgensen, 2007:191). Den unge skal således både være i stand til at give noget af sig selv i en social relation, men også være forberedt på at tilliden kan blive svigtet. Jørgensen påpeger via undersøgelser, at blandt unge, der har svage netværk, forekommer der også mere nevositet, ensomhed og oplevelsen af at være hjælpeløs. Dette, mener Jørgensen, kan tyde på, at den der ikke tror på sig selv i den sociale interaktion med andre mennesker også udviser dette og dermed risikerer at blive valgt fra eller ikke magter at vælge sociale netværk til (Ibid.:192). Denne tendens har det med at vokse med konsekvens for den unges videre opbygning af et socialt netværk. Dette udgør en spiralproces, i hvilken usikkerheden præger videre svage sociale relationer, der dermed kommer til at påvirke den unge i flere af de arenaer, som den unge begår sig i. Svaghed i den unges sociale relationer kan gribe om sig og blive en konsekvent livssituation for den unge, hvorved den unge risikerer at blive socialt isoleret (Ibid.).

Unge, der ikke formår at komme ud over deres usikkerhed, risikerer at tage denne med sig i andre arenaer, hvormed de ikke får opbygget et mere ressourcestærkt socialt netværk. Herved forklarer Jørgensen, at den unges oplevelse af ikke at møde gensidighed, anerkendelse og tilbagemelding på grund af det manglende sociale netværk er karakteriseret af den sociale usikkerhed, og dermed er en oplevelse, som den unge forstår som ensbetydende med ikke at være brugbar i fællesskaber eller

sociale relationer (Jørgensen, 2007:192; Jørgensen, 2009). For unge flygtninges som Saeed kan der være behov for at der i grupperne tages højde for den sårbarhed, som kan gøre sig gældende overfor den svingende deltagelse blandt deres potentielle (og måske eneste) muligheder for at danne sociale netværk. Yderligere kan oplevelsen af at være fravalgt påvirker den unges selvværd (Jørgensen, 2007:194). Her ses en tydelig parallel til Honneths forståelse af udviklingen af selvværd, som er skitseret i ovenstående afsnit om behovet for anerkendelse. Oplevelsen af selvværd er forbundet med at blive anerkendt for ens egen unikke partikularitet som et særegent individ og oplevelsen af at kunne bidrage positivt til gruppens, fællesskabets eller samfundets hele. Herigennem opnår individet mulighed for at værdsætte sig selv som medlem af et solidarisk fællesskab (Willig, 2003:16-17).

Men stadig mener, Jørgensen at anerkendelse er noget, der skal tilkæmpes. Igen bliver det de unges eget ansvar at tilkæmpe sig en anerkendelse for at øge deres selvværd og for at undgå at blive ensomme. Dette er for så vidt også muligt for alle i det senmoderne samfund, og det er også blevet ganske legitimt at erkende, at man søger at få dækket dette behov i ens sociale netværk (Jørgensen, 2009). I relation til denne kamp om anerkendelse advokerer Honneth for, at alle individer bør have ret og adgang til anerkendende relationer i deres liv. Et samfunds succes afhænger af dets evne til at organisere anerkendelsesrelationerne på en måde, der tillader den individuelle udvikling af disse positive relationer til selvet (Willig, 2003:11). I Mohammed, Moudi og Zalmais DFUNK-gruppe, synes muligheden for udvikling af et øget selvværd, selvudvikling og øget tro på egne evner at være en realitet.

Delkonklusion

I ovenstående teoretisk tolkende analyse kommer vi frem til, at DFUNK-grupperne er fællesskaber, som de unge flygtninge kan vælge til på baggrund af et behov for sociale fællesskaber, som de ikke kan få dækket andre steder. I disse sociale fællesskaber får de unge flygtninge mulighed for at trække på hinandens erfaringer og de frivilliges ressourcer i form af viden om deres lokalmiljø og om Danmark i det hele taget. Dette kan ses som et udbytte, der er til gavn for deres sociale trivsel. Dog indgår også solidariteten som motiv for de unge i forhold til at hjælpe andre unge flygtninge, som har det sværere end dem selv. For nogle har dette udviklet sig til, at de er begyndt selv at engagere sig som frivillige i DFUNK. Centralt for de unge flygtninges deltagelse i DFUNK er ligeledes muligheden for at deltage i gensidigt anerkendende relationer til andre, som for nogle kan være meget nære relationer, hvor de får opbygget selvtillid, og for andre kan være nogle solidariske fællesskaber, hvor de oplever værdsættelse for de særlige evner, som de tilskriver dem selv. Denne værdsættelse kan bidrage til opbyggelsen af et selvværd, som for nogle af de unge kan være med til at udvikle deres sociale kompetencer og gavne deres muligheder for at indgå i sociale relationer i

DFUNK og andre arenaer. En sårbarhed overfor diskontinuitet og ustabilitet i grupperne gør sig dog gældende, særligt for Saeed, som har et meget begrænset socialt netværk, og som ikke har mulighed for socialt samvær med unge andre steder. Der er i denne forbindelse risiko for, at Saeed ikke får mulighed for at opbygge det selvværd, som kan bidrage til hans sociale trivsel i Danmark. Dette understreger vigtigheden af en kontinuerlig deltager- og frivilliggruppe i det frivillige arbejde med netop denne målgruppe.

7. Konklusion

Dette speciale har taget afsæt i en række forforståelser omkring unge uledsagede, enlige og sent ankomne flygtninges møde med det danske samfund og de udfordringer unge flygtninge møder i denne forbindelse. Disse forforståelser bygger hovedsageligt på vores indblik i en række undersøgelser, som påpeger, at unge flygtninge kan forstås som en særligt sårbar gruppe med manglende sociale netværk og med et udpræget behov for socialt samvær i hverdagen med andre mennesker for at undgå social isolation og dermed opnå social trivsel. Vi har ligeledes haft en forståelse for det frivillige sociale arbejde som brugbart i denne forbindelse, da den frivillige indsats særlige kendetegn og mulighed for at bidrage med et personligt, erfaringsbaseret og relationelt engagement som alternativ til den kommunalt organiserede indsats overfor målgruppen, kan dække det behov, som unge flygtninge må have i deres tilværelser i Danmark. Dog har denne forståelse også været præget af en smule skepsis omkring det frivillige sociale arbejde med en sårbar målgruppe som de unge flygtninge, da en frivillig ung-til-ung indsats kan være præget af ustabilitet og manglende kontinuitet i frivilligrupperne, hvilket de unge flygtninge, med behov for muligheden for at opbygge et socialt netværk heri, må være særligt sårbare overfor. Som nævnt i afsnittet om specialets fænomenologisk-hermeneutiske videnskabsteoretiske tilgang, har vi søgt at sætte disse forforståelser i spil, hvor nogle har vist sig at være bevaringsværdige og andre har måtte gå til grunde i en horisontsammensmeltning med undersøgelsens empiri og teori. Med denne horisontsammensmeltning er der fremkommet en række resultater, der besvarer vores problemformulering.

I henhold til problemformuleringens første del *Hvad oplever unge flygtninge at få ud af at deltage i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter?* kan det sammenfattes, at fælles for alle de unge flygtninge er, at de har manglet sociale netværk og sociale aktiviteter med andre unge, danske som flygtninge, i deres hverdage. Dette har været bevæggrunde for at de nu deltager i DFUNK. De unge går enten på sprogskole, tager en uddannelse, arbejder eller er på kontanthjælp og nogle af dem har mere end én af de

nævnte hverdagsbeskæftigelser. Nogle har oplevet, at de ikke har svært ved at komme i kontakt med andre mennesker, hvor andre har oplevet at have været udelukket fra et umiddelbart netværk eller at have grundlæggende svært ved selv at tage kontakt til andre mennesker. Derfor gælder det for disse unge, at de har behov for en støtte, der aktivt faciliterer en kontakt og opretholder denne, mellem disse unge og et netværk. Fælles for de unge er, at de alle giver udtryk for, at støtten de får i DFUNK til at få opbygget sociale netværk, kan hjælpe dem med kontakt til danskere og andre unge, hvorved de får øvet deres dansksproglige kompetencer og via de aktiviteter de foretager sig, kan de få en viden om det samfund, de nu bor i.

De unge flygtninge oplever, at deres deltagelse i grupperne, er en givende mulighed for at møde mennesker med forskellige kulturelle baggrunde samt at deltage i uformelle og hyggelige ungdomsaktiviteter med andre unge uden fokus på hverken undervisning eller målrettet læring, som det f.eks. er tilfældet på sprogskolen. I DFUNK handler det om at hygge sig og have det sjovt sammen. Nogle gav udtryk for, at de godt kan lide at snakke med de andre i DFUNK om de kulturelle baggrund og traditioner, som de identificerer sig med. Andre lægger mere vægt på muligheden for at få indsigt i andre unges kulturelle baggrunde og traditioner. Derudover gives der også udtryk for en glæde ved at få mulighed for at omgås jævnaldrende unge i DFUNK, da de oplever at have mere til fælles med dem, end de f.eks. har med de lidt ældre personer på deres sprogskoler eller uddannelser, da de har et ønske om at lave aktiviteter, som de forbinder med at være ung.

I mødet med de frivillige, oplever de unge at kunne få hjælp i forhold til at kunne stille spørgsmål om både danskere, om Danmark, eller til mere konkrete hverdagsting, som de undrer sig over eller ikke selv kan finde svar på, og de frivillige står klar til at besvare deres spørgsmål. Samtidig får de mulighed for at øve det danske sprog i deres dialog i grupperne. Derudover opleves grupperne, for nogle af vores informanter, som grupper hvor deltagerne støtter hinanden indbyrdes, da de unge flygtninge mener, at det at sidde hjemme ikke er til gavn for de unge selv. Her beskrives dette samvær, af nogle af de unge, som en slags familie, hvor alle er der for hinanden og støtter hinanden, hvis nogen oplever problemer eller har det svært. De oplever også, at de kan bidrage med egne personlige egenskaber i forhold til at hjælpe andre unge flygtninge, som måtte have det svært eller at hjælpe nytilkomne flygtninge i grupperne. Deres deltagelse i DFUNK har gavnet nogle af de unges sociale kompetencer i forhold til at indgå i sociale sammenhænge, udover i DFUNK, hvormed nogle er blevet mindre generte, mere åbne eller mindre direkte i deres møde med nye mennesker. Dog synes der at opstå en udfordring for én af de unge, i forhold til at opnå den tryghed i gruppen, der skal til for, at også han kan blive mindre genert, når der er en høj grad af udskiftning af frivillige

og deltagere. Resultaterne fra de deskriptive analyser har hermed indgået i en horisontsammensmeltning med resultaterne fra de tre teoretiske analyser, som har belyst problemformuleringens anden del.

Som ovenstående viser er der en række udbytter, som gør sig gældende i forhold de unge flygtnings deltagelse i ung-til-ung aktiviteterne. Ved at anlægge et senmodernitetsteoretisk perspektiv med udgangspunkt i Ziehe, Giddens og Mørch på problemformuleringens anden del: *Hvordan kan man forstå betydningen af de unge flygtnings oplevelser med de sociale netværk i DFUNK i forhold til deres sociale trivsel i de nye tilværelser i Danmark?* kan det blandt andet konkluderes at de unge flygtnings oplevelser med at indgå i sociale netværk i DFUNK kan forstås som en støtte til at navigere i den vidensstrøm de møder i deres nye tilværelse i Danmark bl.a. gennem støtten til deres dansksproglige udvikling, introduktionen til deres lokalmiljøer og til hvordan man som ung kan benytte sig af de tilbud, der eksisterer heri. Dette kan give dem bedre forudsætninger for at bearbejde meningen med denne viden for refleksivt at kunne træffe selvstændige valg for eget liv og dermed opnå social trivsel. De unge står overfor en dobbeltudfordring ved både at befinde sig i et kulturelt frisat og individualiseret samfund samtidig med, at de er katapulteret ud af deres vante kulturelle baggrunde og umiddelbart udprægede traditionelle oprindelseslande. For at kunne tage del i de valgmuligheder der ligger foran de unge flygtninge, stilles der krav om en refleksiv handling, en refleksivitet der ligeså præger det senmoderne samfund. Konkrete muligheder for at tilegne sig dansksproglig kompetencer og viden synes at være tilstede i de unges hverdagsliv i form af sprogskoler, uddannelser eller arbejde. Men de unge flygtninge giver udtryk for stadig at mangle sociale netværk, i hvilke de får kontakt til danskere og andre unge, med mulighed for at øve sproget i en hverdagsdialog og foretage sig aktiviteter, der fremmer en viden om det samfund, de befinder sig i. Dette får de unge flygtninge mulighed for igennem de sociale netværk som DFUNK bidrager med.

De unge flygtninge møder igennem DFUNK en række af forskellige livsformer og livsanskuelser, som både bygger på mødet med andre kulturer og traditioner, men også på mødet med nye ungdomskulturer. På baggrund af denne viden kan de unge flygtninge reflektere over og revidere deres egen selvforståelse og selvidentitet gennem nogle søge- og afprøvningsprocesser, samt vælge at tage del i de livsformer og livsstile der gør sig gældende blandt de unge, som de møder. De får ligeledes mulighed for at fortælle andre unge om deres egne kulturelle tilhørsforhold, som kan støtte dem i at opretholde en stabil følelse af selvidentitet. Ved at indgå i ung-til-ung aktiviteter i DFUNK, får de unge flygtninge mulighed for at deltage i et handlingsmiljø bestående af ”almindelige ungdomsaktiviteter”, hvori de unge kan trække på hinandens erfaringer og herigennem opnå støtte til at udvikle kompetencerne til at begå sig i ungdomslivet og til at udvikle en sammenhængende

selvopfattelse i forhandling med de andre unge i grupperne. De unge flygtninge – hovedsageligt de yngste af dem – får mulighed for at spejle sig i de frivillige og de andre unge i DFUNK og herigennem få støtte til at genfortolke og udvikle en identitet i de nye omgivelser. Denne identitetsudvikling kan bidrage til udviklingen af en forståelse for deres egen placering og betydning i samfundet for herigennem at gøre dem sikre i at deltage i sociale kontekster generelt og dermed øge deres sociale trivsel. De unge flygtnings oplevelser med at kunne udveksle kulturelle traditioner, kommunikere omkring deres egne kulturelle tilhørsforhold og indgå i grupper med andre unge kan ligeledes ses ud fra et anerkendelsesteoretisk perspektiv repræsenteret af Taylor. Disse oplevelser kan nemlig være udtryk for, at de indgår i dialogiske forhold til andre i form af anerkendende ung-til-ung relationer, som støtter dem i deres identitetsudvikling i de nye omgivelser. De unge flygtninge får mulighed for at blive set, hørt og værdsat af andre unge, som er interesserede i, lytter til og anerkender deres fortællinger om deres egne selvopfattelser.

I de sociale fællesskaber, som DFUNK udgør, får de unge flygtninge mulighed for at trække på hinandens erfaringer og de frivilliges ressourcer i form af viden om deres lokalmiljø og om Danmark i det hele taget. Med udgangspunkt i Jørgensen kan de unge flygtninge derfor benytte sig af de ressourcer, som befinder sig i grupperne og udnytte dem i forhold til egen sociale trivsel. Derudover kan man med Honneths anerkendelsesteori forstå de unge flygtnings deltagelse i DFUNK som en mulighed for at deltage i gensidigt anerkendende relationer til andre unge, som for nogle kan være meget nære relationer, hvor de får opbygget selvtillid, og for andre kan være nogle solidariske fællesskaber, hvor de oplever værdsættelse for de særlige evner, som de tilskriver dem selv. Denne anerkendelse kan bidrage til de unges selvtillid og selv værdsættelse, som for nogle af de unge kan være med til at udvikle deres sociale kompetencer og gavne deres muligheder for at indgå i sociale relationer i DFUNK og andre arenaer. En sårbarhed overfor diskontinuitet og ustabilitet i grupperne kan dog gøre sig gældende for nogle af de unge flygtninge, som ikke har mulighed for socialt samvær med unge i andre arenaer i deres liv. Der opnås i denne forbindelse ikke samme mulighed for at opbygge det selv værd og de sociale kompetencer, som kan bidrage til den sociale trivsel i Danmark. Dette understreger vigtigheden af en kontinuerlig deltager- og frivilligruppe i det frivillige arbejde med netop denne målgruppe.

Udbyttet og betydningen af de unge flygtnings deltagelse i DFUNK kan således forstås på forskellige måder alt efter hvilket teoretisk perspektiv, man vælger at anlægge. For begge tilgange kan indgåelsen i sociale relationer og netværk med andre dog ses som betydningsfuldt for unge flygtnings sociale trivsel. Med udgangspunkt i de mere liberalistisk orienterede senmodernitetsteoretikere forstås identitetsdannelse og social trivsel overvejende som individets eget

ansvar, da der lægges op til at individet ud fra sit eget indre skal finde evnen til at tage refleksive valg i et hav af muligheder, hvilket de kan få støtte til gennem deltagelsen i DFUNK. Anerkendelsestanken tillægger fællesskabet en mere afgørende betydning, da gensidigt anerkendende relationer kan ses som fundamentale for både identitetsudvikling, udviklingen af selvværd og selvtillid som led i udviklingen af kompetencer til at indgå i sociale kontekster og dermed opnå social trivsel. Drivkraften bag de unge flygtninges håndtering af de udfordringer, de møder, er i relation til dette den gensidige anerkendelse i fællesskabet. Denne anerkendelse kan være med til at skabe mening og retning i forhold til individers valg i livet og dermed gøre det mere håndterbart at leve op til de senmoderne udfordringer i forbindelse med at opnå social trivsel i hverdagen. Ligeledes kan anerkendelsestanken bidrage til at forstå det udbytte, som de unge flygtninge får ved selv at kunne bidrage med egne særegne evner til at støtte op om fællesskabets mål. De udfordringer som de unge flygtninge stilles overfor i mødet med et senmoderne samfund i forhold til at træffe selvstændige valg, redefinere deres identitet og udvikle selvværd og sociale kompetencer til at indgå i sociale kontekster synes ud fra begge teoretiske retninger at kunne støttes via et socialt fællesskab med andre unge. Dette kan DFUNK bidrage til og det gør sig særligt gældende, når denne frivillige indsats fungerer stabilt og kontinuerligt over længere tid.

8. Perspektivering

Resultatet af nærværende specialet fremgår af ovenstående konklusion, men ligesom konklusionen fremviser vores resultater, har mulige perspektiveringer vist sig i forhold til hvilke fokuspunkter, vi ser kunne have betydning for det frivillige sociale arbejde, der udføres med unge flygtninge i en organisation som DFUNK.

I undersøgelsen fremgår det, at anerkendelse af unge flygtninge i de solidariske svære, som de sociale netværk som ung-til-ung grupperne er, fremmer de unges selvværd og har ligeså betydning for de unges udvikling af identitet. Begge dele har betydning for deres sociale trivsel i Danmark i forhold til opbygningen af selvværd, der bidrager til deres egne positive forståelser for hvem de er og hvad de kan, for ligeledes at kunne udvikle sig som de individer, de ønsker at være i deres nye tilværelser i Danmark. Fokus på anerkendelse er kendt i både pædagogiske rammer samt på arbejdspladser, som en faglig kendt faktor i forhold til at fremme trivsel blandt børn, unge og voksne. Men med fokus på betydningen af anerkendelse i det frivillige arbejde overfor de deltagere, der benytter sig af frivillige tilbud, synes det som en vigtig faktor for særligt de brugere af de frivillige tilbud, der fremstår som sårbare eller særligt udsatte i vores samfund. Gruppen af unge flygtninge som har været

udgangspunktet for nærværende speciale, er en gruppe af flygtninge der mangler familier, netværk og positioner på såvel arbejdsmarkedet som i uddannelsessystemet, af hvilke alle tre sfære har betydning for individets opnåelse af anerkendelse. Dermed kunne fokus på en egentlig italesættelse af hvad anerkendelse er og betyder, være en mulighed for at videreudvikle den anerkendende praksis der allerede eksisterer i denne form for frivilligt socialt arbejde.

Dette bringer os til en anden mulig perspektivering for det frivillige sociale arbejde med unge flygtninge i forhold til fastholdelse i deltagelsen. Som problematiseret i *Problemfeltet* er det et evigt spørgsmål i den frivillige sektor, hvorledes frivillige kan fastholdes i den frivillige indsats, og der er ligeså forskningsmæssigt fokus på dette, hvilke givet er blevet studeret og har inspireret mange organisationer inkl. DFUNK. Dog kan det i relation til dette være relevant at rette fokus på fastholdelsen af de unge flygtninge i deltagelsen i de frivillige tilbud, da vi har fået en ny erfaring med os fra nærværende undersøgelse. Diskontinuerlig deltagelse blandt de unge flygtninge i grupperne, kan være problematisk for andre unge flygtninge. At kunne opbygge en mulighed for at komme til at lære nye mennesker at kende, er for nogle af de unge flygtninge en proces, der kræver tid og tillid. I forhold til hvor sårbare de unge flygtnings begrænsede sociale netværk i forvejen er, har det betydning for disse unge, at også de unge flygtnings deltagelser i de frivillige aktiviteter fastholdes. Ud fra dette ville et nærmere fokus på de unge flygtnings interesser og behov i de respektive grupper organisering af grupperne og aktiviteterens indhold, kunne sætte spot på deres lyst til fortsat at komme i grupperne og hvad dette betyder for gruppens medlemmer.

Herfra kan der drages et perspektiv, der handler om den aldersforskel der kan præge grupperne, særligt dem med grupper af ældre unge flygtninge, der adskiller sig fra gruppernes øvrige større gruppe af såvel yngre frivillige som flygtninge. Der forekommer en aldersspredning i grupperne mellem de frivillige og flygtninge på 17-32 år. Herfra har nogle af de ældre unge flygtninge givet udtryk for at have nogle andre interesse- og behovsområder, der adskiller sig fra de yngres. I og med at DFUNK ikke ønsker at sætte en konkret aldersbegrænsning i deres aktiviteter ift. hverken flygtninge eller frivillige, kan det pga. gruppernes overvejende yngre frivillige og flygtninge, blive deres interesser og behov der præger samtalerne, aktiviteterne og de mulige relationer, frem for de lidt ældre. Denne antagelse er blot taget ud fra de oplevelser, de ældre flygtninge i denne undersøgelse har givet udtryk for i forhold til at have færre oplevelser med at skabe nære relationer til andre i grupperne. Disse kunne tolkes som udtryk for, at de har andre behov for og har andre definitioner på, hvilke relationer de ønsker at opbygge på nuværende tidspunkt i deres liv og med deres livserfaringer, hvilket kunne antages at være anderledes, for dem der er 10 år yngre. En sådan perspektivering kunne lægge op til en ny undersøgelse af de ældre unge flygtnings oplevelser med at

danne sociale netværk i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter, med henblik på at udvikle det frivillige sociale arbejde med denne del af målgruppen af flygtninge, der ligeså kommer til Danmark uden familie eller andet netværk, og som også deltager i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter for at opbygge netværk.

Litteraturliste

Monografier

Bech-Jørgensen, Birte. (2003). Ruter og rytmer - Brobyggerne, frontfolket og de hjemløse. København: Hans Reitzels Forlag.

Beck, U. (1997) Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet. København: Hans Reitzels Forlag.

Christensen, B. (1994) At interviewe for at lære. København: Københavns Universitet/Institut for Statskundskab.

Giddens, A. (1994). Modernitetens Konsekvenser. 1. udgave, 8. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Giddens, A. (1996). Modernitet og selvidentitet. 1. udgave, 10. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Henningsen, N., Holt, K.B., Rubin, J. (2008) Ung til Ung. Århus: System og Stoffer

Honneth, A. (2003) Behovet for anerkendelse. 1. udgave, 5. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Honneth, A. (2006) Kamp om anerkendelse – Sociale konflikters moralske grammatik. 1. udgave, 3. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Høilund, P. & Juul, S. (2005) Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2002). Modernitet, velfærd og solidaritet. En undersøgelse af danskernes moralske forpligtigelser. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2010) Solidaritet: Anerkendelse, retfærdighed og god dømmekraft – En kritisk analyse af barrierer for sammenhængskraft i velfærdssamfundet. 1. udgave, 1. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

- Jørgensen, C. R. (2008) Identitet – psykologiske og kulturanalytiske perspektiver. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kristiansen, S. & Krogstrup, H. K. (1999) Deltagende observation – en introduktion til en forskningsmetodik. 1. udgave, 7. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009) InterView - Introduktion til et håndværk. 2. Udgave. København: Hans Reitzels Forlag.
- Laursen, S. & Mørch, S. (1998) At lære at være ung – modernitetens pædagogik. København: Ungdomsringen.
- Taylor, C. (2002) Modernitetens ubehag – Autencitetens Etik. 1. udgave, 3. oplag. Århus: Forlaget Philosophia.
- Thagaard, T. (2004) Systematik og indlevelse - en indføring i kvalitativ metode. København: Akademisk Forlag.
- Tjora, A. (2010). Kvalitative forskningsmetoder i praksis. 2. udgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ziehe, T. (1989) Ambivalens og mangfoldighed – tekster om ungdom, skole, æstetik, kultur. 2. oplag. København: Forlaget politisk revy.
- Ziehe, T. & Stubenrauch, H. (2008): Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser – kulturel frisættelse og subjektivitet. 2. udgave. 1. oplag. København: Forlaget politisk revy.
- Willig, R. (2003) Indledning. Honneth, A. (2003) Behovet for anerkendelse. 1. udgave, 5. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.
- Willig, R. (2006) Indledning. Honneth, A. (2006) Kamp om anerkendelse – Sociale konflikters moralske grammatik. 1. udgave, 3. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.
- Wulff, M. (2013). Den nødvendige frivillighed - frivilligt arbejde og frivillige sociale organisationer i det 21. Århundrede. 1. udgave, 2. oplag. Frederiksberg: Frydenlund.

Kapitler/artikler i antologier

Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2010) Introduktion. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.) Kvalitative metoder- En grundbog. 1. udgave, 4. oplag. København: Hans Reitzel Forlag.

Feldvoss, L. (2013) At skabe sit eget – tilblivelsen af en ny ungdomsorganisation. I: C. J. Thomsen (red.) Unge Muligheder - en antologi om unge frivilliges muligheder i en ulige ungdomskultur. Odense: Center for frivilligt arbejde. (kildehenvisning i bilag 1)

Halkier, B. (2010) Fokusgrupper. I: S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.) Kvalitative metoder - En grundbog. København: Hans Reitzel Forlag.

Johansson, T. (2011) Anthony Giddens – selvets forvandlinger. I: A. Petersen (red.) Selvet - Psykologiske perspektiver. 1. udgave, 2. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2012) (1) Fænomenologi. I: S. Juul & K. B. Pedersen Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring. 1. udgave, 2. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2012) (2) Hermeneutik. I: S. Juul & K. B. Pedersen Samfundsvidenskabernes videnskabsteori - en indføring. 1. udgave, 2. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Jørgensen, P. S. (2007) Ensomhed i netværkssamfundet. I: A. Wiborg (red.) Der er bare ikke nogen - en antologi om unge og ensomhed. København: Ventilen Danmark.

Jørgensen, P.S. (2010) Fællesskab i forandring. Liberg, U. & Schou, C. (red.) Fællesskab i forskellighed- Specialisering og det fælles i pædagogisk arbejde. København: Akademisk Forlag.

Taylor, C. (2008) Anerkendelsespolitik. I M. H. Jacobsen & R. Willig (red.) Anerkendelsespolitik. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Tidsskriftsartikler

Dickenson, A. S. & Vangsbo, T. N. (2012) Vejen til et nyt liv. Psykolog Nyt. Nr. 17. København: Dansk Psykologforening.

Hansen, N.M. (red.) (2004) Ung-til-Ung: virker det? Ungdomsforskning årg. 3, nr. 1- marts 2004. København: Center for Ungdomsforskning.

Jørgensen, P. S. (2009). Individ og fællesskab – i lys af moderniseringen. KvaN 85 - Tidsskrift for Læreuddannelse og Skole. Årgang 29, Nr. 85. Århus: UC Læreruddannelsen.

Mørch, S. (2001). Social identitet og integration hos etniske unge. Psyke & Logos. Tema: Transkulturel Psykologi. Årgang 22, nr. 1. København: Dansk Psykologisk Forlag.

Mørch, S. (2010) Ungdomsforskningen som perspektiv og mulighed. Psyke & Logos. Tema: Ungdom og de unges liv. Årgang 31, nr. 1. København: Dansk Psykologisk Forlag.

Olsen, H. (2003) Kvalitative analyser og kvalitetssikring. Sociologisk forskning: Tidsskrift for Sveriges Sociologförbund. Nr. 1/2003, 63-103. Sverige.

Rasmussen, K. (2007). Sociologiens fotografiske feltnoter. Et bidrag til Thick Descriptions? Sociologi i dag. Årgang 37, Nr. 1/2007, 13-32. Oslo: Novus Forlag.

Rapporter

Ankestyrelsen (2010) Ankestyrelsens undersøgelse af uledsagede mindreårige flygtninge – modtagelse og indsats i kommunerne. København: Ankestyrelsen.

Bartnik, J. (2005). Hvordan går det dem? En undersøgelse af unge uledsagedes perspektiver på integrationen. Finansieret af Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration. Trykt af Ekspressen.dk.

Christensen, G. & Christensen, S.R. (2006) Etniske Minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration- Afdækning af muligheder og perspektiver. København: Socialforskningsinstituttet.

Kristensen, B. S. (2011) En undersøgelse af trivsel blandt uledsagede unge flygtninge i bofællesskaber og i egen bolig - med og uden pædagogisk støtte. Roskilde: Integrationsnet & Dansk Flygtningehjælp.

Lemberg-Pedersen, M. (2013) Modtagelse og integration af flygtninge i danske kommuner – en kritisk undersøgelse af danske kommuners integrationspraksis. København: Dansk Flygtningehjælp.

Red Barnet (2010) Det sværeste var at være ensom - Udfordringer for uledsagede flygtningebørn i Danmark. København: Red Barnet.

Ringgaard, E. M. & Nielsen, S. (red.) (2011) Den gode modtagelse af flygtninge i kommunerne. København: Ministeriet for flygtninge, indvandre og integration.

Ringgaard, E. M. (red.) (2012) Den gode modtagelse af uledsagede mindreårige i kommunerne. København: Social- & Integrationsministeriet.

Internetsider

DFUNK (2014) (1) SommerCamp 2014. Lokaliseret den 22. juni 2014 på:
<http://www.dfunk.dk/aktiviteter/unge-flygtninge/sommercamp-2014/>

Lovgivning:

Bekendtgørelse af lov om integration af udlændinge i Danmark (Integrationsloven)
Lov 11. september 2010, Kapitel 3 Boligplacering af flygtninge . Lokaliseret den. 5. marts 2014:
<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=158056#Kap3>

Andet materiale:

DFUNK (2014) (2) *Om DFUNK's Ung-til-ung-arbejde*. (Upubliceret informationsmateriale).

Bilag 1: Beskrivelse af Dansk Flygtningehjælps Ungenetværk DFUNK

Følgende redegørelse er baseret på skriftlig information fra DFUNK's sekretariat omkring deres ung-til-ung grupper, informationer fra organisationens hjemmeside, samt på artiklen *"At skabe sit eget – tilblivelsen af en ny ungdomsorganisation"* forfattet af konsulent på DFUNK's sekretariat Lars Feldvoss som bidrag til bogen *"Unge Muligheder – en antologi om unge frivilliges muligheder i en ulige ungdomskultur"* (2013). DFUNK har eksisteret som landsforening siden 2009. DFUNK er en organisation, som er etableret af unge frivillige fra Dansk Flygtningehjælp, som havde oplevet et behov for aktiviteter rettet mod unge flygtninge og unge frivillige (Feldvoss, 2013:71). DFUNK formidler budskabet om, at unge danskere såvel som unge flygtninge har mulighed for at mødes i ung-til-ung grupperne og i SommerCampen med det formål at skabe dialog, netværk og fællesskaber på tværs af kulturelle og etniske forskelle.

DFUNK's ung-til-ung grupper

Siden DFUNK's opstart har frivillige ung-til-ung grupper, etableret sig rundt omkring i landet, med en fortsat udvikling af nye grupper. Grupperne består af aktiviteter faciliteret af unge danske frivillige for uledsagede unge flygtninge, unge enlige flygtninge og sent ankomne unge flygtninge. I 2013 havde DFUNK kontakt til ca. 400 unge flygtninge, hvoraf 180 ansås som aktivt deltagende i ung-til-ung grupperne. Organisationens grupper af unge og aktiviteterne heri er baseret på frivillig arbejdskraft og styres af grupper af frivillige med henblik på at gøre alle deltagere, frivillige som flygtninge, ligeligt engagerede i udvikling og opretholdelse af gruppernes aktiviteter (DFUNK, 2014 (2)).

DFUNK betragter deres frivillige ung-til-ung grupper som en central indsats i organisationens arbejde for at forbedre unge flygtninges vilkår i Danmark. De unge flygtninges særlige udsatte position i Danmark pga. deres manglende sociale netværk og familiære relationer, øger deres risiko for at blive socialt isolerede, hvilket er baggrunden for støtten, der udføres i ung-til-ung grupperne. De unge flygtninges begrænsede nære relationer og netværk har betydning for indholdet af sociale aktiviteter i deres hverdage ud over skole og/eller arbejde. Samtidig gælder det for mange af de unge, at de en begrænset økonomi er en barriere for at kunne betale sig til fritidsaktiviteter, som f.eks. mange danske unge gør det. Det er sigtet med de frivillige ung-til-ung grupper at inkludere og introducere de unge flygtninge til et socialt netværk og til deres lokalmiljø. Igennem sociale aktiviteter og et socialt samvær med andre unge, danske som andre flygtninge, kan de unge flygtninge øve det danske sprog, samtidig med at de får en større indsigt i deres muligheder som

unge i deres lokalmiljø samt i det bredere danske samfund. De unge flygtninge kommer fra mange forskellige lande og kulturer og står overfor en tilværelse som nytilkomne unge i et land, de ikke kender særlig meget til. De kender ikke deres muligheder som unge i Danmark og ung-til-ung grupperne kan være en mulig introduktion og støtte hertil. I næste instans er det forventningen, at de sociale aktiviteter vil styrke de unge flygtninges motivation til at deltage i andre samfundsmæssige sammenhænge og give sociale og sproglige færdigheder, der vil styrke dem i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet (DFUNK, 2014 (2)).

DFUNK ønsker at realisere de unge flygtninges muligheder for at skabe såvel netværk og relationer, som at give dem en mulighed for sætte lidt indhold i deres fritidsliv med almindelig fritidsaktiviteter som udflugter, madlavning og fællesspisning eller idræt og aktive lege. Hensigten er de unge i grupperne skal lave sjove og hyggelige aktiviteter *sammen*, mere end det er nogle unge der hjælper andre unge - et samvær der vil fremstå mere ulige. Med gruppernes fokus på at skabe frirum hvor unge frivillige og flygtninge mødes og er sammen i sociale fællesskaber, er muligheden der for, at venskaber kan opstå. Dette kan både være både mellem de frivillige og de unge flygtninge og de unge flygtninge imellem. Frirummet i grupperne handler om positive oplevelser unge imellem, ikke om at behandle eller fokusere på de unge flygtninges, for nogen, traumatiserede fortid eller nuværende svære problemstillinger. De unge flygtninges baggrunde vil selvfølgelig præge den enkelte på hver sin måde, og for nogen er det mere naturligt at inddrage dette i samtaler eller i samværet med de andre unge, for andre er ung-til-ung grupperne et frirum fra deres problematikker. Derfor opfordres frivillige i grupperne til ikke at stille sig for nysgerrige overfor de unge flygtninges fortid eller mulige problematikker, men blot anerkende de unge flygtninges egne tempi for samtalen herom og rette fokus på livet i Danmark her og nu. Derudover er de frivillige klædt på til at henvise de unge flygtninge til andre af Dansk Flygtningehjælps professionelt kompetente frivillige indenfor jura, psykologi og socialrådgivning (DFUNK, 2014 (2)).

DFUNK's SommerCamp

Da det i løbet af empiriindsamlingen har vist sig at mange af de unge vi snakkede med også havde oplevet at prøve at komme på DFUNK's SommerCamp, finder vi det relevant at redegøre kort for denne sommeraktivitet. Denne aktivitet er blevet draget ind i mange af de unges eksempler på oplevelser, der er relevante for nærværende problemstilling og vil derfor også blive inddraget i analysen af den indsamlede empiri. Hovedfokus vil dog være på de unge flygtninges oplevelser med de lokale DFUNK ung-til-ung grupper.

DFUNK's SommerCamp er et tilbud til unge flygtninge i alderen 16-30 år og målet er at skabe nogle fælles oplevelser for unge flygtninge og unge frivillige i Danmark. Hvert år afholdes campen i sommerperioden og den varer fem dage. 15 frivillige SommerCamp-ledere står for at planlægge, arrangere og afholde campene. Halvdelen af lederne er unge flygtninge og den anden halvdel er unge danske frivillige. Det er både muligt for deltagere i DFUNK's andre aktiviteter, samt for unge som aldrig har været i kontakt med DFUNK før at søge om at komme med på SommerCamp. Aktiviteterne varierer meget og kan være alt fra udflugter, fælles madlavning, bål-hygge, musik, fest, forskellige workshops og andre mere læringsorienterede aktiviteter. SommerCampen adskiller sig derfor en del fra de almindelige ung-til-ung grupper, da den kun foregår i de samlede fem dage én gang om året (DFUNK, 2014 (1)). Til trods for den meget kortvarige aktivitet har det vist sig, at flere af de unge flygtninge, som udgør informanterne i dette speciale, bl.a. har oplevet at få skabt et netværk gennem disse SommerCamp.

Bilag 2: Interviewguide til enkeltinterviews

Introduktion til interview - form og formål

Vi præsenterer os selv. Deres udtalelser vil blive behandlet fortroligt. Vi vil henvise til dem som unge i ung-til-ung gruppen og vil ikke bruge deres navne.

Baggrund

Præsentation (navn, alder, hvor kommer du fra, hvor længe har du været i DK)

Tema 1: Første tid i DK

Hvordan var det at komme til Danmark?

Uddybende spørgsmål:

- *Hvor boede du, da du kom til Danmark, imens du søgte asyl?*

Tema 2: Overgangen til boligplacering i kommunerne

Kan du beskrive, hvad der skete, da du fik opholdstilladelse (og skulle flytte fra asylcenteret)?

- Hvordan fik du besked om, at du skulle flytte?
- Hvor flyttede du hen?
- Fik du hjælp til at flytte og komme på plads det nye sted?
- Var der nogen ting, som du syntes var svært i den første tid i Danmark?

Tema 3: Dagligdagen

Kan du beskrive, hvad du laver på en typisk hverdag - fra du står op om morgenen, til du går i seng om aftenen?

Uddybende spørgsmål:

- *Hvad får du tiden til at gå med? (eksempler)*
- *Hvem er du sammen med i løbet af en typisk hverdag?*

Tema 4: Beskrivelsen af den tætte relation for den enkelte

Hvem kan du godt lide at være sammen med?

Uddybende spørgsmål:

- *Hvad laver I? (eksempler)*
- *Hvad er det bedste ved at være sammen med XX?*

Tema 5: Om DFUNK...

Hvor hørte du om DFUNK første gang?

Hvad fik dig til at deltage i DFUNK?

Hvad laver I, når I er sammen med DFUNK? Hvem er med?

Hvad snakker du med de andre flygtninge og de frivillige om, når I snakker sammen?

Uddybende spørgsmål:

- *Hvad tænker du om, at de andre som kommer i DFUNK, er unge ligesom dig?*
- *Hvad tænker du om, at nogle af de unge, der kommer i DFUNK, er frivillige?*

Er der noget du tænker, at du har til fælles med de andre i DFUNK (både de andre flygtninge og de andre frivillige)?

Hvad er det bedste, du har oplevet med DFUNK?

Uddybende spørgsmål:

- *Hvad kunne du godt lide ved XX?*

Ses du med de frivillige/de andre flygtninge fra DFUNK, når I ikke er til DFUNK-aktiviteter?

Hvad laver I, når I ses?

Tema 6: DFUNK's betydning

Hvad kan du bruge DFUNK til?

Hvad betyder det for dig at komme i DFUNK?

Hvis han eller hun er stoppet i DFUNK: Hvad betød det for dig at komme i DFUNK?

Hvis du skulle fortælle nogle andre unge flygtninge om, hvad man kan bruge DFUNK til, hvad ville du så sige til dem?

Uddybende spørgsmål:

- *Syntes du, at du har lært noget nyt (om dig selv), efter du er begyndt at komme i DFUNK?*
- *Oplever du, at du har lært noget i DFUNK, som du kan bruge andre steder?*

Hvordan tror du dit liv/din hverdag ville være anderledes, hvis du ikke havde været med i

DFUNK?

Hvad fik dig til at komme igen i DFUNK, efter du havde været med første gang?

Ungdomsliv

Hvad betyder det for dig at være sammen med andre unge mennesker?

Hvad får du ud af at være sammen med andre unge flygtninge/udlændinge?

Hvad får du ud af at være sammen med/kende danske unge?

Tema 7: Fremtiden i Danmark

Kan du fortælle lidt om dine tanker om din fremtid her i Danmark?

Afrunding

Evt. afklarende spørgsmål.

Tak for din deltagelse og gentagelse af anonymisering og tilbagemelding.

Bilag 3: Interviewguide til gruppeinterviews

Introduktion til interview - form og formål

Vi præsenterer os selv. Deres udtalelser vil blive behandlet fortroligt. Vi vil henvise til dem som unge i ung-til-ung aktiviteterne og vil ikke bruge deres navne.

Hvis de får svært ved at formulere det, de gerne vil sige på dansk, så er det ok, hvis de siger det på deres modersmål, hvis der er nogen tilstede, som så kan oversætte.

Baggrund

Præsentation (navn, alder, hvor I kommer fra og hvor længe I har været i Danmark)

Tema 1: Dagligdagen

Hvad laver I til daglig?

Hvad laver I i jeres fritid?

Tema 2: Om DFUNK...

Hvor hørte I om DFUNK første gang?

Hvad har fået jer til at deltage i DFUNK?

Hvad laver I, når I er sammen med DFUNK? Hvem er med?

Hvad snakker I om, når I snakker med de frivillige?

Hvad tænker I om, at de andre, som kommer i DFUNK, er unge ligesom jer?

Hvad tænker I om, at nogle af de unge, som kommer i DFUNK, er frivillige?

Er der noget I tænker, at I har til fælles med hinanden i DFUNK (og med de frivillige)?

Hvad er det bedste, I har oplevet med DFUNK?

Uddybende spørgsmål:

- Hvad kunne du/I godt lide ved XX?

Ses I med de frivillige/de andre flygtninge fra DFUNK i fritiden udenfor DFUNK? Hvad laver I, når I ses?

Tema 3: DFUNK's betydning

Hvad betyder det for jer at komme i DFUNK

Hvad kan I bruge DFUNK til?

Hvis de er stoppet i DFUNK: Hvad betød det for jer at komme i DFUNK?

Hvis I skulle fortælle nogle andre unge flygtninge om, hvad man kan bruge DFUNK til, hvad ville I så sige til dem?

Syntes I, at I har lært noget nyt (om jer selv), efter I er begyndt at komme i DFUNK?

Oplever I, at I har lært noget i DFUNK, som I kan bruge andre steder?

Hvordan tror I, at jeres liv/hverdag ville være anderledes, hvis I ikke var startet i DFUNK?

Hvad får jer til at komme igen i DFUNK, efter I havde været med første gang?

Tema 4: Ungdomsliv

Hvad betyder det noget for jer at være sammen med andre unge mennesker?

Hvad får I ud af at være sammen med andre unge flygtninge/udlændinge?

Hvad betyder det for jer, at være i kontakt med/kende danske unge?

Fremtiden

Kan I fortælle lidt om jeres tanker om jeres fremtid her i Danmark?

Afrunding

Har I nogen tilføjelser?

Tak for jeres deltagelse. Gentagelse af anonymisering og tilbagemelding

Bilag 4: Introduktionsbrev til ung-til-ung grupper i DFUNK

Kære alle i DFUNK's ung-til-ung grupper

Vi er to kandidatstuderende ved Aalborg Universitet i København, der er i gang med vores speciale. Dette speciale skal handle om unge flygtninge og deres oplevelser med livet som ung i Danmark og deltagelsen i DFUNK's ung-til-ung aktiviteter.

Vi har lavet et samarbejde med DFUNK med henblik på at komme i kontakt med ung-til-ung netværk rundt om i landet. Herigennem ønsker vi at lave nogle deltagende observationer af netværkenes aktiviteter. Deltagende observation betyder, at vi kommer og er med i jeres aktiviteter på lige fod med alle andre, for at få et indblik i det I laver sammen, når I har aktiviteter.

Det er også vores ønske at lave nogle gruppeinterviews med nogle af jer, der deltager som brugere af netværket - og altså ikke jer, som er frivillige unge i netværket. Vi håber derfor, at nogle af jer kunne have lyst til at tale med os, og fortælle om jeres oplevelser med at være med i ung-til-ung aktiviteterne.

Vi håber, at det indblik, vores undersøgelse vil give i betydningen af ung-til-ung arbejdet, også vil kunne hjælpe DFUNK i det fremtidige arbejde.

Vi glæder os meget til at komme og besøge jer og deltage i jeres aktivitet.

På forhånd mange tak for jeres deltagelse og hjælp til vores speciale.

Venlig hilsen

Matilde Agner og Sarah Broe,

Studerende på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde ved Aalborg Universitet CPH